

***”Se voi olla surullinen, järkyttävä tai jotain, mutta se ei saa
olla tylsä toteamus”***

LUKIJOIDEN SUHTAUTUMINEN HENKILÖHAHMON KUOLEMAAN HARRY POTTER
-SARJASSA

Ella Puranen
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Kirjallisuus
Kevät 2011

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Puranen, Ella	
Työn nimi – Title “ <i>Se voi olla surullinen, järkyttävä tai jotain, mutta se ei saa olla tylsä toteamus</i> ”: Lukijoiden suhtautuminen henkilöhahmon kuolemaan Harry Potter -sarjassa	
Oppiaine – Subject Kirjallisuus	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Helmikuu 2011	Sivumäärä – Number of pages 114
Tiivistelmä – Abstract <p>J. K. Rowlingin Harry Potter -fantasiasarja on laaja fani-ilmiö ja suosittu lukijoiden keskuudessa. Kartoitin Internetissä toteutetulla empiirisellä kyselytutkimuksella sitä, miten lukijat suhtautuvat henkilöhahmon menetykseen ja kuoleman tematiikkaan kirjasarjassa. Saatujen vastausten taustana ja tutkimuksen pohjana esittelen fantasiakirjallisuuden genreä, lukijatutkimusta sekä fanikulttuurin ominaispiirteitä ja fiktiivisen henkilöhahmon tärkeyttä. Kuoleman ja kuolemattomuuden teema on Harry Pottereissa vahvasti esillä, siksi esittelen työssäni myös tekstin tapoja käsitellä kuolemaa.</p> <p>Faniyhteisön sisältä kerätyistä vastauksista ilmenee, että lukijat kiintyvät henkilöhahmoihin voimakkaasti. Hahmoihin samastutaan ja heistä myös tuotetaan omaa fanitaidetta. Kiintymys aiheuttaa sen, että lukijat suhtautuvat etenkin suosikkiahahmon menetykseen varsin emotionaalisesti. Vasta myöhemmillä lukukerroilla tulkinta on yleensä neutraalimpaa. Kaikkien hahmojen menetys ei kosketa, joidenkin kuolemista lukijat ovat jopa riemastuneet. Lukukokemukseen kuolemakuvausten osalta vaikuttavia asioita ovat muun muassa kerronnan tunteikkuus ja miten tarkasti kuolemaa on kuvailtu. Kuolemakuvausten halutaan olevan mieleenpainuvia ja koskettavia. Lukijat muodostavat lukemastaan kokemuksensa enimmäkseen itse, mutta myös faniyhteisöllä ja kirjailijalla on vaikutusta. Myös menestyssarjasta tehdyt elokuvat voivat vaikuttaa lukukokemukseen.</p> <p>Lukijat näkevät myös fantasian lainalaisuuksien vaikuttavan lukemiseen – esiin nousee etenkin hyvän ja pahan välinen ristiriita. Loppuratkaisuun lukijat ovat enimmäkseen tyytyväisiä, vaikka eriäviäkin mielipiteitä on. Useimmat lukijat eivät koe, että kirjat muuttuisivat liian synkiksi hahmojen kuollessa. Fantasiaan kaivataankin tietynlaista maagista surumielisyyttä toiveikkuutta unohtamatta.</p>	
Asiasanat – Keywords Lukijatutkimus, fantasia, kuolema, henkilöhahmo, lukukokemus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

1	JOHDANTO.....	2
	1.1 J. K. Rowling ja Harry Potter -sarja.....	5
	1.2 Fantasiakirjallisuus ja nuortenfantasia.....	6
	1.3 Fanikulttuurin piirteitä ja henkilöhahmon tärkeydestä.....	12
	1.4 Lukijatutkimus, lukija ja lukukokemus.....	17
	1.5 Aineiston hankinta ja menetelmät.....	20
2	TEEMANA KUOLEMA JA KUOLEMATTOMUUS.....	21
	2.1 Kuoleman tematiikka <i>Kuoleman varjeluksissa</i>	22
	2.2 Henkilöhahmojen kuoleman esittäminen.....	25
3	KYSELYYN VASTANNEIDEN PROFIILEJA JA AINEISTON ESITTELY.....	30
4	LUKIJOIDEN SUHTAUTUMINEN KUOLEMAAN TEOKSISSA.....	44
	4.1 Kuolemakuvausten tyylin vaikutus.....	78
	4.2 Lukukokemukseen vaikuttavat tekijät.....	87
	4.3 Kuoleman ja kuolemattomuuden tematiikan kokeminen sekä näkemyksiä loppuratkaisusta.....	95
5	PÄÄTÄNTÖ.....	106
6	LÄHTEET.....	108
7	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tutkimusaihe

Maailmanlaajuinen ilmiö, Joanne K. Rowlingin Harry Potter -kirjasarja ja sen suosio, on saanut monet ihmiset pauloihinsa. Erityisesti nuorten fanien keskuudessa ilmiö on laaja, vaikka lukijakunta vaihtelee alakouluikäisistä aikuisiin. Pro gradu -työssäni tarkastelen empiirisen lukijatutkimuksen avulla sitä, miten nuoret lukijat suhtautuvat kirjasarjan myötä tärkeiksi käyneiden henkilöhahmojen kuolemaan, ja minkälaisia lukukokemuksia he ovat saaneet lukiessaan hahmojen kuolemista. Selvitän myös hieman asenteita kuoleman kuvaamista kohtaan. Seitsenosaisen kirjasarjan kaarella on nähtävissä selvää muutosta: ensimmäiset teokset ovat selkeimmin lasten- ja nuortenfantasiaa. Vaikka kirjasarja alkaakin Harryn vanhempien kuolemalla, ovat ensimmäiset kirjat luonteeltaan vielä jokseenkin viattomia ja taianomaisia. Sarjan edetessä sävy kuitenkin muuttuu synkemmäksi, ja yhdeksi vahvimista teemoista nousee kuolema. Tämä seikka kiinnostaa minua jo siitäkin syystä, että sarjan lukijat ovat enimmäkseen lapsia ja nuoria, ja silti sarjassa kuolee lukuisia hahmoja ja kuolema vaikuttaa taustalla jatkuvasti. Erityisesti se, että kirjasarjassa on niin laaja hahmokavalkadi ja että velhomaailma on lopulta avoimessa sodassa, aiheuttaa sen, että monet tutut ja rakkaiksi käyneet hahmot menehtyvät. On kiintoisaa tutkia, millaisia tuntemuksia lukijat käyvät läpi joutuessaan luopumaan suosikkiahmoistaan. Haluan selvittää kyselyllä, millaiset kuolemakuvaukset jäävät lukijan mieleen hyvinä tai huonoina, ja mitkä seikat vaikuttavat lukukokemukseen. Lisäksi olisi kiinnostavaa tietää, onko löydettävissä jokin yleinen lukijatyyppe tai tulkintatapa Potter-fanien keskuudessa.

Tutkimuksen toteutus

Toteutan tutkimukseni lukijatutkimuksena pääasiassa siten, että teen kyselyn Internetissä Harry Potter -fanisivuston keskustelufoorumilla ja analysoin saamiani vastauksia tutkimuskysymysteni valossa. Internetissä toteutettavaan tutkimukseen päädyin siitä yksinkertaisesta syystä, että siten on helpoin tavoittaa kirjasarjan kunnolla lukeneet fanit. Esimerkiksi koululuokassa tehtynä kyselyyn olisi pitänyt valikoida erikseen kirjat lukeneita vastaajia, ja lisäksi vastausaika olisi ollut rajallisempi. Nyt kyselyyn on voinut rauhassa vastata Internetissä, ja tämä näkyy myös monien vastausten laadussa. Vastauksia kyselyyn on tullut yhteensä 26. Valitun kohderyhmän

kohdalla on toki muistettava, että saadut tulokset eivät ole sinänsä yleistettävissä, sillä vastaajat on poimittu fanijoukosta. Niinpä voi olla, että niin sanottu keskivertolukija ei tule tutkimuksessa edustetuksi. Tämän vuoksi pidän tärkeänä tutkimukseni kannalta tarkastella myös fanikulttuuria ja sen ilmiöitä.

Saatujen vastausten analyysimenetelminä käytän sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia metodeja. Lisäksi käsittelen kuoleman teemaa jonkin verran Potter-kirjojen pohjalta, jotta tutkimuksella olisi selkeä tausta ja pohjateokset tulisi esiteltyä olennaisilta osin. Tarkoitus ei ole kuitenkaan analysoida itse liikaa hahmojen kuoleman esittämistä etukäteen, sillä lukijoiden lukukokemukset ovat etusijalla. Pääpaino omassa analyysissä onkin vastauksista esiin nousevien ajatusten analysoinnilla. Rajaan tutkimukseni koskemaan kolmea viimeistä Harry Potter -kirjaa, *Harry Potter ja Feeniksin kiltä* (2003, suom. 2004), *Harry Potter ja Puoliverinen prinssi* (2005, suom. 2006) ja *Harry Potter ja Kuoleman varjelukset*¹ (2007, suom. 2008), sillä niissä menehtyy juonen ja päähenkilön kannalta tärkeitä hahmoja. Tutkimus kuitenkin painottuu seitsemänteen kirjaan, *Harry Potter ja Kuoleman varjelukset*, koska tässä teoksessa lukija joutuu luopumaan useammasta hahmosta kuin koko kirjasarjan aikana yhteensä aiemmin.

Tutkimuskysymyksiä ja keskeisiä käsitteitä

Tärkeimpiä tutkimuskysymyksiäni ovat seuraavat: Miten lukija suhtautuu henkilöhahmon kuolemaan Harry Pottereissa? Millaiset asiat vaikuttavat asennoitumiseen? Onko sillä merkitystä, miten läheinen hahmo on kyseessä tai onko hahmo inhottava? Miten kuoleamisen kuvailu vaikuttaa lukijaan? Vaikuttaako fantasiakirjallisuuden genre lukukokemukseen? Selvitän muun muassa sitä, miten paljon lukijalle merkitsee, jos kuoleva hahmo on suosikki, hyvä tai paha. Lisäksi selvitän, miten lukijat kokevat eri hahmojen kuolemat ja tematiikan, mitkä kerronnalliset keinot kokemukseen vaikuttavat, ja miten. Käytän ensisijaisesti kirjoista ilmestyneitä suomennoksia, koska tutkin suomenkielisten lukijoiden kokemuksia. Tärkeimpiä käsitteitä tutkimuksessani vastaanoton ja lukijatutkimuksen kannalta ovat lukija ja lukukokemus. Tarkastelen myös henkilöhahmon käsitettä ja määritelmää, sekä hahmon tärkeyttä lukijan

---

¹ Sarjassa aiemmin ilmestyneet teokset:

Harry Potter ja Viisasten kivi (1997, suom. 1998)

Harry Potter ja Salaisuuksien kammio (1998, suom. 1999)

Harry Potter ja Azkabanin vanki (1999, suom. 2000)

Harry Potter ja Liekehtivä pikari (2000, suom. 2001)

kannalta. Käsittelen tutkimukseni alussa nuorille suunnatun fantasiakirjallisuuden ominaispiirteitä ja kuoleman teemaa fantasiakirjallisuudessa.

Aiempaa tutkimusta

Aiempaa tutkimusta aivan täsmälleen samasta aihepiiristä ei ole tehty, mutta vuoden 2009 lopussa valmistunut Taru Ikäheimon pro gradu -työ, *Pahan ja kuoleman tematiikka Harry Potter -kirjasarjassa* Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden oppiaineesta käsittelee osittain samaa aihetta. Kuoleman analyysin osalta tutkimuksemme sivuavat toisiaan läheisestikin, mutta koska oman tutkimukseni painopiste on lukijoiden kokemuksissa, katson, että aiheet eivät kulje liian lähekkäin. Potter-ilmiötä on tutkittu monesta, esimerkiksi uskonnon, kääntämisen ja nimistön näkökulmasta. Lisäksi suosittu kirjasarja on ollut useiden eri aihepiirejä käsittelevien artikkelien pohjana. Toteutin itse kandidaatintutkielmani aiheesta Kuoleman teema teoksessa Harry Potter ja Kuoleman varjelukset (2008), jossa tarkastelin kuoleman teemaa lähinnä päähenkilön, Harryn näkökulmasta. Nyt tarkoitukseni on laajentaa aihetta ja saada lukijoilta autenttista materiaalia siitä, miten he kirjoissa esitetyt kuolemat kokevat ja mitkä tekijät kuoleman kuvauksissa vaikuttavat nuorten kokemuksiin. Myös kuolemaa on tutkittu jonkin verran, muttei juurikaan kirjallisuustieteessä. Lukijatutkimuksia on tehty enimmäkseen opetuskokeiluina lukuprosessista ja tulkinnasta (esim. Sarmavuori 1995), tai on kartoitettu lukutottumuksia ja listattu luetuimpia kirjoja.

Alustavat hypoteesit

Huolimatta siitä, että Potter-kirjoja on syytetty vaarallisiksi monestakin syystä² ja siitä, että kuolemaa on pidetty tabuna lasten- ja nuortenkirjallisuudessa (Nikolajeva 1998, 227), oletan, että nuoret lukijat käsittelevät kirjallisuudessa vastaan tulevaa kuolemaa hyvin kypsästi ja kohtalaisen neutraalisti. Oletan, että lukijat suhtautuvat suosikkiahmon kuolemaan raskaammin kuin vähemmän tärkeään ja että tämä vaikuttaa myös lukukokemukseen kokonaisuutena. Oletan myös, että sillä on merkitystä, millä tavalla kuolemakohtaukset on kirjoissa kuvailtu – mitä tarkemmin teos kuvailee kuolemakohtauksen ja antaa hahmolle huomiota, sitä tyytyväisempiä lukijat ovat,

---

² Muun muassa Vatikaani syyttää kirjoja vaarallisiksi lapsille,

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Vatikaani+tuomitsee+Harry+Potterin/1135233410600>.

vaikka menehtyvää olisikin suosikkihahmo. Eräs oletukseni on myös se, että mitä vanhempi ja enemmän lukemista harrastava vastaaja on, sitä suopeammin hän suhtautuu henkilöhahmon kuolemaan ja menetykseen. Kenties nuorempi ja voimakkaasti hahmoon kiintynyt lukija ei ymmärrä, miksi juuri kyseisen hahmon oli kuoltava. Oletan, että kuolevien hahmojen verrattain suuri määrä ei aiheuta Potter-faneissa synkkiä ajatuksia kovinkaan paljon, vaan että he ovat sarjan mukana kasvaneet ymmärtämään, että hahmoista voi joutua luopumaan. Vaikka kuolema herättää lukijoissa tunteita, he ymmärtävät silti näiden ratkaisujen kuuluvan osaksi juonen kaarta ja kerrontaa.

1.1. J. K. Rowling ja Harry Potter -sarja

Joanne Kathleen Rowlingin (s. 1965) elämää on tituleerattu nykyajan tuhkimotarinaksi: Potter -sarjan suosion ja taloudellisen menestyksen myötä hänestä, aiemmin pienituloisesta yksinhuoltajasta, on tullut yksi Englannin varakkaimmista ja kuuluisimmista henkilöistä. Harry Potterin idean kerrotaan syntyneen junamatkalla Manchesterista Lontooseen, ja Rowling kirjoitti aluksi Pottereita kahviloissa. Sittemmin valtaisan menestyksen myötä jokaista uutta Potter-kirjaa on varjeltu tarkoin ennen ilmestymistään – kirjoja on odotettu niin innokkaasti ja omistautuneesti, että juonipaljastuksia on vältetty viimeiseen asti. Sarjan ensimmäinen kirja *Harry Potter ja Viisasten kivi* ilmestyi Britanniassa vuonna 1997. Kaikki sarjan seitsemän kirjaa ilmestyivät kymmenessä vuodessa, mutta Rowling on viettänyt aikaansa Harryn tarinan parissa seitsemäntoista vuotta. Hän on itse sanonut pitävänsä viimeistä kirjaa suosikkinaan³. Sarjan aikana Harryn hahmo on kasvanut ja kokenut vaikeitakin asioita juonen synkistyessä. Samalla kirjat ovat liukuneet kauemmas lastenkirjallisuuden genrestä ja ovat luokiteltavissa ennemminkin nuortenkirjallisuudeksi, jota myös aikuiset lukevat. Varhaisimmat teokset sopivat nuoremmillekin lukijoille, mutta eritoten *Kuoleman varjelukset* vaatii lukijalta aiempaa enemmän elämäkokemusta ja kenties myös lukuharrastaneisuutta. Potter-kirjoja on käännetty 65 kielelle, ja ne ovat herättäneet kiivasta keskustelua erityisesti uskonnollisissa piireissä. Niin kristilliset kuin islamilaisetkin tahot riitelevät Potterin sopivuudesta luettavaksi lapsille tai kenellekään. Voldemortia on pidetty kolmiyhteisen Jumalan saatanallisena vastineena, ja pelkkä taikuuden opiskelu on monille riittävä peruste paheksuntaan. (Sinkkonen 2008, 60.)

---

³ USA Todayn www-sivu.

Koko kirjasarjan läpi kantaa keskeinen juonikaava, jossa Harry kasvaa lapsesta nuoreksi aikuiseksi ja kypsyy samalla kohtaamaan väistämättömän kohtalonsa, Lordi Voldemortin lyömisen. Kukin sarjan kirjoista kertoo aina yhden kouluvuoden tarinan ensimmäisestä Tylypahkavuodesta seitsemänteen, jolloin Harry ei palaa kouluun enää opiskelemaan, vaan keskittyy Voldemortin kukistamiseen. Harry kantaa harteillaan suurta vastuuta, ja kirjasarja seuraa hänen kamppailujaan taikuuden lisäksi myös henkisellä puolella. Läheisenä apuna ja tukena Harrylle ovat sarjan mittaan parhaat ystävät, Ron Weasley ja Hermione Granger, sekä mentorina ja isällisenä ohjaajana Tylypahkan rehtori Albus Dumbledore. Synkän tulevaisuuden vaikuttaessa taustalla teokset kuvailevat paljon myös velhomaailman arkea ja teini-ikäisten ongelmia huumoria unohtamatta. Yksityiskohtaisessa kuvauksessa, oivaltavissa ja myös tutuissa magiaelementeissä sekä laajassa hahmokavalkadissa piilee iso osa Potter-sarjan kiehtovuudesta.

1.2 Fantasiakirjallisuus ja nuortenfantasia

Puhuttaessa fantasiasta termit fantasia ja fantasiakirjallisuus sekoittuvat usein.

Kirjallisuudentutkija ja fantasiakirjallisuuden asiantuntija Vesa Sisättö määrittelee fantasian yleiskäsitteeksi, joka tarkoittaa sellaista mielikuvituksen käyttöä, joka ylittää arkikokemuksen ja tavallisen maailman. Tämä koskee kaikkea taidetta. Kirjallisuudessa fantasiaa pitää ajatella erikseen omanlaisena piirteenään. Sisättö lainaa Kathryn Humea, jonka mukaan kaikki kirjallisuus rakentuu kahdesta perusimpulssista: fantasiasta ja mimesiksestä. Siinä missä mimesis jäljittelee, fantasia puolestaan poikkeaa todellisuudesta. Humeen mukaan fantasia on mikä tahansa poikkeama, ja tällöin hyvin suuri osa kirjallisuudesta voitaisiin määritellä ”megafantasiaksi” vain sen perusteella, että siinä on vähänkin fantasian piirteitä. Määritelmänä tämä on kuitenkin liian avoin, fantasiakirjallisuudella on monia tunnistettavia ominaispiirteitä, jotka rajaavat sen tiiviimmin omaksi lajityypikseen. (Sisättö 2006, 9.)

Fantasiakirjallisuuden tutkimuksessa on ollut havaittavissa perinteisesti karkeasti ottaen kaksi koulukuntaa: anglosaksinen ja romaaninen. Näistä länsimaiselle populaarikulttuurille tunnetumpi on anglosaksinen, lähinnä englanninkielistä fantasiakirjallisuutta tutkiva suuntaus, jonka pohjana on vahvasti J. R. R. Tolkienin essee *Saduiista* (1939). Nojaan itse tähän suuntaukseen sen vuoksi,

että sille on ominaista tutkia juuri englanninkielistä kirjallisuutta, johon Potter-sarjakin kuuluu. Toinen fantasian anglosaksisen tutkimuksen uranuurtaja on C. N. Manlove, joka määrittelee fantasian fiktioksi, ”joka herättää ihmeen tunteen ja sisältää olennaisena ja palauttamattomana elementtinä yliluonnollisia tai mahdottomia maailmoja, olentoja tai objekteja, joiden kanssa tarinan kuolevaiset henkilöahmot ja lukija ovat osin ystävällisissä suhteissa.” (Sisättö 2006, 12.) Manloven mukaan fantasia eroaa tieteiskirjallisuudesta siinä, että scifin piirissä maailmat ovat aina jollain tavoin mahdollisia. Kauhusta fantasian erottaa yliluonnollisen ystävällisyys. Romaanisen koulukunnan edustajista esimerkiksi Tzvetan Todorov jaottelee teoriassaan fantasiakirjallisuuden genren outoon, fantastiseen ja ihmeelliseen kirjallisuuteen. Jaottelun mukaan ymmärretyssä fantastisessa kirjallisuudessa lukija ja yleensä päähenkilökin pohtivat yliluonnollisen todenmukaisuutta. (Sisättö 2006, 12–13.)

Fantasiakirjallisuuden piirteitä

Fantasian tutkimuksen piirissä on perinteisesti jaoteltu edellisistä määritelmistä riippumatta kaksi pääluokkaa: yliluonnollinen ja mahdoton, joista mahdotonta on yleensä pidetty korkeakirjallisempaan. Puhutaan myös jaosta korkeaan ja matalaan fantasiaan. Oma luokkansa on maaginen realismi, jossa mahdottoman tai yliluonnollisen fantasian piirteitä yhdistyy realismiin. Lajityypin sisäinen valtavirta muodostuu yliluonnollisesta kertovasta fantasiakirjallisuudesta, ja Tolkienia jäljitteleviä, ainakin osittain kuvitteelliseen fantasiamaailmaan sijoittuvia kertomuksia on julkaistu paljon viime vuosikymmeninä. (Sisättö 2006, 14.)

Tolkienin perinteestä ammentavat fantasiamaailmat ovat usein tarkasti suunniteltuja keskiaikaisia valtakuntia lohikäärmeineen, karttoineen ja liitteineen. Fantasiamaailmojen suhde todellisuuteemme vaihtelee: ympäristönä voi olla suljettu maailma (esimerkiksi Tolkienin *Keski-Maa* ja Ursula Le Guinin *Maameri*, jotka luokitellaan korkeaan fantasiaan) tai avoin maailma, jossa on olemassa kulkureitti maailmojen välillä (esim. C. S. Lewisin *Narnia*-sarja), mikä on tyypillistä lastenfantasiassa. Potter-sarjassa tällainen kulkureitti tavallaan on, joskaan ei yhtä suoranaisesti kuin Lewisilla. Taikamaailma sijaitsee reaali maailmalta piilossa ja lapset kulkevat Tylypahkaan junalla Lontoosta. Kuitenkin velhomaailman jäsenet tietävät tavallisen maailman olevan koko ajan olemassa ja helposti saavutettavissa. Yksi mahdollinen suhde fantasiamaailmojen välillä on myös kätketty eli implisiittinen maailma suhteessa

reaalitodellisuuteen, jossa tietyt olennot, esimerkiksi kummitukset ja vampyyrit toisesta todellisuudesta esiintyvät tekstissä, mutta varsinainen fantasiamaailma ei. (Sisättö 2006, 16.)

Fantasiakirjallisuuden juonikuviot ovat perinteisesti melko kaavamaisia, yksi tavallisimmista juonikaavoista on tehtävä ja tarinan muodoista matka: Sankarin on pelastettava yhteisönsä pahalta lyömällä vastustaja. Apunaan hänellä voi olla useita henkilöitä ja yliluonnollisia voimia. Loppu on usein onnellinen, mutta sitä varjostaa kuitenkin haikeus tai menetys. Aiemmin varsin tavallisia olivat sellaiset sankarit, jotka voittivat rohkeuden ja maagisten apureiden avulla. Nykyään sankarilla itselläänkin on yliluonnollisia kykyjä. (Sisättö 2006, 17.) Harry Potter on tyypillinen nykypäivän fantasiasankari: orpo, tavallinen poika, joka huomaa olevansa erityinen monella tapaa. Harry itse on kykenevä mahtaviinkin taikoihin, mutta saa myös apua useilta tahoilta. Pottereissa toistuu perinteinen juonikaava: tarina on ennen kaikkea kehityskertomus ja tehtävä. Jo se, että seitsenosaisen sarjan kirjoista jokainen kuvaa yhtä kouluvuotta, mahdollistaa kronologisen kasvun kuvauksen.

Magia ja yliluonnollinen ovat fantasiakirjallisuuden peruselementtejä, joihin liittyy aina tuonpuoleinen vivahde. Mahdoton fantasia eroaa maagisesta yliluonnollisuudesta siinä, että mahdoton on vain jotain, jota emme voi selittää tai joka ei tue käsitystämme normaalitodellisuudesta. Fantasiaromaaneissa tyypillisiä sisältöjä ovat esimerkiksi magiaa harjoittavat velhot, henget ja taikaolennot. Sisätön mukaan nykyfantasiassa on tavallista, että magia on tieteenkaltaista ja opittavaa. Tämä ilmiö näkyy myös Potter-sarjassa velhokoulun toiminnassa. Magiaa ei voi myös käyttää mihin tahansa, loogisuuden vuoksi taianomaisuudella täytyy olla rajoituksia. Maagisuudella on rajansa myös Pottereissa – esimerkiksi lordi Voldemort tavoittelee kuolemattomuutta ja lähes saavuttaakin sen, mutta loppujen lopuksi kuolemaa on mahdotonta uhmata.

Teemoiltaan fantasiakirjallisuus voi käsitellä mitä vain, mutta tyypillisimpiä aiheita on hyvän ja pahan välinen kamppailu, joka voi parhaimmillaan tulla esitetyksi moraalisten kysymysten kautta ja heikoimmillaan kuvailluksi vain voimainmittelönä. Yleisiä aiheita ovat myös nykymaailman ongelmat kuten luonnon tuhoutuminen, sodat, tasa-arvo ja teknisen kehityksen haasteet. Lasten ja nuorten fantasian kasvutarinoissa saatetaan kuvata myös fyysistä kehitystä,

seksuaalista heräämistä ja vastuunottoa sekä rohkeutta. Fantasia korostaa usein luonnon itseisarvoa hiljaisella ja kunnioittavalla lähestymistavalla. Tutkimuksessani käsittelen erästä fantasiakirjallisuuden ikuista teemaa, kuolemaa, joka näkyy Pottereissa selkeästi kehityskertomuksen, hyvän ja pahan taistelun sekä vastuunkannon ohella.

Fantasia ja lukija

Mikä saa lukijan, jopa aikuislukijan tarttumaan fantasiakirjallisuuteen uudelleen ja uudelleen, vaikka fantasiaa onkin pidetty vähempiarvoisena ja liian populaarina kirjallisuuden lajina verrattuna vaikkapa realistisiin romaaneihin (Sinisalo 2004, 21)? Nuortenkirjailija ja kustannustoimittaja Anne Leinonen kirjoittaa, että vaikka fantasialla on omat kaavamaisuutensa ja toistuvat rakenteensa ja varsinkin sarjakirjoissa maailmat pysyvät suhteellisen muuttumattomina, lukija palaa tarinoiden pariin etsiessään ihmeen tuntua, *sense of wonder*. Lukija kaipaa suuria tarinoita oikeidenmukaisuudesta, sankareista ja maailmojen tuhoutumisesta – ja kaiken keskellä pienen yksilön kamppailusta. (Leinonen 2006, 23–25.) ”Ihmeen tuntu on tavoiteltu asia: jokainen fantasian kirjoittaja haluaa herättää niin itsessään kuin lukijassaan elämyksiä ja oivalluksia, jotka nostattavat tarinan arjen yläpuolelle” (Leinonen 2006, 25).

Fantasialla on myös vaatimus sisäiseen loogisuuteen, jottei lukija pitäisi maailmaa ja tarinaa epäuskottavina. Mikäli kirjailija esimerkiksi liittää teokseen mukaan elementtejä, jotka eivät siihen sovi tai kuulu, lukijan epäily herää. ”Kirjailijoille tuttu kokemus on, että fiktio alkaa elää omaa elämäänsä, johon heidän tulee mukautua. Jonkun henkilön on pakko kuolla tai toisen syntyä, jotta pienen maailman oma logiikka säilyy; myös ne kohdat, jotka jäävät lukijalle aukoksi, kirjailijan täytyy kuvitella, jotta kokonaisuus pysyy ehyenä.” (Ylimartimo 2008, 39.) Leinosen mukaan myös yksityiskohtien tarkkuus viehättää. Mitä tarkemmin kirjailija onnistuu kuvaamaan yksityiskohtia, sitä paremmin lukija uskoo tarinan ja maailman mahdollisuuteen. Kirjoittajalle fantasian ja realismin rajaaminen on keinotekoista, sillä fantasia on kerronnallinen menetelmä eikä niinkään itsetarkoitus. ”Jotta fantasiakirjallisuus avautuisi, lukijan on säilytettävä lapsenmielisyyttään sen verran, että uskaltaa heittäytyä mielikuvitusrikkaan tarinan vietäväksi” (Leinonen 2006, 25). Sisko Ylimartimo kiteyttää fantasian viehätysten ja nuorten ja varttuneempien lukijoiden erot näin:

”Fantasia lumoo, kun se saa tavallisen näyttämään epätavalliselta. Usein se maustuu huumorin eri muodoilla hienovaraisemmasta sarkasmiin saakka. Esimerkiksi Potterien huumorissa on jokaiselle jotakin. Nuorempia lukijoita viehättää kaikenlainen kohellus kun taas vanhemmat nauttivat ironiasta, joka kohdistuu vaikkapa brittiläiseen keskiluokkaiseen elämäntapaan. Groteskit piirteet aavemaisesta kauneudesta värisyttävään kauhuun ovat myös kotonaan fantasian maailmassa, ja ne erottavatkin usein sen omaksi lajikseen realistisempiin kuvauksiin verrattuna.” (Ylimartimo 2008, 19.)

Fantasian yhteydessä puhutaan usein todellisuuspaosta, eskapismista. Sitä on syytetty muun muassa siitä, että lapset ja nuoret etäännyvät arkitodellisuudesta upotessaan fantasiamaailmoihin. Leinonen kysyykin, onko arjesta irtautuminen kuitenkin niin paha asia? Hän vetoaa esimerkiksi siihen, että uutislähetys tai saippuasarjoja käytetään ihan yhtä lailla etäännyttäjinä todellisuudesta, ja katsojalle tulee tunne, että itsellä meneekin ihan hyvin. Leinonen siteeraa artikkelissaan C. S. Lewisia: ”Mikään lapsen lukema kirjallisuus ei voi antaa lapselle väärää mielikuvia todellisuudesta. Realistiselta kuulostavat tarinat pikemminkin ovat harhauttamassa heitä.” (Leinonen 2006, 36.) Fantasia pystyy käsittelemään vaikeitakin asioita tyylikkäästi, erityisesti nuoret lukijat voivat tarkastella jopa rajuja aiheita fantasian kautta ahdistumatta liikaa. Kun kokijat eivät ole oikeita ihmisiä, on vaikeita asioita helpompi käsitellä.

Lasten- ja nuortenfantasia

Fantasian määrittely lasten- tai nuortenfantasiaksi on yllättävän hankalaa. Miten eritellä fantasian laajasta kentästä ne ominaisuudet, jotka ovat tyypillisiä nimenomaan nuortenfantasialle? Määrittely ei edes välttämättä aina vastaa kohderyhmää, mistä Potterit ovat hyvä esimerkki. Niitä lukevat ihmiset alakouluikäisistä iäkkäisiin. Maria Ihonen esittää, että lasten ja aikuisten kirjojen erottelu vähenee, koska fantasiakirjallisuutta tarjotaan laajemmalle kohderyhmälle. Ihonen erottelee aikuisten ja nuorten fantasiaa toisistaan määrittelemällä nuoremmille suunnatun kirjallisuuden siten, että ”Lasten ja nuorten fantasiakirjallisuus on sellaista, joka henkilöiden, tapahtumien, teemojen, esittämistavan ja yleisen ilmapiirinsä suhteen jaksaa kiinnostaa lasta tai nuorta” (Ihonen 2004, 77). Tyypillistä on hänen mukaansa myös ilon ja toivon läsnäolo vaikeitakin teemoja käsiteltäessä. Artikkelissa otetaan myös esiin Peter Huntin ajatus lasten ja nuorten fantasian eroavaisuudesta. Huntin mukaan lasten fantasia pyrkii psykologiseen sulkeumaan, kun taas nuortenfantasialla tätä vaatimusta ei ole. Niissä matkat ovat pidempiä, ympyrä ei sulkeudu vaan rikkoutuu, jolloin tekstistä tulee kehitysromani, jossa ovat keskeisiä etsintäretken kuuluvat siirtymäriitit. (Ihonen 2004, 79.)

Fantasiakirjallisuuden yleinen jaotteluperuste näyttäytyy myös Ihosen artikkelissa. Hän mainitsee matala ja korkea fantasia -dikotomian, joka tarkoittaa sitä, että niin sanotussa korkeassa fantasiassa koko maailma on mielikuvituksen tuotetta, ja matalassa fantasiassa yliluonnollisuutta ilmenee realistiseksi kuvatussa ympäristössä. (Ihonen 2004, 81.) Matalaksi fantasiaksi yleensä luokiteltua Harry Potter -sarjaa Ihonen tulkitsee siten, että kyseessä ei olisikaan kahden erilaisen maailman fantasia vaan kaikki olisi yhtä ja samaa maagista maailmaa, jonka taianomaisesta puolesta jästit⁴ eivät ole tietoisia. (Ihonen 2004, 86.) Mielestäni oletus on toimiva, Pottereita on vaikeahko jaotella kuuluvaksi vain tietyn lajipiirteen piiriin. Harry Potter -sarja ei ole perinteinen yliluonnollisen fantasian kertomus, sillä teoksissa ei ole varsinaista erillistä fantasiamaailmaa, vaan rinnakkaistodellisuus, jossa maagiset ja mytologiset elementit ovat keskeisiä. Potter-sarjaa voisikin luonnehtia eräänlaiseksi yhdistelmäksi maagista realismia ja perinteistä yliluonnollista fantasiaa – tarina sijoittuu maagisten ja fantastisten elementtiensä läsnäolosta huolimatta näennäisen tavalliseen todellisuuteen.

Maria Nikolajevan mukaan lastenkirjallisuudessa nuori minäkertoja on yleistynyt, mutta fantasiassa on harvoin minäkertojaa, koska genre on yleisesti objektiivinen. Hän määrittelee polyfoniseksi lastenkirjallisuudeksi sellaisen, jossa aikuiskirjailijalla on uusi asenne hahmoja kohtaan: hahmo on etualalla ja tapahtumat peilautuvat lukijalle hänen kauttaan. Tätä Nikolajeva kutsuu subjektiiviseksi realismiksi. Näkemys on verrattavissa fokalisaatioon, joka mahdollistaa lukijan samastumisen hahmoon. Nikolajeva esittää, että juonikeskeisessä romaanissa päähenkilön sukupuoli ei ole samastumisen kannalta yhtä merkittävä asia kuin hahmokeskeisessä. Ehkä juuri siksi Potter-sarjaa lukevat sekä tytöt että pojat, koska tarina on kuitenkin juonivetoinen huolimatta miespuolisen päähenkilön näkökulmasta. Lisäksi sarjassa on runsaasti kummankin sukupuolen edustajia kiehtovina sivuhenkilöinä. Nikolajeva mainitsee myös kerronnassa yleistyneet avoimet loput ja sen, että tarinan loppu ei välttämättä ole psykologisesti tyydyttävä. Nämä vapaudet mahdollistavat vaikeidenkin aiheiden, kuten kuoleman käsittelyn. Nikolajeva toteaaakin, että optimistinen sävy ei enää ole relevantti kuvattaessa tabuja. (Nikolajeva 1998, 227–231.)

---

⁴ Velhojen nimitys ihmisille, jotka eivät taio.

Maria Ihonen myös esittää fantasiassa olevan yleistä, että orvolla lapsella on erityisiä voimia, eikä fantasiakirjojen lasten turvallisuutta ole sidottu vanhempien olemassaoloon. Usein jokin fantastinen ominaisuus kompensoi orpouden lähtökohtaa ja lapsen kokemaa menetystä. Harrylla juuri taikavoimat auttavat tässä asiassa. ”Orpous on kuva siitä, miten nuori saattaa tuntea itsensä väärin ymmärretyksi ja täysin yksinäiseksi. Harry ei ole ainutlaatuinen orpo nuorisokirjallisuudessa. Ideana erottaa päähenkilö orpouttamalla vanhemmista on hyvin yleinen Oliver Twistista Peppi Pitkätossuun. Ero vanhemmista voi olla väliaikainen, kuten Narnia-kirjoissa, joissa lapset lähetetään syystä tai toisesta matkalle” (Ylimartimo 2008, 23). Hyvyyden ja pahuuden teema näkyy vahvasti nuorisofantasiassa, jonka uusimmille teoksille on tyypillistä, että pahalla on kasvot ja se on kohdattava läheltä. (Ihonen 2004, 92.) Tämä asetelma on hyvin voimakas myös Potter-sarjassa. Harry ja Voldemort ovat vastakkainasettelun taistelupari, ja heidän on otettava mittaa toisistaan. Tämän ja orpouden kautta lasten ja nuorten fantasia mahdollistaa nuoren lukijan henkisen kasvun kehittymistä, etenkin, jos päähenkilö on näennäisen heiveröinen ja altavastaja, kuten Harry on.

1.2. Fanikulttuurin piirteitä ja henkilöhahmon tärkeydestä

Yksi suurista Harry Potteria leimaavista piirteistä on sen valtava suosio. Potter-kirjat ovatkin poikineet monenlaista fanikulttuuria ympärilleen, ja monet sarjan lukijat, erityisesti nuoremmat, tuottavat fanikulttuuria myös kirjojen lukemisen ulkopuolella. Fanikulttuuri on verrattain uusi ilmiö nykyisessä laajuudessaan. Fanikulttuurit ovat modernisaation näkökulmasta malliesimerkki jälkimodernille ajalle ominaisista muutoksista sosiaalisuudessa ja yleisöjen luonteessa. Suhde kulttuurituotteisiin on muuttunut ”fanimaisemmaksi”. Fani- eli fandomitutkimus on nuori kulttuurintutkimuksen suuntaus, hieman yli kymmenvuotias. Silti se on kehittynyt nopeasti ja herättänyt huomiota ja keskustelua. Se painottaa vastaanoton aktiivisuutta ja korostaa vastaanoton yhteisöllisyyttä sekä utooppisia ja kriittisiä potentiaaleja laajentamalla reseptiotutkimuksen kontekstuaalisuutta. (Hirsjärvi & Kovala 2007, 245.) Enimmäkseen fanikulttuurin tutkimuksessa tuntuu kuitenkin painottuvan juuri faniyhteisöjen tarkastelu – yksittäisten fanien piirteet ja kokemukset jäävät hieman syrjemmälle. Potterin yhteydessä vastaanotto on ollut uutiskynnyksen ylittävä aihe jo vuosia – uutta kirjaa innolla odottavista jonottajista on uutisoitu paljon ja Potterin vaikutuksesta lapsiin ja nuoriin keskusteltu kiivaasti. Kirjasarja on myös innostanut vähemmän lukevia kirjojen pariin.

Termi *fani* on nykypäivään mennessä siirtynyt tarkoittamaan lähinnä intensiivistä ja sosiaalista suhdetta mediatuotteisiin, ja fandom tarkoittaa tietyn kohteen ympärille muodostunutta faniyhteisöä. Fanitutkimus on kuitenkin aiemmin ollut lähinnä kohtuuttomasti jostain kiinnostuneen henkilön ja ei-toivotun käyttäytymismallin tarkastelua. Faneja on pidetty myös epätasapainoisina ja pakkomielteisinä. (Hirsjärvi & Kovala 2007, 247.) Harry Potteria fanittavien joukossa on varmasti monenlaista fanityyppiä, enkä lähde niitä erikseen pohtimaan.

Tärkeämpänä pidän sen ymmärtämistä, että tutkimukseni yhteydessä on otettava huomioon se, että kirjat lukeneilla ja kyselyyn vastanneilla on varmasti hieman keskivertoa läheisempi suhde Pottereihin, koska he ovat fandomin jäseniä ja vastanneet kyselyyn fanifoorumilla. Täten voi myös olettaa, että heillä on hieman enemmän kiinnostusta aiheeseen kuin kirjat kertaalleen huvikseen lukeneilla, ja että suhtautuminen henkilöihähmoihin on todennäköisesti kiintyneempi. Keskivertolukijaan tutkimuksen tuloksia ei voi siis suoraan verrata, vaan on muistettava fanikulttuurin näkökulma.

Fanius liitetään erityisesti populaarikulttuuriin, sillä korkeakulttuuriin ei mielletä kohdistuvan faniutta, ainoastaan asiantuntijuutta ja harrastuneisuutta. Neutraaluis, kunnioittava asenne ja objektiivisuus ovat yhteiskunnassa arvostettuja käyttäytymismalleja, ja faniuden piirissä tärkeämmäksi nostetaan emootioiden ilmaisu. Faniutta on hankala määrittää millään tietyllä keskeisellä kriteerillä. Lukuisia piirteitä hahmottamaan fania ja faniutta sekä fani-ilmiössä kuvailtua vastaanottoa ja merkityksen muodostamista löytyy kyllä. Yksistään niistä mikään ei riitä määrittelemään faniutta, vaan niiden yhdistyminen toisiinsa tekee fandomin ja faniuden. Tyypillisiä piirteitä ovat mm. kohteen hyväksyminen palvonnaksi asti, mutta myös kriittisyys ja ironinen suhde omaan faniuteen, uskollisuus ja toisto, intermediaalisuus ja Internet, aktiivisuus ja omat tuotokset, sosiaalisuus ja yhteisöllisyys sekä fanitoimintojen merkitys identiteetin rakentajana. (Hirsjärvi & Kovala 2007, 247–248.)

Fanin suhde kohteeseen on yhtä aikaa henkilökohtainen ja sosiaalinen. Fanisuhde on nähty korostetun emotionaalisenä, mutta myös tiedolla ja sen jatkuvalla keräämisellä on tärkeä merkitys. Täten kognition ja emootion erottelu kyseenalaistuu. (Hirsjärvi & Kovala 2007, 249.) Eeva Haverinen siteeraa fandomitutkija Henry Jenkinsiä, joka ”korostaa, että fanikäytäntöihin

kuuluu myös kriittisiä ulottuvuuksia: fanit eivät vain jumaloi kaikkea innostuksensa kohteeseen kuuluvaa, vaan myös pohtivat siinä havaitsemiaan heikompia elementtejä ja jopa pyrkivät vaikuttamaan tuotantoyhtiöön saadakseen tarinalle toivomansa kaltaisen jatkon.” (Haverinen 2008, 28.) Myös Potter-fanien keskuudessa on vuosien mittaan spekuloitu kirjojen tulevilla ja menneillä tapahtumilla, ja jotkut ovat olleet yhteydessä kirjailijaan. Kriittisyys on havaittavissa myös Potter-fanien foorumilla – useat kirjoittajat pohdiskelevat kirjojen maailmaa ja kirjallisia ansioita monista näkökulmista. (Vuotava Noidankattila -keskustelufoorumi.)

Henkilöhahmon olemuksesta ja merkityksestä lukijalle

Shlomith Rimmon-Kenan määrittelee henkilöhahmon siten, että tarinan henkilöhahmo on konstruktio, jonka lukija kokoaa erilaisista tekstiin ripotelluista viitteistä. (Rimmon-Kenan 1991, 49.) Tarinassa esiintyvien henkilöjen olemassaolossa on kaksi ongelmaa: ovatko henkilöt ihmisiä vai sanoja? Rimmon-Kenan lainaa Marvin Mudrickia, jonka mukaan realistinen näkemys henkilöstä on se, että henkilö on ihmisen jäljitelmä ja hänestä voi keskustella kontekstin ulkopuolella, keksiä tälle menneisyyttä ja niin edelleen. Realistisen ohella on esitetty myös puristista eli semioottista näkökulmaa, jossa henkilöt tekstuaalistetaan ja he ovat vain suljetun tekstin segmenttejä. Henkilöhahmon tutkimuksessa kirjallisuustiede ja psykologia yhtenevät. Molemmat, realistinen ja puristinen näkökulma hylkäävät fiktiivisten henkilöhahmojen erityisyyden. (Rimmon-Kenan 1991, 44.)

Realistinen ja puristinen taho ovat saaneet myöhemmin myös vastustajia, kun henkilöhahmoa on alettu analysoida tärkeämpänä tekijänä tekstissä. Chatman (1978, 118) toteaa: ”Henkilöhahmojen rinnastaminen ’pelkkiin sanoihin’ on väärin (...). Monet monituiset pantomiimit, tekstittämättömät mykät filmit, baletit ovat osoittaneet, miten joutava tuollainen rajoitus on. Me muistamme fiktiiviset henkilöt liiankin usein hyvin elävästi, vaikka emme muista ainoatakaan sanaa koko tekstistä, jossa ne heräsivät henkiin; uskallan jopa väittää, että lukijat yleensäkin muistavat henkilöhahmot juuri tällä tavalla.” (Rimmon-Kenan 1991, 45.) On varsin huomattavaa, että Harry Potterin lukijat suhtautuvat hahmoihin realistisen näkemyksen mukaan. Fanikulttuurin puitteissa hahmoille on kehitetty varhaisempaa henkilöhistoriaa ja tulevaisuutta, luotu uusia

seikkailuja ja piirteitä, joita kirjailija ei teoksissaan ole maininnut. Erityisesti fanfictionin⁵ piirissä tätä esiintyy runsaasti. Yhdyn Chatmanin näkemykseen siitä, että usein juuri henkilöhahmojen persoonat ja heidän edesottamuksensa ovat ne asiat, jotka romaaneista jäävät mieleen. Tämä on selkeästi nähtävissä myös Potter-fanien keskuudessa, esimerkiksi suuri osa keskustelufoorumien⁶ viestiketjuista koskee juuri hahmoja ja spekulointia heidän kohtaloistaan.

Henkilöhahmon roolista ja suhteesta tarinan kulkuun ja toimintaan ollaan myös monta mieltä. Varhaisempi käsitys alistaa henkilöhahmon toiminnalle, jo Aristoteles toteaa henkilön olevan vain toiminnan agentti. (Rimmon-Kenan 1991, 46–47.) Myöhemmin on esitelty hahmokeskeisempää analyysia, muun muassa Ferrara esittää, että ”Henkilöhahmo on fiktiossa sitä strukturoiva aines: fiktion objektit ja tapahtumat ovat tavalla tai toisella juuri henkilöhahmon takia olemassa, ja itse asiassa vain suhde henkilöhahmoon takaa niille sen koherenssin ja todennäköisyyden, jonka ansiosta ne ovat merkitseviä ja ymmärrettäviä.” (Rimmon-Kenan 1991, 48.) Rimmon-Kenan esittää, että henkilö ja toiminta ovat riippuvuussuhteessa, eikä niitä siten voi alistaa toisilleen. Alisteisuudet ovat useimmiten sidoksissa kertomustyyppeihin, ja hierarkiat voivat olla myös käännettävissä kesken lukemisen lukijan mieltymysten mukaan. Asia on pitkälti tulkintakysymys. Vaikka Potter-kirjat ovatkin juonivetoisia, on niissä silti selkeä hahmokeskeisyys ja valtava hahmoskaala. Näkisin, että sarjan teoksissa tapahtumat ovat ennemminkin olemassa hahmojen vuoksi, ei päinvastoin. Ilman Harrya ja Voldemortia ja heidän historiaansa ei koko tapahtumaketju olisi olemassa. Koko kirjoitusprosessi aikanaan alkoi juuri Harrysta, ja onhan kirjasarjan nimessäkin aina ensin mainittu hahmon nimi. Hahmokeskeisyyden vuoksi pidän tärkeänä tutkia sitä, miten juuri hahmojen kuoleminen vaikuttaa lukijoihin.

Mikäli henkilöhahmo mielletään konstruktioksi, Barthesin mukaan rekonstruktio on osa ’nimeämisen prosessia’, joka on synonyymi lukemistapahtumalle. Chatman puolestaan toteaa hahmon olevan piirteiden paradigma – nimeämisen kohteena ovat persoonallisuuden piirteet. (Rimmon-Kenan, 1991, 49) On myös esitetty, että erisnimi on hahmolla se tekijä, joka luo koheesiota ja synnyttää mielikuvan henkilöstä yksilönä ja erityisenä. (Rimmon-Kenan 1991,

---

⁵ Fanien kirjoittamaa kirjallisuutta kiinnostuksen kohteesta, yleensä Internetissä julkaistua ja toisten fanien lukemaa.

⁶ www.vuotis.net

52.) Henkilönimeä käytetään tosin usein tyypittelynä, jonka avulla nimetään jokin tietty luonteenpiirre (esim. 'hän on Hamlet').

Henkilöhahmoja on myös luokiteltu eri tyypeihin, esimerkiksi Forster (1927) jakoi henkilöhahmot litteisiin ja täyteläisiin, joista litteät hahmot ovat karikatyyrimäisiä ja helppoja muistaa sekä tunnistaa. Nämä hahmot eivät myöskään juuri kehity. Täyteläiset ovat puolestaan niiden vastakohtia – hahmoissa on ulottuvuutta ja kompleksisuutta, ja ne muuttuvat kerronnan edetessä. Vaikka tulkinta on vanha ja saanut osakseen runsaasti kritiikkiä, sitä sovelletaan edelleen jossain määrin. Teoriaa on arvosteltu esimerkiksi siitä, että myös litteät hahmot voivat olla syviä, eivät välttämättä kaksiulotteisia. Lisäksi Forsterin dikotomia on reduktiivinen: siinä eivät näy vivahde-erot, vaan näkemys jaottelee hahmotyypit varsin mustavalkoisesti. Kaksi kriteeriä voivat myös sekoittua, eikä Forster ole ottanut sitä huomioon – esimerkiksi aina litteä hahmo ei ole staattinen ja yksinkertainen eikä täyteläinen hahmo kompleksinen ja kehittyvä. Ominaisuudet voivat vaihdella keskenään. (Rimmon-Kenan 1991, 54.)

En itse jaottele tutkimuksessani henkilöhahmoja mihinkään kategorioihin, mutta silti on huomattavaa, että Pottereista, kuten lähes kaikesta kaunokirjallisuudesta löytyy sekä litteään että täyteläiseen määritelmään jossain määrin sopivia hahmoja. Kuitenkin monille henkilöhahmoille on kehitelty joko hyvin persoonallisia ominaispiirteitä tai monenlaisia toimintatapoja, joten eniten kuvailluista hahmoista moni ei sovi vain yhden määritelmän alle. Litteimmät hahmot ovat useimmiten sivuhenkilöitä, joiden tyypillisenä tehtävänä on juuri olla eräänlaisia karikatyyrejä tai tietyyttypyypisen laajemman ryhmän edustajia. Esimerkiksi Voldemort on sinänsä henkilöhahmona kovin yksiulotteinen, että hänen pahuutensa läpi ei pääse mikään eikä hän muutu koko sarjan aikana henkisesti, vaikkakin hahmo on toki kiehtova. Voi olla, että lukijan tulkintoihin ja lukukokemuksiin hahmon kuollessa vaikuttavat myös hahmon kompleksisuus ja ulottuvuudet – jos hahmo on jäänyt etäiseksi eikä hänen kehittymistään ole juuri seurattu, voisi kuvitella, ettei hahmon menettäminen riipaise niin paljon.

1.4. Lukijatutkimus, lukija ja lukukokemus

Voiko lukijan määritellä? Teoreetikot vuosien mittaan ovat näin yrittäneet tehdä. On tutkittu lukijaa suhteessa tekstiin, lukijan roolia sekä lukijaa historiallisessa, poliittisessa ja sukupuolisessa kontekstissa. Laajimmin lukijaa ja lukemistapahtumaa on käsitelty reader-response -suuntaus. Andrew Bennett selvittää toimittamassaan teoksessa *Readers and Reading* (1995) lukijatutkimuksen näkökulmia. Lukijaa on kuvailtu muun muassa seuraavin tavoin: Lukija on sarja reaktioita, joita tekstin kieli määrää mutta jotka konkretisoituvat lukemistapahtumassa, esittää Wolfgang Iser. Lukija ei ole yksilö vaan tärkeämpää on lukijoiden yhteisö, joka toimii lukustrategioiden läpi, näkee puolestaan Stanley Fish. Norman Hollandin mukaan lukija on yksilöllinen subjekti, jonka identiteettiteeman kautta lukeminen määritellään. Roger Chartierille lukija on yksilö tietyssä historiallisessa ja sosiaalisessa tilanteessa, ja lukijan reaktiot ovat tavoitettavissa empiirisen tutkimuksen kautta. Michael Riffaterren lukija on hypoteettinen konstruktio, jolla on kaikki mahdolliset tulkintataidot käytettävissään, ja lukija voi olla myös nainen, homomies tai etnisen vähemmistön jäsen, jonka reaktiot sisältävät jonkinlaista vastarintaa erilaisuudesta johtuen, esittää Judith Fetterley. (Bennett 1995, 2–3.) Tutkimukseni pääpaino ei ole tietyn lukijan määrittelyssä, vaan lukukokemusten julkituomisessa ja niiden suhteutumisessa kaunokirjalliseen alkutekstiin. Siksi en sitoudu tiukasti mihinkään yllä esitellyistä määritelmistä.

Reader-response -suuntauksen sisällä on havaittavissa kahtiajako sen suhteen, onko merkitystä muodostettaessa tärkeämpää lukija vai teksti. Suuntaus jakautuu kolmeen erilaiseen koulukuntaan. Norman Hollandin ja David Bleichin mukaan keskeistä on reaktiomalli eli identiteettiteema, jota yksilöllinen lukija käyttää. He painottavat analyysiaan lukijan puolelle. Riffaterre puolestaan edustaa strukturalistista puolta – hän ja hänen seuraajansa tutkivat, miten tekstit itsessään ohjaavat, hillitsevät tai pakottavat lukijaa. Tästä näkökulmasta teksti kontrolloi merkityksen muodostumista. Wolfgang Iser taas pyrkii analyysissään neuvotteluun tekstin ja lukijan välillä sekä käsittelee lukemisen vuorovaikutteisuuutta tekstin ja lukijan välillä. (Bennett 1995, 4.) Näiden kolmen näkemyksen ulkopuolella Stanley Fish puolestaan näkee lukemisen mieluummin kokemuksena kuin yksinkertaisesti merkityksen selvittämisenä (Bennett 1995, 4). Tutkimukseni kannalta lukijalähtöiset tulkintatavat tuntuvat olennaisemmilta. David Bleich

painottaa tunnereaktiota ja lukukokemusta, ja se on hänen mielestään yksilöllinen kokemus. Merkitys puolestaan muodostetaan yhteisöllisemmin – yhteisöt voivat vaikuttaa lopulliseen merkitysten tulkintaan. (Bennett 1995, 46.) Potter-ilmiön keskuudessa lukemisesta tulee julkisempaa faniyhteisöjen sisällä ja mediahuomion ansiosta. Itse lukukokemus kuitenkin on henkilökohtainen ja emotionaalinenkin, ja tämä näkyy myös saamissani vastauksissa. Myös tekijän merkitystä on lukijatutkimuksen piirissä analysoitu. Nykyään kirjallisuudentutkimuksessa tekijää ei useinkaan pidetä tekstin merkityksen muodostumisen kannalta olennaisena, mutta monet Potterien lukijat tuntuvat antavan aika paljon painoarvoa kirjailijalle itselleen ja tämän näkemyksille.

Reader-responsea on kritisoitu siitä, että suuntaus yrittää turhaan määrittää universaalín lukijan. Kahdesta asiasta suuntauksen sisällä on päästy kuitenkin yhteisymmärrykseen: Lukija on kehittynyt historiallisten ja sosiaalisten seikkojen vaikutuksesta, ei siis ole abstraktia ja ikuista perusolettamusta. On päädytty jokseenkin itsestään selvään ratkaisuun, että lukijat ovat erilaisia. Samoin on problematisoitu koko lukemisen ja lukijan käsite ja toiminta: jokainen lukija on erilainen, mutta myös joka lukukerralla sama lukija reagoi tekstiin eri tavoin. (Bennett 1995, 4.) Tämä on mielestäni relevantti näkökanta, joka ilmenee myös tutkimuksessani. Kyselyyn vastanneet lukijat erittelevät lukukokemustaan useampien lukukertojen perusteella. Teoreetikot pitävät yleensä ensimmäistä lukukertaa originaalina ja aitona, ja vastausten perusteella ensimmäinen lukukokemus voi poiketa reilustikin myöhemmistä lukukerroista, vaikka luettava teos olisi sama.

Lukemistapahtumaan vaikuttavat monet tekijät. Lukemisessa on esimerkiksi havaittavissa konflikti yksittäisen ja yleisen välillä. Joka lukukerta on yksilöllinen ja originaali, mutta toisaalta toistaa myös aikansa historiallisia, poliittisia ja persoonallisia malleja. Fanikulttuuri ja kokemusten purku faniyhteisön kanssa on osa nykyaikaista kirjallisuuden lukemista ja kokemista ainakin Harry Potterien kohdalla. Teoreetikot tiedostavat lukemisen myös väliaikaiseksi ja ajasta riippuvaiseksi. Lukija asettuu aina lukemisen tilaan, joka saattaa olla hyvin keskittyntä tai vaikkapa selailua. Myös keskeytykset, lukunopeus ja ennakointi vaikuttavat lukemistapahtumaan. Esimerkiksi keskeytys saattaa katkaista hyvän lukuvireen ja ennakointi vaikkapa murhamysteeriä selvitettäessä luo oman jännitteensä lukemiseen. (Bennett 1995, 13.) Lukemiseen liittyy

läheisesti myös toiseuden kokemus. Tunne siitä, että voi olla joku muu, kulkee rinnakkain sen idean kanssa, että lukiessa löytää tarkemmin omaa itseään. (Bennett 1995, 15.)

Lukemistapahtumaan liittyy myös se, miten teksti ohjaa lukemista. Teksti voi suunnata ja säädellä lukijan havaintoja ja reaktioita tekstiä kohtaan sijoittamalla tietyt seikat toisia ennen. Menakhem Perry on selvittänyt sitä, miten ratkaisevasti alustavat tiedot vaikuttavat havaintoprosessiin – tätä kutsutaan ensimmäisyysfektiksi. Tekstin alkupuolella esitetyt tiedot ja asenteet kannustavat lukijaa tulkitsemaan kokonaisuutta niiden pohjalta. Lukija on taipuvainen pitämään kiinni näistä merkityksistä ja asenteista niin kauan kuin mahdollista. (Rimmon-Kenan 1991, 152.) Tekstit voivat ruokkia lukijan taipumusta mukautua ensimmäisyysfektiin vahvistamalla ensivaikutelmia, mutta yleensä lukija joutuu muuttamaan alkuperäisiä arvioitaan tai korvaamaan ne toisilla. Yleensä teksti luo vastamekanismin, joka synnyttää äskeisyysfektin. Se kannustaa lukijaa sopeuttamaan aiemmat tietonsa siihen, mitä viimeksi on esitetty. Ensimmäisyys- ja äskeisyysfektit voivat olla niin vahvoja, että ne peittävät näkyvistä merkitykset ja asenteet, jotka aineiden kattava ja johdonmukainen integrointi olisi paljastanut. (Rimmon-Kenan 1991, 153.) Tämä ilmenee Harry Potterin lukijoissa Severus Kalkaroksen hahmon kohdalla ja hyvä vastaan paha -asetelmassa. Pahana esitetty hahmo, Kalkaros, paljastuu lopulta hyväksi, ja monen lukijan onkin ollut vaikea muuttaa käsityksiään hahmosta. Perryn mukaan lineaarisuutta voidaan hyödyntää myös panttaamalla tietoja, mikä lisää jännitystä tai tahallisesti harhauttaa lukijaa. Tällä tavoin lukijaa houkutellessaan muodostamaan merkityksiä, jotka hänen on myöhemmin oikaistava. Lukija ei lykkää luetun ymmärtämistä kirjan loppuun.

Vaikka tekstit jakavatkin tietoa vähä vähältä, ne kannustavat lukijaa alusta pitäen aineiden integrointiin. Lukeminen on siis jatkuva prosessi, jonka aikana muodostetaan hypoteeseja, niitä vahvistetaan, kehitetään, korjataan, joskus korvataan toisilla tai hylätään. Myös hylätyt hypoteesit voivat vaikuttaa lukijan tulkintaan. Lukemisprosessin päättyessä lukija on yleensä päätenyt johonkin 'viimeistelyyn hypoteesiin', kattavaan tulkintaan tekstikokonaisuudesta. Aina viimeistelyyn hypoteesiin ei ole mahdollista päästä, koska voi olla, että on useampia vaihtoehtoja, jotka kumoavat toisensa tai täydentävät toisiaan luoden monimerkityksisyyden. (Rimmon-Kenan 1991, 154.) Lukeminen ei edellytä ainoastaan menneen kuulostelua, vaan myös

'harppauksia tulevaan'. Usein lukijan on pakko veikata, mitä jatkossa tapahtuu. (Rimmon-Kenan 1991, 155.)

1.5. Aineiston hankinta ja menetelmät

Valitsin empiirisen lukijatutkimuksen pääasialliseksi tutkimus- ja aineistonhankintamenetelmäksi, koska olin kiinnostunut laajentamaan kirjallisuudentutkimusta tekstin tasolta vastaanoton kentälle. Jo aiemmin olin selaillut Potter-fanien keskusteluja Vuotava Noidankattila -foorumilla, ja minua kiinnosti erityisesti se, miten kiivaita ja tunteikkaita kommentteja hahmojen menetykset herättivät. Melko varhaisessa vaiheessa hylkäsin ajatuksen vastausten keräämisestä koululuokassa – Internet tuntui kätevimmältä vaihtoehdolta ja parhaalta medialta tavoittaa asialle omistautuneet fanit. Harry Potter -fanien oma keskustelualue Internetissä sisältää runsaasti erilaisten aihealueiden osastoja – pelkästään Harry Potterin maailmasta keskustelulle on varattu kolme eri osastoa, joiden alaisuudessa keskustellaan kaikesta mahdollisesta Potter-ilmioon liittyen. Foorumilla voi keskustella myös mistä tahansa muusta, omasta elämästä, musiikista, elokuvista, ja syvällisemmälle pohdinnallekin on oma tilansa. Keskustelualueella on myös oma paikkansa fanitaiteelle ja fanifiktioille sekä alue yhteisön tapaamisten ja tapahtumien suunnittelua varten. Laadin kyselylomakkeen pohtien sitä, mitä tahdon kyselyllä selvittää. Koin tarpeelliseksi kartoittaa vastaajien lukuharrastustakin, mutta pääpainon tahdoin asettaa sille, miten lukijat kokevat hahmojen menettämisen ja mitkä seikat heidän mielestään vaikuttavat lukukokemuksen muodostumiseen. Kysymysten oheen liitin alustuksen, jossa kerroin ohjeet vastaamiseen. Kysely oli Vuotavassa Noidankattilassa esillä hieman yli kuukauden, jonka aikana sain yhteensä 26 vastausta.

Vastausten analyysissä on mielestäni ensin tarpeellista esittää lukijoilta saatuja vastauksia, ja sitten peilata niitä suhteessa omaan analyysiini kuoleman esittämisestä ja tematiikasta teoksissa. Pohdin myös sitä, mitkä tekstuaaliset seikat ovat vaikuttaneet lukijoiden vastauksiin ja lukukokemuksiin. Lähestymistapa kerättyyn aineistoon on siis kaikkiaan kvalitatiivinen, vaikka ryhmittelenkin vastaajia aluksi kvantitatiivisesti. Täytyy myös muistaa, ettei tutkimus tarjoa yleispäteviä tulkintatapoja, vaan satunnaisotannan tietystä joukosta. Lisäksi oma analyysini aineistosta on toki subjektiivinen, vaikka pyrinkin tarkastelemaan tuloksia mahdollisimman

monelta kantilta. Uskon tutkimuksen kuitenkin tarjoavan mielenkiintoisia havaintoja lukijoiden reaktioista ja kokemuksista, sekä suhteesta henkilöihahmoja kohtaan.

2 TEEMANA KUOLEMA JA KUOLEMATTOMUUS

Tutkimuksessani kysyin lukijoilta kolmesta viimeisestä sarjan teoksesta, mutta pidän itse tutkimukseni kannalta merkityksellisimpänä viimeistä, *Harry Potteria ja Kuoleman varjeluksia*. Kaksi edeltävää eivät vielä tematiikaltaan ole niin selkeästi yhteydessä kuoleman aiheeseen kuin seitsemäs osa. Niinpä keskityinkin teeman analyysissä lähinnä viimeisen kirjan keinoihin esittää kuolemaa, sillä se on hedelmällisin tutkimuskohde. *Feeniksin kilta* ja *Puoliverinen prinssi* ovat tutkimuksessa mukana lähinnä sen vuoksi, että kummassakin menehtyy lukijoiden kannalta kiintoisa hahmo: viidennessä kirjassa Sirius Musta ja kuudennessa Albus Dumbledore. Seitsemäs ja viimeinen kirja perehtyy tarkimmin ja syvällisimmin kuoleman teemaan ja kuolemattomuuden pohdiskeluun. Päähenkilö, Harry, elää fokalisaation vuoksi voimakkaasti mukana tunteidensa kautta teoksen kulussa, joten analysoin kuoleman ja kuolemattomuuden teemaa myös hänen kokemustensa kautta. Käytän jatkossa teoksista seuraavia lyhenteitä: *Feeniksin kilta*: FK, *Puoliverinen prinssi*: PP, *Kuoleman varjelukset*: KV. Lainauksissa käytän suomennoksia siitä syystä, että oletettavasti lukijoista suurin osa on lukenut teokset ensisijaisesti suomen kielellä.

Harry Potteria ja Kuoleman varjeluksia ajateltaessa jo teoksen nimi antaa kokonaiskuvan siitä, että kirjassa käsitellään tavalla ja toisella kuolemaa. Myös teoksen yleisilme on aiempia kirjoja synkempi, ja se johtuu osittain siitä, että turvallisuudentunne on poistunut, eikä toivonkaan elementti ole jatkuvasti läsnä. Kuka tahansa hahmoista voi saada surmansa milloin tahansa, ja kuolema on arkipäiväistynyt velhoyhteisössä, sillä velhomailma on avoimessa sodassa keskenään – Voldemortin kannattajat muita vastaan. Näin toteutuu hyvän ja pahan vastakkainasettelu: kirja antaa selkeän mielikuvan, kumpi osapuoli on hyvä ja kumpi paha. Koska Voldemortin tiedetään olevan säälimättömän kylmäverinen tappaja, hän herättää muissa velhoissa kauhua. Velhoja kammoksuttaa myös mahdollisuus, että Voldemort voi löytää Harryn ystävineen milloin tahansa, ja Harryn kuollessa kaikkien Voldemortin vastustajien pahimmat pelot kävisivät toteen. Harry on toivon symboli, jonka harteille on langennut pelastajan raskas viitta.

Kuolema on teoksessa läsnä koko ajan: konkreettisesti sodan myötä, etäisenä ja abstraktina pelkona tulevaisuudessa ja taustalla muistona läheisten menettämisestä. Viimeksi mainittu asia koskettaa Harrya jatkuvasti. Ottaen huomioon hänen murheellisen taustansa on ymmärrettävää, että hän ikävöi rakkaitaan, ja kuoleman varjeluksistakin – joita käsittelen seuraavassa alaluvussa – hän mainitsee parhaaksi esineeksi elpymyskiven, jotta voisi nähdä läheisensä jälleen. Harry kantaa kaulassaan kirjan aikana pussukkaa, joka sisältää tärkeitä esineitä, jotka ovat kuuluneet menehtyneille läheisille tai joilla on muuten tunnearvoa. Harry varjelee menehtyneiden muistoa, ja vaikka häntä kiehtookin ajatus elpymyskiven käyttämisestä, hän kuitenkin ymmärtää, että kuolleet kuuluvat toiseen maailmaan, eikä heitä kuulu kutsua sieltä takaisin.

2.1. Kuoleman tematiikka *Kuoleman varjeluksissa*

Nimen *Kuoleman varjelukset* idea pohjautuu teoksessa esiintyviin kolmeen esineeseen, kuoleman varjeluksiin. Hallitsemalla niitä kaikkia velho tai noita voi olla kuoleman herra, kuolematon. Teoksessa kerrotun tarun mukaan kauan sitten kolme veljestä kohtasivat Kuoleman, joka päätti puijata heitä lupaamalla jokaiselle valitsemansa palkinnon, joista kaksi tulisi koitumaan veljesten turmioksi. Vanhin veli pyysi taikasauvan, maailman voimakkaimman, jota ei voisi voittaa. Toinen veli tahtoi kyvyn kutsua kuolleita takaisin, ja Kuolema antoi hänelle kiven, jolla on tämä mahti. Nuorin veli ei luottanut Kuolemaan ja tahtoi paeta tätä, ja niinpä hän sai Kuolemalta näkymättömyysviitan. Kolme varjelusta ovat siis seljasauva, elpymyskivi ja näkymättömyysviitta, ja ne ovat olemassa. Kahdelle vanhimmalle veljelle esineet koituivat kohtalokkaiksi, mutta tarinan opetus ylistää neuvokkainta nuorinta veljeä, joka pysyi vuosikaudet Kuolemalta näkymättömissä.

Harry on perinyt isältään näkymättömyysviitan, joka paljastuu juuri tuoksi arvokkaaksi esineeksi. Lisäksi Dumbledore on jättänyt Harrylle perinnöksi siepin⁷, jonka sisään elpymyskivi on kätkeyty. Seljasauva on ainoa varjelus, jonka olemassaolosta useat velhot tietävät, myös Voldemort. Sauvan mahtavuus ja valta kiehtovat häntä ja hän saakin hankittua sauvan omakseen, muttei

---

⁷ Huispaus -urheilulajin pienin pallo, joka etsijän pitää ottaa kiinni. Harry nappasi ensimmäisessä huispausottelussaan kyseisen siepin, jonka Dumbledore hänelle lahjoittaa viimeisenä tahtonaan.

todellisuudessa hallitse sitä, koska sauva on tunnustanut jo aikaisemmin itselleen uuden herran. Sauva tulee voittaa tai ottaa sen edelliseltä haltijalta tullakseen sen herraksi ja siten voittamattomaksi. Monien vaiheiden ja onnekkaiden sattumien kautta Harrylle valkenee, että hänestä on todellisuudessa tullut tuon voimakkaimman taikasauvan hallitsija. Pitäessään lopulta hallussaan kaikkia varjeluksia Harry on kuoleman herra, ja tämä mahdollistaa hänen voittonsa Voldemortista.

Ajatus siitä, että velhojen maailmassa varjelukset todella ovat olemassa, puoltaa myös sitä, että itse Kuoleman hahmona voisi olla mahdollinen. Teoksessa jää kuitenkin hämärän peittoon, onko Kuolema oikeasti henkilöity, kuten hän on tarinassa kolmesta veljeksestä. Kenties Kuolema esiintyy hahmona ainoastaan saduissa. Velhojen selitys asialle yleisemmin on se, että taitavat veljekset valmistivat voimakkaat taikaesineet, jotka yhdistettyinä kykenevät kukistamaan kuoleman, eikä kuolemaa ole olemassa synkkänä huppupäisenä hahmona. Kuoleman varjelukset esitetään äärimmäisen voimallisina esineinä, joista varsinkin taikasauvaa himoitaan, koska suurin osa ihmisistä pelkää jollain tasolla kuolemaa ja yrittää välttää sitä. Kuolema esitetään väistämättömänä, aivan kuten se onkin, mutta magian ja fantasian elementti antaa kuvaamiselle enemmän liikkumavaraa. Mielenkiintoista on myös, että fantasia mahdollistaa kuolemaa hallitsevien esineiden konkreettisuuden, mikä on reaali maailmassa täysin absurdi ajatus.

Kuoleman varjeluksissa ja Potter-sarjassa Kuolemaa ei voi paeta loputtomiin, mutta taian keinoin sitä voi vältellä jonkin aikaa. Jos ymmärtää kuoleman pakollisuuden ja hyväksyy sen osana jokaisen elämää, osaa toivottaa sen lopulta tervetulleeksi. Tekstistä on nähtävissä asenne, että kuolemaa ei tulisi pelätä ja kaikin keinoin pakoilla, vaan sitä pitää kunnioittaa ja yrittää ymmärtää. Kuoleman voittamisen allegoriana ja ylösnousevan Kristuksen symbolina voidaan nähdä Rowlingin teoksissa feenikslintu Fawkes, joka syntyy uudelleen omasta tuhkastaan (Wienker-Piepho 2004, 105). Fawkes on Dumbledoren lintu, joka luo lukijalle ajatuksen siitä, että kuoleman voi peitota, ja samalla muodostuu idea ikuisesta elämästä.

Idea kuolemattomuudesta ja sen saavuttamisesta konkreettisten esineiden avulla tuo taikamaailmassa kuoleman tavallaan inhimillisemmäksi asiaksi, koska taikuu mahdollistaa väistämättömän kohtalon lykkäämisen. Teos kuitenkin korostaa lähinnä kolmen veljeksen tarinan

ja Voldemortin kuolemanpelon kautta, että kuolemaa on mahdotonta pystyä hallitsemaan vallanhalun, ahneuden ja itsekkyyden keinoin. Juuri siksi Voldemort ei kykene tulemaan varjelusten herraksi, koska hän halveksii asioita, joita täytyy ymmärtää voidakseen ansaita herruuden. Häntä kiinnostaa esineistä ainoastaan taikasauvoista mahtavin, koska sen voima on ainoa mitä hän arvostaa. Dumbledore sanookin luvussa ”King’s Cross”:

”Ja hänen tietämyksensä oli surkuteltavan vajavainen, Harry! Kun Voldemort ei arvosta jotain, hän ei edes yritä ymmärtää sitä. Kotitontuista, saduista, rakkaudesta, uskollisuudesta ja viattomuudesta hän ei tiedä mitään eikä ymmärrä niitä ollenkaan. *Ei ollenkaan*. Hän ei ole koskaan käsittänyt sitä, että niillä kaikilla on suurempi voima kuin hänellä, niin suuri voima ettei mikään taikuus yllä niihin.” (KV 2007, 773.)

Harry Potterissa ja Voldemortissa tiivistyy parhaiten teoksen näkökulma kuoleman teemasta. Harryn hahmoon kasautuu seitsemännessä kirjassa monenlaisia odotuksia, ja hahmo kasvaa henkisesti tasolla huimasti. Harry on oppinut vaatimattomaksi ja hyväksi koettelemustensa ansiosta, sillä hänen hartain toiveensa olisi saada olla ihan tavallinen nuori mies, jonka vanhemmat ja muut rakkaimmat ihmiset olisivat vielä elossa. Harryn surullisena osana on ollut menettää vauvana vanhempansa, myöhemmin kummisetänsä, josta oli tulossa isän kaltainen, ja lisäksi viisas neuvonantajansa ja tukijansa, rehtori Dumbledore. Harryn sankaruus koostuu suurimmaksi osin siitä, että kiintymyksestään ja rakkaudestaan muita kohtaan hän ei tahdo kenenkään joutuvan vaaraan puolestaan, ja koska hän tietää uhrauksensa Voldemortin edessä olevan oikein, hän tekee sen, vaikka joutuukin kamppailemaan tunteidensa kanssa ja selättämään pelkonsa. Juuri tätä piirrettä Voldemort halveksii Harryssa ja hyödyntää sitä. Hän tahtoo Harryn tulevan hänen luokseen voidakseen tappaa tämän omakätisesti, kuten on tarkoitettu, ja hän vetoaa siihen, mitä pitää Harryn heikkoutena:

”Minä puhun nyt suoraan sinulle, Harry Potter. Sinä olet sallinut ystäväsi kuolla vuoksesi, jotta et ole joutunut itse kohtaamaan minua. Nyt minä odotan sinua yhden tunnin ajan kielletyssä metsässä. Jos et ole tuon tunnin päätyttyä tullut luokseni ja antautunut minulle, taistelu alkaa uudestaan. Sillä kerralla minä astun itse mukaan kahakkaan, Harry Potter, ja minä löydän sinut ja minä rankaisen joka ainoaa miestä, naista ja lasta, joka on yrittänyt piilottaa sinut minulta. Yksi tunti.” (KV 2007, 719.)

Harryn asennoituminen kuolemaan on vahvistunut vuosien mittaan erilaiseksi kuin monen muun. Tässä vaikuttaa taustalla hänen orpoutensa – jo pikkupoikana hänen on pitänyt totutella

tosiasiaan, että hänen vanhempansa ovat kuolleet, ja tätä kautta hän on joutunut oppimaan myös oman kuolevaisuutensa hyväksymistä. *Kuoleman varjeluksissa* Harry suhtautuu jo kuolemaan kypsemmin kuin aikaisemmin. Harry tiedostaa koko ajan olevansa kuolemanvaarassa ja tietää vaaran koskevan myös muita. Oletukseni onkin, että Harry kokee kuoleman kohtaamisen tuskallisempina menettäessään tai ollessaan vaarassa menettää jonkun, kuin joutuessaan itse kuolemanvaaraan.

2.2. Henkilöhahmojen kuoleman esittäminen

Nimihahmoja kuolee teoksessa yli parisenkymmentä, eikä jokaista tietenkään käsitellä laajalti. Useiden hahmojen menehtymisestä tieto annetaan vain lyhyinä huomautuksina. Harry saa kuulla tai näkee omin silmin joidenkin läheisten kuolleen, ja samalla luodaan tunne siitä, miten kuolema tosiaan on yllättävä ja peruuttamaton. Henkilöt ovat jo poissa, kun heidän menehtymisestään kuullaan, tällöin asiasta myös informoidaan lyhyesti. Jos Harry on paikalla tragedian tapahtuessa, on hetkeä kuvailtu enemmän. Harryn reaktiota saatetaan silti kuvata, vaikka itse kuolintapahtuma olisikin häneltä jäänyt kokematta.

Hahmojen kuolemia on myös varsin monenlaisia johtuen sodan raa'asta luonteesta ja taikuudesta. Siinä missä monet kuolevat taisteluissa vihollisen kanssa, on myös niitä, jotka sattuvat vain olemaan tiellä, toiset murhataan suunnitelmallisesti, ja onpa joukossa yksi maaginen velkakuolemakin. Peter Piskuilan alias ”Matohäntä”, on mies, joka on pettänyt vuosia aiemmin Harryn vanhemmat aiheuttaen heidän kuolemansa. Hän on henkensä velkaa Harrylle ja kuristuu vastentahtoisesti omaan käteensä, jotta Harry ystävineen pääsisi pinteestä. Näin velka tulee suoritettua. Kiintoisa huomio on myös se, että teos saa vaivihkaa moraalisen sävyn, sillä kuolevista henkilöistä monet ovat kapinoineet auktoriteetteja vastaan tai käyttäytyneet muuten sopimattomalla tavalla. Tämä ei kuitenkaan koske päähenkilöä saati kahta tärkeintä sivuhenkilöä, Ronia ja Hermionea – varsinkaan kun Hermionea pidetään sääntöjen noudattamisen ja hyveellisyyden ruumiillistumana. Vaikka kolmikko rajoja rikkookin, tarjotaan heidän hyvyytensä lukijalle kyseenalaistamattomana.

Kerronnallisia seikkoja tarkasteltaessa on mielenkiintoista huomata, että kerronnassa useat tärkeät kuolemat sijoittuvat lukujen loppuun. Tämä on toimiva tehokeino, jota käytetään ainakin Albus Dumbledoren, kotitonttu Dobbyn, Fred Weasleyyn, Severus Kalkaroksen ja Harryn oman kuoleman yhteydessä. Luvun dramaattinen lopetus houkuttelee lukijaa jatkamaan lukemista heti eteenpäin. Myös tieto Ministeriön kaatumisesta ja taikaministeri Rufus Rymistryrin kuolemasta tulee luvun lopussa. Kuoleman esittäminen luvun päätöksenä antaa samalla kertaa mielikuvan menehtymisen lopullisuudesta ja siitä, miten kuoleman kohtaaminen katkaisee maailman menon hetkeksi. Koska hahmon kuoleman jälkeen alkaa uusi luku, tämä luo ajatusta siitä, että menetyksen aiheuttaman järkytyksen jälkeen kaikki on aloitettava jälleen uudelleen, on pystyttävä jatkamaan ja kokoamaan ajatukset.

Huomattava seikka on mielestäni myös se, miten kertoja kuvaa usein henkilön silmiä tämän kuollessa. Silmiä sanotaankin sielun peiliksi, ja tätä kautta on jokseenkin järkeenkäypää huomioida hahmon silmät sillä hetkellä, kun sielu lakkaa kuvastumasta niistä.

Ruumiintoimintojen loppumisen kuvauksella kerronta tuo kuoleman lähemmäs realismia, vaikka kuolema tapahtuisikin maagisissa olosuhteissa. Ihmisten anatomia on kuitenkin velhojen maailmassa myös yleisesti samanlainen kuin todellisuudessa. Juuri tämä kenties yllättävänkin konkreettinen kuvailu saattaa järkyttää joitakin nuoria lukijoita, mutta toisaalta siten on helpompaa ymmärtää kuoleman peruuttamattomuus.

Sivuhenkilön kuolemaa ei suinkaan tule väheksyä, sillä yleensä sillä on suora vaikutus päähenkilöön, ja *Kuoleman varjeluksissa* lukija kohtaa menehtymiset yhtä aikaa Harryn kanssa. Eräiden hahmojen kuolemia kuvataan lyhyesti, toisia hieman laajemmin. Jokaisen tarkemmin käsitellyn hahmon kuolemassa on havaittavissa jotakin ominaista hahmon luonteelle, minkä oivaltaakseen täytyy olla lukenut koko kirjasarjan. Jokseenkin kuvaavia ovat myös hahmojen viimeiset sanat, mikäli ne on mainittu. Eräs lyhyimmin kuvatuista menehtymisistä on taikaministeri Rufus Rymistryrin kuolema. Tieto tästä annetaan iskevinä, lyhyinä lauseina, koska tilanne on kiireellinen ja uhkaava. ”Ministeriö on kaatunut. Rymistryr on kuollut. He ovat tulossa.” (KV 2007, 178.) Tätä kuolemaa leimaa vakavammin taikaministeriön kaatuminen kuin yksittäisen henkilön surma, ja se aiheuttaa kauhistusta. Lisäksi Rymistryr ei todellakaan ollut Harrylle läheinen, ja Harry joutuu saman tien tiedon saatuaan pakenemaan, joten tämän henkilön

menetystä Harry ei ota raskaasti. Teoksen loppupuolella, Tylypahkan taistelun hengähdyshetkellä, luvussa ”Taas metsä” Harry näkee ohi kulkiessaan, miten Neville Longbottom ja Oliver Wood kantavat mukanaan hyvin pientä ruumista, alaikäistä Colin Creeveytä. Harry järkyttyy näkemästään, mutta kenties vielä enemmän siitä seikasta, että Colin todella näyttää hyvin pieneltä kuolleena. Muuten tapaus sivuutetaan varsin nopeasti, lyhyellä maininnalla. Sodassa ei ole aikaa jäädä suremaan jokaista ruumista.

Sankarin kuolema

Harryn uhrautuva, pakollinen kuoleminen on messiaaninen sankarikuolema. Harry kulkee päättäväisesti kohti tehtäväänsä, jotta Voldemortin loppu olisi mahdollinen. Oikeastaan Harry ymmärtää pelätä omaa kuolemaansa kunnolla vasta seitsemännän kirjan luvussa ”Taas metsä” (*Harry Potter ja Kuoleman varjelukset* 2007, 753–767), kun hänelle selviää, että hänen on vapaaehtoisesti asteltava loppuaan kohti. Tämän välttämättömyyden syynä on se, että Voldemort yrittäessään välttää kuolemaa onkin tietämättään pilkkonut sielunsa seitsemän sijasta kahdeksaan osaan, joista yksi elää Harryssa. Vanhan ennustuksen mukaan kumpikaan ei voi elää, jos toinen on hengissä, joten voidakseen tehdä Voldemortista lopun on Harryn annettava tuhota myös itsessään oleva pala vihollistaan. Kirjasarjan ajan Harry on paennut vaaroja ja välttänyt kuoleman täpärästi, mutta *Kuoleman varjeluksissa* asetelma kääntyy pääläelleen, koska enää Harry ei voi paeta. Harryn hahmon kasvun kuitenkin huomaa, sillä hän hyväksyy sen mitä on tapahduttava, vaikkei tehtävä häntä miellytäkään. Hän tietää roolinsa ja alistuu siihen. Tässä korostuu eettinen näkökulma suuremman hyödyn tavoittelusta: yhden on kuoltava jotta muut saisivat elää. Teoksessa annetaan vahvasti ymmärtää, että se mitä Harry tekee, on oikein, eettisesti paras vaihtoehto. Harrya voisi verrata Kristukseen, joka kuolemalla ihmisten puolesta sovitti näiden synnit ja nousi myöhemmin kuolleista.

Kenties on juuri Harryn kohtalon pakollisuuden ymmärtämisen syytä, että häntä alkaa kauhistuttaa, hän tietää hyväksyvänsä asian ja se saa kaiken tuntumaan niin lopulliselta:

”Kauhu vyöryi hänen ylitseen, kun hän makasi lattialla, kun kuolemanrumpu hakkasi hänen sisässään. Sattuisiko kuoleminen? Kaikkina niinä kertoina, kun hän oli luullut sen jo tulevan, mutta päässytkin pakoon, hän ei ollut koskaan oikeastaan ajatellut sitä itseään: hänen elämänhalunsa oli aina ollut niin paljon vahvempi kuin kuolemanpelko. Mutta nyt

hänen mieleensä ei juolahtanut paeta, yrittää karkuun Voldemortilta. Se oli ohi, hän tiesi sen, eikä jäljellä ollut muuta kuin itse asia: kuoleminen.” (KV 2007, 753.)

Harry on valmis asettamaan muut itsensä edelle, ja samalla kuolemaa pohtiessaan hän mietiskelee mieluisimpia tapoja saada surmansa. Hänen mieltään kalvaa myös epäily siitä, onko hän tarpeeksi vahva kuolemaan tietoisesti. Myös seikkailun lopussa Harryn asenne kuolemaan ja sen hallitsemiseen on varsin nöyrä. Vaikka hänellä on kaikki varjelukset hallussaan, hän tahtoo pitää ainoastaan näkymättömyysviitan ja luopuu muista. Tässä kuvastuu myös hänen halunsa olla tavallinen, Harry on pohjimmiltaan hyvin vaatimaton luultavasti juuri siksi, että on saanut huomiota enemmän kuin tarpeeksi.

Teoksen kenties merkittävin luku ja myös Rowlingin oma suosikkiluku koko kirjasarjassa⁸ on ”Taas metsä”. Kertoja kuvailee kokonaisen luvun ajan Harryn tuntemuksia väistämättömän kuoleman edessä, ja tunnelmassa on aistittavissa sankarillinen, messiasmainen melankolia. Harryn pelosta ja muista tunteista tulee hyvin aidon tuntuista, kun hän tarkastelee fyysisiä reaktioitaan ja muistelee, miten tilanteeseen on tultu: ”Hän nousi seisomaan. Hänen sydämensä takoi kylkiin kuin hätäntynyt lintu. Ehkä se tiesi, ettei aikaa ollut enää paljon, ehkä se yritti sinnikkäästi lyödä koko eliniän lyönnit ennen loppua.” (KV 2007, 756.) On osuvaa kertoa Harryn sydämen lyönneistä useasti ennen Voldemortin eteen astumista, sillä sydämenlyöntien konkreettisuus kuvastaa sekä jännitystä ja pelkoa, jota Harry tuntee, että symboloi samalla Harryn teon hyvyyttä ja sitä, että hänellä, toisin kuin Voldemortilla, on rakastava sydän ja hyvä sielu.

Ruumiintoimintojen kuvaus saa myös lukijasta kuoleman tuntumaan pelottavammalta. Ihminen elää ruumiissaan, on tietoinen siitä ja yhdistää toimivan kehon elossa olemisen tunteeseen. Kertoja pukee sanoiksi Harryn ja varmasti monen muunkin ajatukset siitä, miten vähän ihminen ymmärtää arvostaa elämää ja sen ihmeellisyyttä, ennen kuin sen on todella vaarassa menettää: ”Hän nousi istumaan hitaasti, hyvin hitaasti, ja tiedosti oman elävän ruumiinsa väkevämmin kuin koskaan ennen. Miksei hän ollut ennen ymmärtänyt, millainen ihme se oli: aivot, hermot ja sykähtelevä sydän. Kaikki se olisi pian poissa... tai ainakin hän olisi poissa siitä.” (KV 2007, 754.)

---

⁸ Leaky Cauldron -fanisivusto.

Harryn tapauksessa kuolemalla on tarjottavana myös jotain lohdullista. Vaikka hänen pitäisikin luopua ystävistään, häntä rauhoittaa ajatus, että kuoltuaan hän voisi jälleen liittyä vanhempiensa seuraan. Tämä seikka antaa Harrylle voimaa lopulta astua Voldemortin eteen: hän saa siepin auki ja siten myös elpymyskiven haltuunsa, ja sen avulla hän kutsuu viimeisiksi hetkiksi vierelleen vanhempiensa, Sirius Mustan ja Remus Lupinin muistomaiset varjot, jotka rohkaisevat häntä. Harryn matkatessa rakkaansa rinnallaan kuolemaansa kohti tulee tunne eräänlaisesta siirtymästä, aivan kuin hän askel askeleelta kaikkoaisi elävien maailmasta lähestyen tuonpuoleista. Kenties syynä on hänen henkinen valmistautumisensa lopun kohtaamiseen. Päästyään Voldemortin ja tämän kuolonsyöjien luo Harry seisoo urheana mutta silti peloissaan vihollisensa edessä, odottaen Voldemortin tekemän ratkaisun. Harry tahtoo teon olevan nopeasti ohi, ettei pelko kävisi ylivoimaiseksi, ettei hän murtuisi kaikkien nähden. Tässä kuvastuu Harryn hahmon jääräpäisyys ja halu olla urhea, mutta myös yleinen urheuskäsitys, jonka mukaan pojan on oltava vahva, poika ei saa itkeä. Voldemort käyttää Harryn helpotukseksi pian tappokirousta, ja luvun viimeisenä virkkeenä kuvataan kuolinhetki Harryn näkökulmasta: ”Hän näki suun liikkuvan ja vihreän valon välkähtävän, ja kaikki katosi.” (KV 2007, 767.)

Seuraava luku, ”King’s Cross” (KV, 2007, 768–788), kuvailee eräänlaista elämän ja kuoleman välitilaa, jossa Harry havahtuu. Paikka on kirkas mutta sumuinen, muistuttaa Lontoon King’s Crossin rautatieasemaa, ja Harryn ruumis on vahingoittumaton. Voldemortin kirous on tappanut osan pimeän lordia Harrysta, joten hän on nyt yksi, kokonainen oma itsensä. Voldemortin sielun sijaan on pirstoutunut entisestään, ja Harry näkee tuolin alla värisevän, onnettoman ja ruman vauvamaisen olennon, joka symboloi sitä, mitä Voldemortin sielusta on jäljellä. Tässä luvussa teoksessa on nähtävissä ajatus jonkinlaisesta karmasta: Harry on ollut rohkea, epäitsekkäs ja rakastava, kun taas Voldemortin tekemät julmuudet, itsekkyyys ja tunnekylmyys heijastuvat hänen tuonpuoleiseen olemukseensa. Toisen sielu on puhdas ja ehjä, vapautunut pahasta, ja toinen heikentynyt entisestään ja näyttäytyy nyt todellisessa irvokkuudessaan.

Kerronnallisesti *Kuoleman varjelusten* kyseinen luku noudattaa aiemmista kirjoista tutuksi tullutta kaavaa, että lopussa Harry keskustelee Dumbledoren kanssa ja selvittää ratkaisemattomia asioita sekä saa tukea. Harry näkee rajatilassa kuolleen Dumbledoren, jonka kanssa hän puhuu.

Käy ilmi, että Harrylla on vielä mahdollisuus palata elämään ja voittaa Voldemort lopullisesti. Samalla Dumbledore selittää Harrylle myös varjeluksista lisää, ja kertoo, miksi juuri Harryn onnistuu hallita kaikkia kolmea: ”Sinä olet todellinen kuoleman herra, koska todellinen herra ei pyri karkuun Kuolemalta. Hän hyväksyy sen, että hänen on kuoltava, ja ymmärtää että elävien maailmassa on huomattavasti kamalampia asioita kuin kuolleiden.” (KV 2007, 785.) Dumbledore myös ohjeistaa Harrya, kun tämä tuntee inhonsekaista sääliä Voldemortin vereslihaisia rippeitä kohtaan ja pohtii palaamistaan elämään: ”Älä sääli kuolleita, Harry. Sääli eläviä, ja varsinkin niitä, jotka elävät ilman rakkautta. Palaamalla voit ehkä huolehtia, että harvempi sielu runneltuu, harvempi perhe repeytyy. Jos se tuntuu sinusta arvokkaalta tavoitteelta, me hyvästelemme toisemme toistaiseksi.” (KV 2007, 787.) Tässä kuvastuu yhtäältä lohdullinen, toisaalta ahdistava ajatus siitä, että itse asiassa elämä voi olla – ja todennäköisesti onkin – kuolemaa hirvittävämpää ja julmempaa. Kun Harry päättää lähteä takaisin, hän viimein kyseenalaistaa koko tapahtuman ja kohtaamisen Dumbledoren kanssa. Mikä on ollut tuo kumma välivaihe, portti kahden maailman välillä? Voiko kuoleman rajamaille jäädä?

”’Kerro vielä yksi asia’, Harry sanoi. ’Onko tämä todellista? Vai onko tämä tapahtunut minun oman pääni sisässä?’ Dumbledore hymyili hänelle leveästi ja hänen äänensä kuulosti Harryn korvissa lujalta ja vahvalta, vaikka kirkas usva lankesikin taas ja sumensi hänen hahmonsä. ’Totta kai tämä tapahtuu sinun päässäsi, Harry, mutta minkä kumman takia se silloin olisi epätodellista?’” (KV, 2007, 787.)

Tämä luo mielestäni ajatuksen siitä, että kuolema on ennen kaikkea psyykkinen tapahtuma, ja se koetaan henkisellä tasolla. Se, että asiat tapahtuvat hahmon mielessä, ei tee tapahtumasta yhtään epätodellisempaa, kuin jos Harry olisi konkreettisesti astunut johonkin kuoleman rajatilaan.

3 KYSELYYN VASTANNEIDEN PROFIILEJA JA AINEISTON ESITTELY

Tutkimukseni pääpaino ei kuitenkaan ole teoksen teemojen analyysissä vaan siinä miten lukijat kokevat kuolemakuvaukset ja hahmon menetyksen. Teettämäni kyselyyn tuli yhteensä 26 vastausta. Myös kysymyksiä oli lomakkeessa kaikkiaan 26. Vastaajista selkeä enemmistö on naispuolisia, sillä miespuolisia vastaajia on vain kaksi, nimimerkit Nibs ja VPS. Vastaajien sukupuolijakauma kertoo jollakin tasolla myös siitä, minkä Juhani Niemikin on havainnut teoksessaan *Kirjallisuus instituutiona. Johdatus sosiologiseen*

kirjallisuudentutkimukseen: ”Suomalaisen lukemiskulttuurin erityispiirteisiin kuuluu keskeisenä piirteenä naisvaltaisuus.” (Niemi 1991, 140.) Ikähaarukka vastaajien kesken jakautuu välille 13–26 -vuotiaat. Eniten vastaajia on ikäryhmistä 13-vuotiaat ja 15-vuotiaat, viisi kappaletta kumpiakin. Kaksi miesvastaajaa asettuvat ikäjakauman ääripäihin: toinen vastaajista on 13-, toinen 26-vuotias.

Ikäjakauma:

Ikä	Lukumäärä	Nimimerkki
13	5	Untukka, Maigguli, tinttib, Gemmssy, VPS
14	2	Chisa, Akromantella
15	5	Mortti, jerusa, Herkkuoone, Toujors pur, sunshine
16	4	Moondancer, Zenzibar, Tahmatassu, fascino
17	1	samettiina
18	1	Räisä
21	3	vennu, narri, Ginger
22	2	Nemorosa, Fimca Worthleberr
23	1	Moonrise
24	1	lustica
26	1	Nibs

Kaikki vastaajat ilmoittivat lukevansa verrattain paljon. Suurin osa vastaajista, 15 kappaletta, ilmoitti lukevansa reilusti yli 15 kirjaa vuodessa, heistä seitsemän lukee noin satakunta kirjaa vuodessa. Kolme vastaajaa lukee arviolta 2–5 kirjaa vuodessa, yhdeksän vastaajaa lukee noin 5–15 kirjaa vuodessa.

Kirjojen määrä vuodessa (arvio)	Nimimerkki
2–5	Nibs, Räisä, tinttib
5–15	samettiina, Mortti, Moondancer, narri, Nemorosa, fascino, Gemmsy, VPS, Moonrise
yli 15	-Untukka (100 tai yli) - vennu (n. kaksi kuukaudessa) - Maigguli (60–200 vuodesta riippuen) - Chisa (yli 100) - jerusa (kuukaudessa yli 20) - Zenzibar (vähintään 30 vuodessa) - Akromantella (yli 200) - Herkkuoone (200–250) - Tahmatassu (n. 70) - Fimca Worthleberr (n. 20) - Toujors pur (yli 100) - lustica (reilu 30) - Ginger (n. 30) -sunshine (70–100)

Lukijat kertovat lukevansa hyvinkin paljon vuodessa. Suurin osa eniten lukevista, eli yli sata kirjaa vuodessa, ovat yläkouluikäisiä. Vaikea arvioida, onko heillä kenties enemmän aikaa lukemiseen kuin vanhemmilla vastaajilla, lukevatko he enemmän lyhyempiä sarjakirjoja, vai ovatko he muuten vain innostuneita ahmimaan kirjoja. Juhani Niemi ottaa kantaa lukuharrastuksen laajuuteen: ”Laajemmin voi pohtia sitä, antavatko lukijatutkimuksen empiiriset tulokset luotettavaa tietoa lukemisesta. Kuinka paljon ihmiset valehtelevat lukemistaan, koska harrastukseen liitetään kulttuurissamme niin paljon myönteisiä arvovaroituksia?” (Niemi 1991, 130.) En arvostele vastaajia siitä, että he vääristäisivät lukemiensa teosten määrää, mutta näkökulmana Niemen ajatus on varsin mielenkiintoinen. Totta on, että paljon lukeviin henkilöihin liitetään yleensä positiivisia mielikuvia.

Tiedusteltaessa lukuharrastusta genren perusteella, selvisi, että enemmistö vastaajista, 23 kappaletta, lukee laidasta laitaan muutakin kirjallisuutta kuin fantasiaa, mutta vastaajista seitsemän ilmoitti fantasian suosikkigenrekseen. Fantasiakirjallisuudesta, jota vastaajat lukevat Potterien lisäksi, mainittiin useimmin J. R. R. Tolkien, C. S. Lewis, Stephenie Meyerin *Twilight*-

sarja, Ursula K. LeGuin, Philip Pullman, Eoin Colfer, Christopher Paolini, Cornelia Funken *Mustesydän*-trilogia ja Anne Ricen *Vampyyrikronikat*. Neljä vastaajaa, Untukka, Nemorosa, Räisä ja Iustica ilmoittivat, etteivät juuri lue enää tai lainkaan muuta fantasiaa kuin Harry Pottereita, viisi kertoi lukeneensa niiden lisäksi jotakin yhtä muuta fantasiasarjaa, muttei laajemmin. Yksi vastaaja, Akromantella, ilmoitti, että melkein mikä tahansa käy, paitsi Tolkienin, Lewisin tai Pullmanin tuotanto. Kotimaista fantasiaa kertoi erikseen lukevansa kaksi vastaajaa, nimeltä mainittiin Tuulia Aron *Kuikansulka*.

Fantasian lisäksi vastaajat lukevat muuta kirjallisuutta monipuolisesti. Klassikoita kertoi lukevansa kymmenen vastaajaa, nuortenkirjallisuutta kuusi. Myös kotimaista kirjallisuutta ilmoitti lukevansa useampi vastaaja, kahdeksan kappaletta. Dekkareita lukee kuusi vastaajaa, kauhua ilmoitti lukevansa kolme vastaajaa. Vanhat tyttökirjat mainitsi kaksi vastaajaa, ja elämäkerrat samoin. Nimeltä mainittuja kirjailijoita ja teoksia olivat Agatha Christie, Mary Shelley'n *Frankenstein*, Carolyn Keenen *Neiti Etsivät*, Kaisa Ikolan *Hullu luokka*, Anders Jacobsonin ja Sören Olssonin *Bertin päiväkirjat*, Lauri Viita, Jane Austen, Mika Waltari, Richard Adamsin *Ruohometsän kansa*, Tove Jansson, Astrid Lindgren, Anna-Leena Härkönen ja Anja Kauranen. Neljä vastaajaa, Moondancer, Akromantella, Herkkuoone ja Fimca Worthleberr kertoivat, etteivät lue juuri muuta kuin fantasiaa.

Kun kysyin Harry Potter -sarjan lukemisesta, ilmeni, että lähes kaikki vastaajat ovat lukeneet jokaisen sarjan teoksen. Ainoa poikkeus on toinen miesvastaajista, nimimerkki Nibs, joka on lukenut kirjat 3–7. Lukijat myös palaavat kirjojen pariin aina uudelleen, sillä 19 vastaajaa ilmoitti lukeneensa kaikki kirjat useampaan kertaan kuin kahdesti, yksi vastaaja on lukenut kaikki kaksi kertaa. Kaksi vastaajaa on lukenut osan kirjoista useammin, jotkut taas harvemmin. Tähän on vaikuttanut kirjojen ilmestymisajankohta – uusimpia teoksia ei ole ehditty vielä lukea niin monesti. Se, että teokset on useimmissa tapauksissa luettu moneen kertaan, vaikuttanee myös vastauksiin ja tulkintoihin. Kyselyssä tiedustelin myös vastaajien ikää ensimmäisen lukukerran aikaan kunkin kolmen teoksen kohdalla. Näissäkin vastauksissa heijastui ilmestymisajankohta. Kukin vastaaja on pääsääntöisesti lukenut ensin *Feeniksin killan*, sitten *Puoliverisen prinssin* ja viimeiseksi *Kuoleman varjelukset*. Lukukertojen välillä on kulunut aikaa juuri kirjojen ilmestymisvälin verran, vaikka tämä saattaakin yksilöllisesti hieman vaihdella. Osa

on myös saattanut lukea toiset teokset suomeksi ja toiset englanniksi. Tätä en kuitenkaan kysynyt tarkemmin. Nuorempien lukijoiden kesken lukemisajankohtien välit ovat hieman lyhyempiä, tämä voi selittyä sillä, että kirjat ovat voineet ilmestyä jo ja ne on luettu peräkkäin. Keskimäärin *Feeniksin kilta* on luettu 12,56-vuotiaana ensimmäisen kerran, *Puoliverinen prinssi* 14-vuotiaana ja *Kuoleman varjelukset* 14,69-vuotiaana.

Hahmoja koskevissa kysymyksissä tiedustelin ensin, kokeeko vastaaja kiintyvänsä vahvasti romaanihenkilöihin. Pyysin myös perustelemaan, miten kiintyminen ilmenee. Suurin osa, 21 vastaajaa, kertoi kiintyvänsä yleensä tai toisinaan joihinkin tiettyihin hahmoihin, mutta ei välttämättä aina yhtä vahvasti. Kiintyminen riippuu myös hahmoista ja teoksesta – joitakin vihaa sydänjuuriaan myöten ja hyvien teosten hahmoihin kiintyy helpommin. Pari vastaajaa, Akromantella ja Räisä kertoivat, etteivät juuri kiinny hahmoihin, ja kaksi (Nemorosa ja Moonrise) huomautti, että nuorempana kiintyminen on ollut voimakkaampaa.

”En yleensä [kiinny hahmoihin] kovin vahvasti, mutta joihinkin Potter-hahmoihin olen kiintynyt. Miten se ilmenee... Ylipäättään tunteena, että hahmo on upea ja mielenkiintoinen. Luen usein kirjasta erillisiä kohtauksia, joissa lempihahmoni esiintyvät ja usein pystyn samaistumaan heihin.”

Untukka

Untukan näkemys asiaan vaikuttaa melko yleiseltä suhtautumiselta mielenkiintoisiin hahmoihin. Heistä lukiessaan innostuu aina hieman enemmän kirjan tapahtumista ja myöhemminkin tahtoo palata lukemaan hahmon edesottamuksista. Hahmoihin samastuminen tulee esille useammankin vastaajan vastauksissa. Toiseuden kokemus lukiessa ja sitä kautta samastuminen osittain hahmoon auttaa löytämään itseään tarkemmin. Tästä voisi päätellä, että lukijat kiintyvät usein itsensä kaltaisiin hahmoihin tai kaikkein inhimillisimpiin hahmoihin, joiden tunteet on kuvattu tarkasti. Välttämättä sankarimaiset päähenkilöt eivät aiheuta samastumista, vaan ennemminkin tavallisen olon sivuhahmot. Untukka nimeää suosikikseen Potter-sarjasta Nymfadora Tonksin, nuoren aurorin⁹, joka pystyy muuttamaan ulkonäköään tahdonvoimalla. Hän on kömpelö, rento ja iloinen nuori noita, joka vaikuttaa helpolta samastumisen kohteelta. Nimimerkki samettiina kuvailee samastumistaan näin: ”Mielessäni peilaan häntä itseäni, pystyn

---

⁹ Aurori on pimeyden velhojen metsästäjä, vaarallinen ammatti velhomaailmassa. Villisilmä Vauhkomieli, Nymfadora Tonks ja Kingsley Kahlesalpa ovat auroreja. Harry Potterin haaveammattina on tulla auroriksi.

ajattelemaan romaanien tilanteita hänen kauttaan.” Lukija osaa asettua hahmon asemaan, ja mitä enemmän kirjan tilanteisiin eläytyy hahmon mukana, sitä läheisemmäksi hahmo luultavimmin käy. Läheisyys voi tehdä luopumisesta vaikeaaakin:

”Toisinaan [kiinnyn hahmoihin], hankala päästää irti kaikkein parhaista henkilöistä kirjan loppumisen jälkeenkin, tykkään kirjasarjoista ehkä juuri tästä syystä ja toivon onnellista loppua viimeiseen asti.”

vennu

Voimakas kiintymys hahmoon voi vaikuttaa juuri siten kuin vennuun, hahmoista haluaisi aina vain lukea lisää. Tämän vuoksi moni lukija palaakin selaamaan uudelleen suosikkikohtauksiaan, jotta hahmosta ei tarvitse päästää irti. Harry Potter on juuri kirjasarjana mahdollistanut voimakasta kiintymistä henkilöihahmoihin, sillä monen hahmon kanssa lukija on kulkenut pitkän matkan aina sarjan alusta loppuun. Uuden kirjan odotus tuntuu innostavalta, koska silloin pääsee taas seuraamaan, miten omalle suosikille käy. Henkilöhahmoihin voi myös vaikuttaa halutessaan:

Parhaimpien teoksien hahmot tulevat hyvin tärkeiksi. Itse kirjoitan fanfictionia hahmoista joista pidän ja pystyn siten vaikuttamaan heihin vielä senkin jälkeen kun kirjat ovat päättyneet (tässä tapauksessa puhun lähinnä Pottereista).

Mortti

Irti päästämisen vaikeuteen on helppo hakea lievitystä itse. Hahmot elävät myös tarinan ulkopuolella fanituotoksissa – Internetissä on valtava määrä Harry Potter -aiheista fanifiktiota ja fanitaidetta. Hahmolle pystyy itse luomaan jatkotarinaa, vaihtoehdoisen kohtalon tai aiemmin hämärän peittoon jääneen menneisyyden. Aina fanitarinat eivät pysy kaanonin mukaisina, hahmojen persoonallisuuksia ja muita piirteitä ja mieltymyksiä saatetaan muuttaa itselle mieleiseen suuntaan. Tämä vapaus kuitenkin on olemassa ja juuri siten hahmoihin pystyy vaikuttamaan, kuten Mortti asian ottaa esille: tutun tarinan hahmot vain antavat pohjan ja mielenkiintoisen lähtökohdan jatkokehittelyyn. Siinä vaiheessa, kun koko kirjasarja on ilmestynyt eikä jatkoa ole luvassa, saattaa monesta lukijasta tuntua helpottavalta, että omien luomusten kautta hahmosta ei tarvitse heti luopua kun lukemisprosessi päättyy. Tosin kaikilla vastaajilla ei ole taipumusta kiintyä erikoisemmin romaanihahmoihin, kuten Akromantella kirjoittaa.

”En kiinny [hahmoihin]. Joskus olen kyllä toivonut olevani Hermione, mutta yleensä en kiinny liiemmin.”

Akromantella

Samastumisen kokemuksen sijaan lukijoilla voi ilmetä myös halua olla kuin joku hahmo. Tällöin lukija ennemminkin ihailee hahmossa joitakin ominaisuuksia ja toivoo olevansa samanlainen tai samoissa tilanteissa. Hermionen tapauksessa tilanne voi olla kummin tahansa. Moni vastaaja kertoi erikseen samastuvansa häneen, kun tiedustelin lempihahmoja. Hermione vaikuttaa helposti lähestyttävältä, tunnolliselta ja arkiselta koulutyöltä, mutta toisaalta taas, kuten Akromantellan vastauksesta voisi ajatella, Hermione aiheuttaa myös tietynlaista kateutta ja tavoiteltavuutta. Henkilöhahmo on hyvin älykäs ja pärjää koulussa, ja kirjasarjan edetessä Hermionesta kasvaa myös viehättävä nuori nainen. Kiintyminen ja samastuminen voi olla myös yhteydessä ikään ja sukupuoleen:

”Nuorempana kiinnyin enemmän kuin nykyään, ja yleensä miehiin enemmän kuin naisiin. Tämä ilmenee yleensä niin, että ajattelen henkilöä myös kirjan ulkopuolella ja mitä esim. puhuisin hänen kanssaan.”

Nemorosa

Lukija voi myös kiintyä vastakkaiseen sukupuoleen, jolloin lukija ei ajattele itseään hahmona, vaan hahmon seurassa. Naislukijat esimerkiksi tuntuvat tuntevan vetoa mielenkiintoisiin miespuolisiin hahmoihin useammin kuin naispuolisiin, poikkeuksena Hermione, yksi pääkolmikosta, sillä tästä kerrotaan enemmän kuin yhdestäkään muusta naishahmosta. Harry Potterin henkilögalleriassa valtaosa on mieshahmoja, ja tämäkin voi vaikuttaa vastauksiin. Hahmon ajattelu kirjan ulkopuolella heijastuu lähes jokaisesta vastauksesta, tämä on yksi kiintymisen vahvimmita ilmenemismuodoista.

”Joskus kiinnyn romaanihenkilöön, joskus en. Tämä riippuu yleensä siitä, kuinka samanlainen hahmo on kanssani. Esim. Ulkonäköyhtäläisyydet, luonneyhtäläisyydet tms. Samankaltaisuus johtaa yleensä kiintymiseen. Tämä tapahtuu poikkeuksetta vain samansukupuolisen hahmon kanssa. Samoin henkilön ideologia/häntä koskettavat aiheet (esim. syömishäiriö, masennus, koulumenestys, poikkeava seksuaalisuus, rasismi jne.) ovat samankaltaisia kanssani, samastun/kiinnyn hahmoon enemmän. Joskus taas tämä aiheuttaa vastareaktion, jos hahmo on liian samanlainen, niin se ärsyttää, ja alan päinvastoin inhoamaan hahmoa. Tämä kiintyminen tähän romaanihenkilöön ei yleensä ilmene mitenkään muutoin kuin voimakkaana myötäeläytymisenä lukiessa kirjaa. Mikäli kiinnyn/samastun hahmoon erittäin paljon, saatan puheessani lainata hahmon repliikkejä/käyttäytyä joskus samalla tyyllillä. Tavallaan liitän hahmon persoonaa itseeni,

mikäli samastun tarpeeksi. Joskus kiinnyn myös hahmoon, joka vaikuttaa ihmiseltä, johon haluaisin oikeasti tutustua. Tällöin kiintymys ei ilmene samastumisena, vaan lähinnä haluna tutustua ihmisiin, jotka muistuttavat minua ko. romaanihenkilöstä sekä voimakkaana myötäeläytymisenä. Samoin joskus ”ihastun” romaanihenkilöön, mikäli kiinnyn tähän. Toisin sanoen, mikäli kiinnyn romaanihenkilöön, tämä ilmenee hahmon jäljittelynä, samaistumisena, haluna tutustua samanlaiseen ihmiseen oikeassa elämässä sekä erittäin voimakkaana myötäelämisenä ja eläytymisenä tekstiin lukiessa.”

Tahmatassu

Kuten Tahmatassu kertoo, kiintymys ja samastuminen voi ilmetä myös jäljittelynä.

Samantapainen käyttäytyminen ja repliikkien lainaus tulevat ilmi muutaman muunkin vastaajan vastauksissa. Mielenkiintoista on, miten samankaltaisuus hahmon ja lukijan välillä saattaa johtaa joko voimakkaampaan kiintymiseen tai sitten vastareaktioon. On varsin ymmärrettävää, että samastumisessa auttaa se, jos hahmossa on paljon yhtymäkohtia lukijan omaan elämään. Lukija voi näin ollen saada hahmosta ja tämän reaktioista itselleen tukea.

”Jep, kyllä kiinnyn. Ajattelen toisinaan, että mitenkähän se ja se henkilö tekisi tässä ja tässä tilanteessa. Hassua, kyllä, tiedän. Jään myös usein pohtimaan hahmojen onnellisia hetkiä ja voin vaikka kuvitella tarinalle jatkoa. Toisinaan myös näen unia, missä oma elämä ja juuri luettu kertomus ja henkilöt molemmista kietoutuvat yhteen. Suurinta huviani on tutkia kirjojen tapahtumapaikkoja kartalta, myös vaikka tietäisin tapahtumapaikkojen olevan fiktiivisiä tai osittain fiktiivisiä. Eli jos romaanin päähenkilö asuu vaikkapa, sanotaan Ranskan Bretagnessa, kuvitteellisessa kylässä. Sitten romaanissa puhutaan kuinka päähenkilö kävi naapuri kaupungissa (esim. Vannes, mikä on todellinen paikka) ja sitten jossain toisaalla 60 km päässä tms. niin etsin nämä todelliset paikat kartalta ja sitten arvioin niiden suhteessa sen paikan, mihin romaanin tapahtumat **TODENNÄKÖISESTI** sijoittuvat. Ja sitten tietysti haen tietoa tästä kylästä/paikasta ja mietin miten henkilö siellä kävelee kylänraittia tms. :)”

lustica

Hahmojen ja kirjan tarinan rinnastaminen todellisuuteen kertoo siitä, miten lukukokemus ja hahmot kulkevat vahvasti mukana itse lukutapahtuman ulkopuolellakin. Useampikin vastaaja kertoi nähneensä unia hahmoista ja tapahtumista ja jatkavansa tarinan kehittelyä unessa tai muuten vain. Lustica oli ainoa vastaaja, joka kertoi mieltävänsä hahmot todellisiin paikkoihin. Tämä voi kertoa siitä, miten hahmot mielellään koetaan ”todellisiksi”, vaikka ymmärrettäisiinkin heidän olevan fiktiivisiä. Kaikki kirjan ulkopuolinen lisätieto kiehtoo lukijaa – sitä etsitään aktiivisesti tai voidaan tuottaa itse.

”(- -) Ensisijaisesti ja yleisimmin, jos kiinnyn hahmoon syvästi, suollan syvällisen analyyttisiä tekstejä ja kaunokirjallisia fanitarinoita ko. hahmosta - vielä vuosikausien päästä ja aina omaakin tietoisuuttani ja näkemystäni kehittäen, eli en koskaan varsinaisesti jätä ko. hahmoa taakseni tai unohda sitä - vaikka kausittain keskittyisinkin johonkin muuhun asiaan. Ko. hahmoa/sen luoja loukkaavat tai ylikatsovat jutut saattavat lietsoa tätä kaikkea ajoittain massiivisemmaksi mitä julkaisuun tulee eli koen suurta tarvetta korostaa ko. hahmon osalta sitä arvostavaa ja kunnioittavaa julkisuutta. Ja kullekin muutamista kaikkein eniten kiintymystä herättäneistä hahmoista olen alunalkajaankin pystyttänyt ja julkaissut omat, syväanalysoivat ja fanitaidettakin sisältävät fanisivut sen sijaan, että kulkisin ainoastaan ympäri keskustelufoorumeita vaahtoamassa.”

Nibs

Analyyttinen suhtautuminen hahmoihin korostuu enemmän hieman vanhemmilla vastaajilla. Siinä missä nuoremmat vastaajat kokevat voimakasta myötäelämistä ja samastumista ja ehkä jopa ihastumistakin hahmoa kohtaan, Nibs esimerkiksi (vastaaja on 26-vuotias) kokee kiinnostavan hahmon kokonaisvaltaisena mielenkiinnon kohteena ja perehtyy tähän syvällisesti. Hahmoa saatetaan analysoida psykologisista näkökulmista. Hahmosta tulee tärkeä ja sydämen asia – tätä jopa puolustetaan tarvittaessa. Fanisuhteesta siis tulee emotionaalinen, kuten fanikulttuurin tutkimuksen piirissä on huomioitu (Hirsjärvi & Kovala 2007, 249). Vaikka tämä vastaaja analysoikin hahmoja näennäisen objektiivisen kiinnostuneena ja tätä voisi pitää harrastuneisuutena, on hänen kiintymyksensä hahmoihin kuitenkin selkeästi fanityyppistä.

Harry Potterissa on valtava määrä pää- ja sivuhenkilöitä. Tämä näkyi myös lukijoiden vastauksissa kysymykseen, onko heillä jotakin suosikkiahmoa. Vastaajien vastauksista nousi esiin 30 eri hahmoa, joita pidetään suosikkeina, ja lisäksi kollektiivisesti esiin nousivat Weasleyyn kaksoiset ja kelmit¹⁰. Tästä vastaajajoukosta ykkössuosikiksi nousi Harry Potterin kummisetä, Sirius Musta. Hänet mainitsi ehdottomaksi suosikikseen tai yhdeksi niistä 12 vastaajaa.

Suosituimmat hahmot

Henkilöhahmo	Mainintakerrat
Sirius Musta	12
Hermione Granger	10
Remus Lupin	9

¹⁰ Harry Potterin isä James, Sirius Musta, Remus Lupin ja Peter Piskuilan kutsuivat itseään kelmeiksi (The Marauders) kouluaikoinaan. Heidän tekosiaan on mm. Kelmien kartta, jossa näkee kaikki Tylypahkassa liikkuvat ihmiset.

Luna Lovekiva	7
Albus Dumbledore, Severus Kalkaros	6
Nymfadora Tonks, Weasleyn kaksoiset	5
Harry Potter, Ron Weasley, Bellatrix Lestrange	4
Kotitonttu Dobby	3
Molly Weasley, Barty Kyyry jr., Tom Valedro, James Potter, Draco Malfoy, Fred Weasley, Ginny Weasley	2
Voldemort, Rubeus Hagrid, Neville Longbottom, Horatius Kuhnusarvio, Gilderoy Lockhart, Antonin Dolohov, Gellert Grindelwald, Lee Jordan, Minerva McGarniwa, Villisilmä Vauhkomiehi, Lily Potter, Weasleyn perhe, kelmit	1
Ei erityistä suosikkia	1

Siriuksen ja ylipäättään kelmien suosiolle (Remus Lupin on yksinään kolmanneksi suosituin vastaajajoukossa) on vaikea löytää tiettyä syytä. Heidän suosioonsa voi vaikuttaa se, että kirjasarjassa käsitellään välillä heidän nuoruuttaan paljastamatta kuitenkaan valtavasti. Tämä yhdistettynä siihen, että Siriuksella ja Remuksella on mielenkiintoiset elämäntarinat – toinen syytön vanki vuosien ajan ja toinen hyljeksitty ihmissusi – tukee ajatusta, että lukijoita houkuttaa kehittää heille tarkempi nuoruus ja historia. Kirjoissa kumpikin on keski-ikäinen velho, ja heidän menneisyyttään raotetaan juuri sen verran, että lukija saa halutessaan aineksia jatkokehittelyyn. Hermionen suosiota käsitelin jo hieman aiemmin, mutta yleisesti vaikuttaa, että hän on helpoiten samastuttavissa. Hän on myös ainoa keskeinen ja laajasti kuvailtu naispuolinen hahmo, teinityttö, ja iso osa lukijoista varmasti muistuttaa lähtökohdiltaan häntä.

Jos henkilöahmo on jollakin tavalla erikoinen, joko väärinymmärretty, orpo tai kiusattu, voi erityisesti nuori lukija kiintyä tähän. Sisko Ylimartimo toteaa, että ”psykologisen tulkinnan mukaan nuori lukija voi projisoida itsensä ja kokemuksensa tarinoiden päähenkilöihin juuri erilaisuuden takia. Nuori etsii omaa identiteettiään; hän ei ole enää lapsi eikä vielä aikuinen. Hän voi tuntea joutuneensa ahtaalle samaan tapaan kuin Harry portaidenaluskomerossa. Omat vanhemmat ja sisarukset saattavat tuntua dursleymaisen vierailta ja viheliäisiltä.” (Ylimartimo 2008, 22.) Harry Potterissa kyseessä ei välttämättä ole aina päähenkilö, johon samastuminen kohdistuu. On kiintoisaa, että Harryn mainitsee yhdeksi lempihahmoistaan vain neljä vastaajaa. Keskustelufoorumia selatessani olen havainnut monien lukijoiden jopa inhoavan Harrya. Pottereissa sivuhahmot saavat selkeästi enemmän kannatusta kuin itse Harry, erityisesti vastaajia tuntuu ärsyttävän Harryn sankaruus ja sen korostaminen. Kuitenkin on tapauksia, joissa hahmo ei välttämättä ole juuri pidetty, mutta silti esimerkiksi kuolemakuvaus aiheuttaa voimakkaita

tunteita, kuten Dobbyn kohdalla. Hahmojen suosion jakautuminen näkyy myös osittain saamissani vastauksissa kuolemakuvauksiin liittyen, hahmon suosiolla on selkeästi merkitystä.

Kyselyssä pyrin selvittämään myös jokseenkin stereotyyppisellä kysymyksellä, pitävätkö vastaajat enemmän hyvistä vai pahoista hahmoista Harry Potter -sarjassa. Tässä kysymyksessä esittäytyy selkeimmin fantasiakirjallisuuden perinteinen jako hyvään ja pahaan. Valtaosa vastaajista ilmoitti pitävänsä enemmän hyvistä – tähän voi vaikuttaa se, että teokset kuvaillaan ensisijaisesti hyvien näkökulmasta. Yhteensä 19 vastaajaa kallistuu enemmän hyvien hahmojen puolelle. Pahoista hahmoista enemmän pitäviä on neljä. Kolme vastaajaa kertoo, ettei erityisesti ole kumpienkaan puolella. Fantasiakirjallisuuden genren perinne vaikuttaa myös siihen, että hyvien puolelle kallistuvia vastaajia on enemmän.

”[Pidän enemmän] hyvistä, samastun heihin ajatusmaailmaltani ja ihanteiltani. Yleensäkin pidän enemmän ihmisistä, joita voin arvostaa jonkin ominaisuuden takia.”

Moonrise

Vastauksessa näkyy sama piirre kuin hahmoon kiintymisessä – samastuminen. Lukijoiden omat moraaliset valinnat vaikuttavat monessa suhteessa siihen, että suurin osa valitsee hyvien puolella olevien hahmojen kannan. Tässä asiassa ei niinkään näyttäisi olevan vaikutusta kaunokirjallisilla ansioilla tai kerronnalla, vaan sillä, miten lukija arvottaa hahmon toiminnan ja elämäkatsomuksen.

”[Pidän enemmän] hyvistä koska minut kasvatettu niin että pahat ovat pahoja ja heillä on yleensä ongelmia.”

VPS

Nimimerkki VPS:n vastauksessa heijastuu kotoa opittu malli ja kenties myös aiemmin luettu kirjallisuus – esimerkiksi saduissa hyvän ja pahan vastakkainasettelu ja arvotus on selkeä. ”Pahat ovat pahoja” -näkemys on melko mustavalkoinen, mutta toisaalta fantasiakirjallisuudessa monesti juuri näin on. Erityisesti Voldemortin hahmosta on tehty yksinomaan paha, hänessä ei ole mitään hyvää jäljellä. Tämä yksiulotteisuus saa lukijan helposti taipumaan hyvien hahmojen puolelle, kuten seuraavan vastaajan tapauksessa, sillä heissä on enemmän inhimillisyyttä ja variaatiota:

”[Pidän enemmän] hyvistä, sillä pahishahmot ovat persoonattomia, eikä heistä kerrota tarpeeksi.”

Ginger

Juuri tämä monesti vaikuttaa fantasiakirjallisuudessa siihen, että valtaosa lukijoista asennoituu hyvien puolelle. Kerrontanäkökulma on harvoin pahuuden puolella, ja hyvät hahmot saavat enemmän huomiota sekä syvyyttä. Toki poikkeuksiakin on, mutta erityisesti nuortenfantasia käsittelee lähes aina tarinaa hyvien näkökulmasta. Myös nimimerkki Maigguli toteaa pitävänsä ”hyviksistä, mutta sekin taitaa olla vain siksi että kirja kerrotaan Harryn näkökannasta ja näin ollen ’näemme’ enemmän hyviksien elämää, mikä auttaa samaistumaan.” Myös ihanteet voivat vaikuttaa suhtautumiseen, kuten *lustican* tapauksessa.

”Ehdottomasti hyvistä. Hyvät hahmot on kuvattu mielestäni hyvin ja ainakin minulle menee heidän ratkaisunsa eri tilanteissa täysin läpi. Päättäminen voi olla vaikeaa, mutta hyvä voittaa aina. Ehkä tää on joku perusturvallisuus juttu, johon on tarve uskoa. Hyvät osoittavat toisilleen niin hurjaa lojaalisuutta, että oksat pois. En usko, että kukaan on oikeassa elämässä niin lojaalinen toisille, mutta kirjaan se sopii mielestäni hyvin. Ja tietysti tuollaiseen pitää pyrkiä. Tuon kaltainen lojaalius kohottaa mielestäni lukijan omaa ylpeyttä hahmoista, voi hyvillä mielin olla heidän puolellaan, kun tietää ”olevansa hyvien joukossa”.”

lustica

Puhdas hyvyys on tavoiteltava asia, vaikka lukija ymmärtääkin, että voimakas hyvyys ja jyrkkä lojaalisuus on osa fiktiota ja reaalimaailman ihmiset harvoin toimivat näin ihailtavasti. Lukijan mielipide voi kuitenkin myös vaihdella tilanteen mukaan:

”[Pidän enemmän] hyvistä, välillä kun on huono päivä niin pahoista. Tykkään hyvistä enemmän.”

tinttib

Tässä vastauksessa ilmenee lukijan muuttuvuus – yksikään lukukerta ei ole samanlainen. Vaikka lukija yleisesti asettuisikin enemmän tietylle kannalle, voi lukukokemus muuttua eri kerroilla. Tähän voivat vaikuttaa yhteiskunnalliset, historialliset tai henkilökohtaisen elämän tekijät. Lukija saattaa myös häilyä hyvän ja pahan vaiheilla suuntautumatta erikoisemmin kumpaankaan, kuten seuraavassa ilmenee:

”Pidän eniten ”harmaista” hahmoista, eli vähän epäselvistä ja ristiriitaisista, koska he ovat realistisia ja mielenkiintoisia. Mutta minua kiinnostaa myös se, miksi joku hahmo on

yleensä ajautunut pahaksi, ja esim. kuolonsyöjissä on jotain synkkää cooliutta, joka vetoaa.”

Fimca Worthleberr

Liian yksiulotteisista hahmoista ei saa lukiessa niin paljon irti kuin kompleksisemmista hahmoista. Oikeassakaan elämässä ihmiset eivät ole mustavalkoisia, ja kuten Fimca Worthleberr mainitsee, realistisuuden tunne syntyy ristiriitaisuuksista. Näistä hahmoista lukiessaan lukijan täytyy jatkuvasti arvioida uudelleen ymmärrystään tekstistä ja hahmosta, tässä toteutuu osittain Iserin esittämä aukkojen täyttäminen lukiessa. Iserin (1974) mukaan kirjoitetulla tekstillä on virtuaalinen ulottuvuutensa, joka vaatii lukijaa konstruoimaan tekstin kirjoittamattoman osan. Lukija osallistuu siis tekstin merkityksen tuottamiseen ja samoin myös teksti muotoilee lukijansa. (Rimmon-Kenan 1991, 149.)

Hyvät hahmot eivät ole kaikkien lukijoiden mieleen, kiinnostavampia voivat olla harmaiden hahmojen lisäksi myös pahat.

”[Pidän enemmän] pahiksista, siitä ei pääse yli eikä ympäri. En kyllä tarkkaan tiedä miksi... en kyllä pienenäkään uskonut onnellisiin loppuihin tai pahisten ainaiseen häviämiseen. Pahiksissa on lähes aina enemmän luonnetta ja karismaa, ja taitoja voittaa hyvikset. Hyvikset voittaa pahikset vaan tuurilla. Pahikset ovat vaan kiehtovampia hahmoja.”

Zenzibar

Zenzibarin vastauksessa voivat vaikuttaa taustalla lapsuudessa kenties kuullut sadut ja niiden kaavamainen hyvä voittaa pahan -juonikuvio. Tämän lukijan tapauksessa on aistittavissa historiallisten ja sosiaalisten tekijöiden vaikutusta lukemisprosessiin ja tulkintoihin. Lukijaa on alkanut häiritä pahojen hahmojen tappio kirjallisuudessa, ja ikään kuin vastareaktiona ja myötätunnosta näitä hahmoja kohtaan hän asettuu lukiessaan altavastajaan puolelle. Hyvän ikuinen voittaminen tuntuu vastaajasta epäuskottavalta, niinpä hän tahtoo lukiessaan saada kokea vaihtelua toivomalla pahojen onnistuvan. Hieman samoilla linjoilla on myös seuraava vastaaja:

”[Pidän enemmän] pahoista'. Minun mielestäni kuolonsyöjät olivat oikeassa ja Harryn olisi pitänyt vaihtaa puolta viimeisessä osassa. Olihan kuolonsyöjillä muutama naurettavakin idea, mutta parempi se on kuin antaa velhomaailman vajota Dumbledoren kaltaisten manipuloivien vanhojen ukkojen haltuun.”

Mortti

Vastaajan vastauksesta ilmenee selkeimmin hänen oman ideologiansa, ei niinkään kerronnan vaikutus mielipiteeseen. Voimakas asennoituminen pahojen henkilöhahmojen puolelle lienee vastaajan kohdalla tyypillistä muutakin kirjallisuutta kuin Harry Pottereita lukiessa. Vastaaja ilmoittaa lukevansa muutakin fantasiaa, kuten Tolkienia, Funkea ja Pullmania ja lisäksi nuortenklassikoita. Aivan kaikille vastaajille valinta hyvien ja pahojen välillä ei kuitenkaan ole itsestään selvää:

”[Pidän enemmän] pahoista, jos noista on pakko valita. Niissä tuntuu jotenkin olevan enemmän särmää tai ainakin on mielenkiintoisempaa etsiä ja analysoida niistä jotain hyvää ja/tai miksi ne ovat pahiksi kasvaneita. Rowling kirjoittaa mielenkiintoisia pahiksia. Hyviksetkin on loistavia ja mielenkiintoisia hahmoja, mutta niissä ei oikein ole mahdollisuutta tarpeeksi vastaavanlaiseen tutkintaprosessiin. Samasta syystä oikeasti pidän kirkkaasti *eniten* niistä pahiksista, joihin on selvästi kirjoitettu myös vahvasti/selkeästi hyvyttä mukaan, joka vain syystä tai toisesta jää pahojen puolien alle. Kuten juuri esim. Barty Kyyry Jr. - ja vaikkapa Mundungus Fletcher ja Draco Malfoy. Severus Kalkaros on myös mitä mainioin hahmo, enkä todellakaan joutunut pettymään sen suhteen!”

Nibs

Innostus hahmojen jatkokehittelyyn ja syvällisempään tulkintaan vaikuttaa tämän vastaajan näkemykseen. Nibs ei jaottele niin rajusti hyvien ja pahojen hahmojen kerronnallisia eroja, vaan tiedostaa sen, että sekä hyvissä että pahoissa hahmoissa voi olla kiinnostavaa tulkittavaa. Ensisijaisesti pahoihin hahmoihin liittyy yleensä jotakin kieroutunutta, hahmon historiassa saattaa olla erikoisia aukkoja tai hahmon persoonaa ei ole helppo tulkita suoraan. Mitä haastavampia hahmot ovat, sitä kiinnostuneemmin vastaaja heihin suhtautuu. Jako hyviin ja pahoihin ei ole ihan ongelmaton kaikille:

”Minä en ole oikeastaan asennoitunut erityisemmin kumpienkaan hahmojen puolelle. Lisäksi hahmojen määrittely hyviin ja pahoihin on oikeastaan aika hankalaa, välillä. Kiinnyn hahmon persoonaan, en siihen toimiiko hän Voldemortin alaisena vai onko esim. aurori tai muuten selvästi "hyvien" puolella. Suosikkiahmoissani taitaa kuitenkin olla niitä hyviä hahmoja enemmän, mutta se tosiaan johtuu vain heidän luonteenpiirteistään.”

Untukka

Nimimerkki ”Untukka” välttää karkeaa jakoa hyviin ja pahoihin, vaan kyseenalaistaa perinteisen asetelman hyvän ja pahan välillä. Aina ei ole niin selkeää, kumpaan joukkoon tietty hahmo kuuluu, eikä hyväksi luokitellun hahmon luonteenpiirteisiin välttämättä kuulu ihailtavia ja

kiinnostavia ominaisuuksia. Samoin paha hahmo ei ole aina automaattisesti monikerroksinen ja väärinymmärretty, on olemassa myös paljon stereotyyppisiä pahoja henkilöhahmoja.

4 LUKIJOIDEN SUHTAUTUMINEN KUOLEMAAN TEOKSISSA

Kyselyssä tiedustelin erikseen suhtautumista valitsemieni hahmojen kuolemiin. Vallitseva näkemys suhtautumisissa on se, että pitkään mukana olleiden ja hyviksi luokiteltujen hahmojen menehtymiseen suhtaudutaan tunteellisemmin kuin selkeästi pahojen hahmojen. Lisäksi kuolintapa ja sen kuvaus vaikuttavat suhtautumiseen – esimerkiksi kotitonttu Dobbyn kuolema järkyttää monia, vaikka hahmo ei ole ollut erityinen suosikki. 26 vastaajasta yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Käsittelen alaluvuissa jokaista hahmoa, joiden kuolemiin suhtautumisesta on saatu vastauksia. Kysymyksessä kysyttiin nimenomaan, miten lukija lukiessaan suhtautui kyseisen hahmon kuolemaan.

Pyysin vastaajia kertomaan myös, koskettiko heitä erityisesti jonkun tietyn hahmon kuolema. Koskettavimmaksi menetykseksi osoittautui Fred Weasley'n kuolema. 12 vastaajaa kertoi, että Fredin menetys tuntui pahimmalta, toiseksi pahimmalta tuntuivat Albus Dumbledoren ja Sirius Mustan kuolemat, kummankin mainitsi 11 vastaajaa. Kolmanneksi eniten järkytti kotitonttu Dobbyn surma, tästä järkyttyi erityisesti 8 vastaajaa. Erikseen mainittiin myös Remus Lupin, Severus Kalkaros, Nymfadora Tonks, Hedwig, Voldemort ja Bellatrix Lestrange. Käsittelen alaluvuissa yksityiskohtaisemmin hahmojen kuolemien aiheuttamia reaktioita sekä yleisen suhtautumisen että koskettavuuden kannalta. On mielenkiintoista, että Harryn kuolema ei tuntunut koskettaneen ainoatakaan vastaajaa, vaikka kyseessä on kuitenkin sarjan päähenkilö ja luku, jossa kuolema tapahtuu, on monessa suhteessa emotionaalinen. Lukijoiden tunteettomuuteen tässä asiassa vaikuttaa uskoakseni se, että koska Harryn kuolema ei ollut lopullinen, se ei myöskään jätä jälkeensä suurta järkytystä.

SIRIUS MUSTA

”Voi ei, itku tuli. Ihan hirveää. Hän oli yksi lempihahmoistani” –Toujors pur

Harry Potterin kummisetä, syyttömänä Azkabanin velhovankilaan teljetty ja sieltä paennut velho, on ensimmäinen Harrylle hyvin läheinen hahmo, joka menehtyy sarjassa, ellei hänen vanhempiaan oteta huomioon. Sirius kohtaa loppunsa sarjan viidennessä kirjassa *Harry Potter ja Feeniksin kilta*. Koko kirjan ajan hän on piileskellyt Voldemortin vastaisen liikkeen, Feeniksin killan päämajassa Dumbledoren käskystä, sillä Taikaministeriö etsii häntä. Teoksen lopussa hän kuitenkin poistuu päämajasta kuullessaan, että Harry on vaarassa Ministeriön tiloissa ja tarvitsee apua. Sirius ottaa osaa taisteluun kuolonsyöjiä vastaan, ja lopulta hänet surmaa Bellatrix Lestrange, hänen oma serkkunsa ja Voldemortin oikea käsi. Siriuksen kuolema tulee tavallaan yllättäen: kesken taistelun Harry käännähtää katsomaan Siriusta, ja Bellatrixin tappokirous osuu tätä rintaan. Sirius kaatuu huoneessa sijaitsevan holvikaaren läpi ja katoaa. Holvikaaren takaa on kuulunut kuiskauksia – sen sanotaan nielleen kuolleiden sieluja. Harry ei hetkeen ymmärrä, että Sirius on poissa, hän odottaa tämän ilmestyvän kaaren takaa ja jatkavan taistelua. Remus Lupin vakuuttaa Harrylle, ettei mitään voi enää tehdä. Kuvaavaa Siriuksen luonteelle on, että hän nauraa päin Bellatrixin kasvoja juuri ennen kuolemaansa.

”Harry näki Siriuksen väistävän Bellatrixin punaista valosuihkuja, Siriuksen nauravan Bellatrixille. ’Älä viitsi, pystyt parempaan!’ Sirius huusi, ja hänen äänensä kaikui luolamaisessa huoneessa. Seuraava valosuihku osui häntä suoraan rintaan. Nauru ei ehtinyt kokonaan hyytyä hänen kasvoiltaan, kun silmät laajenivat järkytyksestä. (- -) Siriuksen kaatuminen tuntui kestävän ikuisuuden, hänen ruumiinsa taipui kauniille kaarelle ja hän vajosi takaperin holvikaareissa riippuvan repaleisen verhon taa. Harry näki pelon ja hämmästyksen kummisetänsä kerran niin komeilla kasvoilla, kun tämä kaatui ikivanhaan oviaukkoon ja katosi verhon taakse – verho jäi toviksi liehumaan kuin kovassa tuulessa ja asettui sitten.” (FK 2004, 972.)

Osa lukijoista tuntui yllättyneen Siriuksen menehtymisestä, toiset taas olivat jopa odottaneet sitä. Päälimmäinen tunne vaikuttaa olevan järkytys ja epäusko. Joillekin lukijoille hahmo oli suosikki tai muuten tärkeä, ja niille, jotka pitivät hahmosta, menetys on ollut kova pala ja lukeminen on itkettänyt. Moni myös mainitsee surreensa asiaa Harryn vuoksi.

”Ensimmäinen ajatukseni Sirkuksen kuoleman jälkeen oli, että ”Ei tämä voi olla mahdollista”. Hänestä oli tullut itselleni tietynlainen oma kummisetä, josta en olisi halunnut päästä irti. Hänellä olisi ollut varmasti vielä paljon annettavanaan.”

samettiina

Hahmoon kiintyminen vaikuttaa lukijaan tässä tapauksessa voimakkaasti. Sirkuksesta oli tullut tärkeä hahmo, ja lukija olisi halunnut lukea tästä lisää. Se lienee päällimmäisenä harmituksena monella, jotka ovat kiintyneet kuolleeseen hahmoon. Henkilöhahmoa myös rinnastetaan omaan elämään, kuten samettiinan kuvatussa Sirkusta kuin kummisedäkseen. Hahmon menetys voi harmittaa muutenkin kuin henkilökohtaisen kiintymyksen takia:

”En koskaan kiintynyt Sirkukseen erityisemmin, joten asia vain suretti yleisesti, kun taas kerran niin loistava hahmo heitettiin pois. Tosin, Sirkuksella oli jo ollut pitkä, olennainen ja mielenkiintoinen osa tarinassa, eli oikeastaan hän oli jo antanut kaiken oikeasti olennaisen tarjottavansa. Ainoa, että olisin mielelläni lukenut Harryn ja kummisetänsä yhteisistä ajoista, mutta ei sen mahdollisuuden menetys edellä mainitusta syystä paljon haitannut. Lisäksi tapa, jolla Sirius kuoli, jätti epäilyksen, että taidamme vielä tavata myöhemmin tavalla tai toisella, mikä tietysti auttoi suhtautumaan asiaan hyvin ja en yllättynyt, kun Rowling ilmoitti niin myöhemmin.”

Nibs

Vastaaja suhtautuu asiaan varsin neutraalisti osin juuri siksi, ettei hahmosta ollut tullut erityisen tärkeä, mutta myös siksi, että hän ymmärtää kerronnan kannalta tämän juonenkäänteen. Moni vastaaja koki epäoikeudenmukaisuuden tunnetta kuolemasta ja tunsivat olonsa järkyttyneeksi kirjan loppumetrioiden ajan. Eräs lukija mainitsee, että vaikka Sirkuksen kuolema ottikin koville, hän hyväksyy sen, koska osaa erottaa faktan ja fiktion toisistaan. Vaikka Sirius on monen suosikki, poikkeuksiakin on:

”Sirkuksen kuollessa en surrut ollenkaan, päinvastoin olin melkein iloinen, koska Sirius ei todellakaan kuulunut lempihahmoihini.”

Tahmatassu

Vaikuttaa varsin yleiseltä, että oletuksenmukaisesti silloin, jos kuoleva hahmo ei ollut oma suosikki, suhtautuminen on välinpitämätöntä tai jopa riemastunutta, kuten Tahmatassun tapauksessa. Hän ei erikseen mainitse inhoavansa Sirkusta eikä kerro syitä, miksei tämä lukeudu lempihahmoihin, mutta tämä vastaus on selkeä vastakohta niiden reaktioille, joille Sirius on ollut tärkeä.

”[Siriuksen kuolemaan] osasi tarinan edetessä varautua, mutta jaksoi viimeiseen asti toivoa ettei niin kävisi. Kuolema otti lujille ja sitä taisi olla ainakin hetken vaikeaa hyväksyä. Jatkoisin lukemista jonkin aikaa kyyneleet silmissä.”

narri

Lukija voi ennakoida tulevaa, kuten nimimerkki narri on tehnyt. Hän on odottanut, että Sirius saa todennäköisesti surmansa – tätä oletusta tukee teoksen kerronta jo usean luvun ajan. Harry pelkää Siriuksen puolesta, sillä tämä on joutunut piileksimään voimatta ottaa osaa Voldemortin vastaiseen toimintaan. Siriuksen luonteeseen ei sovi olla toimettona ja piileksiä, hän tahtoo auttaa ja suojella muita vaikka ottamalla tietoisia riskejä. Hän riskeeraakin henkensä Harryn vuoksi teoksen loppumetreillä liittyen impulsiivisesti mukaan taisteluun Taikaministeriössä. Kiintymyksen vuoksi Siriuksen kuolemaan ei kuitenkaan haluta uskoa. Pelko suosikin kohtalosta tekee lukukokemuksesta jännittävämmän, ja pelkojen osoittautuessa todeksi tunteet pääsevät pintaan. Sirius Mustan kohdalla kuolema tuntui vaikeasti hyväksyttävältä viiden vastaajan mielestä. Suurimpana syynä tähän on hänen kohdallaan se, että hahmo on niin pidetty. Sirius oli myös hahmona melko tuore vielä viidennessä kirjassa, joten hänestä olisi luettu mielellään lisää. Nimimerkki fascinin vastauksessa näkyy, että järkyttävää tapahtumaa ja siitä kertomista voi olla vaikea heti ymmärtää. Lukeminen saattaa jatkua, mutta sitä leimaa yhä hämmennys, kunnes tapauksen ehtii sisäistää. Näin luonnehtii nimimerkki fascino: ”Olin järkyttynyt, koska en ennestään tiennyt, että Sirius kuolee. Se oli outo hetki, kun se kuvailtiin kirjassa, ja meni vähän aikaa tajuta mitä oli tapahtunut. Loppukirja menikin aika järkytetyneissä tunnelmissa, koska kuolema oli vaikea sisäistää.” Myös yksityiskohtaisen huomion suominen hahmolle vaikuttaa suhtautumiseen:

”Sirius ja Dumbledore olivat myös koskettavia, kun ne olivat ”yksittäisiä kuolemia” eivätkä osa sitä suurta lopputaistelussa kuollutta joukkoa. Niihin siis saattoi paneutua ihan eri tarkkuudella.”

lustica

Kuolemakuvausten koskettavuuteen vaikutti myös se, että Siriuksen kuolema on yksittäinen tapaus taistelun tuoksinassa ja saa paljon tilaa. Hänen kuolemansa pysäyttää kerronnan hetkeksi, kaikki muutkin hahmot huomaavat tapahtuneen ja Siriuksen kuoleman kuvailuun käytetään enemmän aikaa kuin monen muun hahmon. Kerronta keskittyy kuvailemaan tapahtumia ja

hahmojen reaktioita, jolloin hetki tulee lähemmäs lukijaa. Vastaajista Zenzibar puolestaan on sitä mieltä, että kuolinkuvaus menetti koskettavuuttaan siksi, koska melkein heti Harry ryntää Bellatrixin ja Voldemortin perään kostamaan ja uusi kamppailu alkaa, eikä Siriusta ehtinyt jäädä suremaan saman tien. Nimimerkki Moonrise kokee Siriuksen kuoleman ennen kaikkea epäoikeudenmukaisena, siksi se on ollut vaikea hyväksyä.

ALBUS DUMBLEDORE

”Koskettava loppu pitkälle ja täyteläiselle elämälle” -Herkkuoone

Tylypahkan rehtorin kuolema kirjasarjan kuudennessa osassa, teoksessa *Harry Potter ja Puoliverinen prinssi* on eräänlainen vedenjakaja kokonaisuutta ajatellen. Harrya läheisesti ohjannut Dumbledore, ainoa velho, jota Voldemortin sanotaan pelänneen, on nyt poissa. Dumbledoren kuolema eroaa monesta muusta kuolemasta, sillä se on osin suunniteltu ja Dumbledoren itsensä tiedossa etukäteen. Voldemort on antanut Draco Malfoylle tehtävän murhata Dumbledore – ja Dracon äidin vaatiman valan myötä Severus Kalkaros lupautuu viimeistelemään tehtävän, ellei Draco siihen kykene. Voldemort ja Malfoy eivät kuitenkaan tiedä, että Dumbledoren kohtalo on sinetöity jo aiemmin hänen yrittäessään tuhota yhtä hirnyrkeistä, Luihaisen perintösormusta. Sormus levittää Dumbledoren käteen kirouksen, jota Kalkaroskaan ei saa murrettua, ja Dumbledorella on kuudennen kirjan alkaessa vain noin vuosi elinaikaa. Siispä Dumbledore kokee parhaaksi järjestää kuolemansa siten, että pyytää Kalkarosta surmaamaan hänet sopivalla hetkellä, niin, etteivät tämän tarkoitusperät ja lojaalisuus paljastu Voldemortille. Dumbledoren kuoleman käännteisiin saadaan selvyys vasta *Kuoleman varjeluksissa*, kun Kalkaros jättää Harrylle muistonsa, joista asia selviää.

Kerronnallisesti Dumbledoren surma on kiehtova. Itse tappaminen tapahtuu salassa, ja sitä todistaa vain muutama henkilö. Kuitenkin koko tapaus muuttuu speaktaakkeliksi, sillä hänen ruumiinsa putoaa linnan tornista koulun pihamaalle kaikkien nähtäville. Hänelle järjestetään myös näyttävät hautajaiset, kuten suurelle velholle kuuluukin. Dumbledoren viimeiset hetket kuvataan Harryn näkökulmasta, joka on paikalla näkymättömyysviitan alla ja kykenemättömänä tekemään mitään.

”Kalkaros katsoi hetken Dumbledorea ja hänen kasvojensa karkeisiin uurteisiin oli syöpynyt inho ja viha.

’Severus... minä pyydän...’

Kalkaros kohotti sauvansa ja osoitti suoraan Dumbledoreen.

’Avada kedavra!’

Kalkaroksen sauvan kärjestä purkautui vihreä valosuihku, joka osui Dumbledoren rintaan. Harryn kauhunhuuto ei päässyt suusta vaan hänen oli pakko katsoa hiljaa ja liikkumatta, miten Dumbledore iskeytyi ilmaan: sekunnin murto-osan hän näytti riippuvan hohtavan pääkallon alla ja sitten hän putosi hiljalleen taaksepäin kuin iso räsynukke muurin sakaroiden yli ja pois näkyvistä.” (PP 2006, 639–640.)

Lukijoiden suhtautuminen tutuksi ja tärkeäksi käyneen hahmon menehtymiseen on monitulkintaista. Vaikka monet kertovat aavistelleensa juonessa tällaista käännettä, kuolemaa on silti ollut vaikea sulattaa, ja se on tuntunut yllättävältäkin. Kuitenkin hahmo on ollut mukana aina ensimmäisestä teoksesta lähtien ja suuressa roolissa, joten monille lukijoille Dumbledore on muodostunut rakkaaksi hahmoksi, jonka on vaikeaa kuvitella olevan poissa.

”Tätäkin [Dumbledoren kuolemaa] en tiennyt ennestään joten se pysäytti. En voinut jatkaa lukemista vähään aikaan. Päässä vain jyskytti ajatus: "Dumbledore on kuollut." Tämä kuolema oli kaikkein vaikein. Vielä nyt kun on myöhemmin ja vanhempana lukenut puoliveristä prinssiä uudelleen, Dumbledoren kuolema on tuntunut kerta kerralta vielä pahemmalta.”

fascino

Tälle vastaajalle on käynyt muihin vastaajiin nähden hieman eri tavalla myöhempien lukukertojen kanssa – pääsääntöisesti lukijoiden on ollut helpompi lukea myöhemmin hahmojen kuolemista, mutta nimimerkki fascinoa Dumbledoren kuolema on koskettanut aina vain enemmän. Fascino mainitsee Dumbledoren ensimmäisenä, kun kysyin suosikkiahmoista.

Seuraava vastaaja puolestaan on tiennyt juonenkäänteen ennakkoon:

”Tästä pääsin ikävästi etukäteen vihille, joten sopivan kohtauksen tullessa kohdalle sen oikeastaan tiesi, vaikka kierosti yritinkin jälleen kieltää kaiken viimeiseen asti. Tulin jälleen surulliseksi, mutta en muista heti vai jälkikäteen.”

narri

Harry Potter -sarjan kanssa on saanut olla varovainen pitkin matkaa, jos on tahtonut välttää juonipaljastuksilta. Kirjasarja on sen verran suuri ilmiö, että etenkin ne, jotka odottavat kirjoista suomennettuja versioita, saavat varoa ennakkotietoja, jotka voisivat pilata lukunautinnon.

Oletettavasti lukukokemusta neutralisoi, jos tietää jonkun merkittävän juonenkäänteen jo etukäteen, kuten on käynyt ”narri” -nimimerkille. Vastauksessa ilmenee lukustrategia, jossa ennalta tiedossa oleva käänne pyritään torjumaan tietoisuudesta, jotta se ei häiritsisi lukukokemusta. Lukija pyrkii vastaavaan tunnereaktioon, joka syntyy originaalilla lukukerralla oivalluksen myötä. Järkytystä on monella lieventänyt myös Dumbledoren korkea ikä:

”Kuolema oli tavallaan shokki, mutta koska hän oli jo niin vanha, se ei tuntunut niin väärältä ja epärealistiselta kuin ehkä joidenkin nuorempien kuolema. Myös Dumbledoren oma asenne vaikutti, sillä hän ei pelännyt kuolemaa.”

Nemorosa

Myös Potterien lukijoiden keskuudessa on havaittavissa samantapainen suhtautuminen elämään, kuin mitä suuri osa ihmisistä tuntuu ajattelevan. Iäkkään henkilön kuolema ei tunnu enää niin pahalta kuin nuoren ihmisen tai lapsen – riippuen toki hahmosta ja lukijan suhtautumisesta tähän.

”Tähän oli helpompi suhtautua, Dumbledore kun oli jo iäkäs. Ja hänen hautajaisensa ja Feeniksin osuus lievittivät hieman surua. Puoliverisen prinssin pääteema oli mielestäni Harryn kasvaminen aikuisemmaksi ja tämä teema näkyi mielestäni hienosti Harryn suhtautumisessa D:n kuolemaan. Ja se ”asiällisuus” helpotti myös. Ja myös Harryn keskustelu taikaministerin (Rymistyirin) kanssa hautajaisissa, sai minut tajuaamaan, että D:tä ei unohdettaisi, vaan hän olisi tärkeässä osassa myös viimeisessä kirjassa.”

lustica

Dumbledoren menetys tuntuu olleen valtaosan mielestä olennaista kirjasarjan juonen kaaren kannalta. Juuri fantasiakirjallisuuden tyypillinen nuoren päähenkilön kasvu tavallaan vaatii vielä Potter -sarjassakin yhden tukijan poistumista viereltä. Harryn on ollut aikaisemmin helpompaa astella Dumbledoren kartoittamaa reittiä, mutta seitsemänten kirjaan hänen on selvitettävä lähes omin avuin. Myös magian elementti on läsnä erityisesti Dumbledoren kohdalla, sillä häntä ei tarvitse kokonaan unohtaa taikamaailmassa – kuolleiden rehtoreiden kuvat ilmestyvät Tylypahkan rehtorin kanslian seinälle, ja heidän kanssaan voi vielä keskustella. Tätä mahdollisuutta Harry ei juuri pääse *Kuoleman varjeluksissa* hyödyntämään, sillä hän ei palaa kouluvuodeksi Tylypahkaan – ja siellä toimii seitsemännessä kirjassa rehtorina Harryn verivihollinen, Severus Kalkaros.

”Järkytti kovasti, koska Dumbledore kuitenkin on se perinteinen mahtava, vanha, viisas velho ja koko Voldemortia vastaan käytävän taistelun johtaja. Yllätyin, että hän kuoli jo

kuutos-kirjassa. Järkytyin myös siksi, koska Severus tappoi Dumbledoren. Olin vähän surullinen.”

Fimca Worthleberr

Joillekin lukijoille Dumbledoren kuolema oli erityisen koskettava kokemus ja rehtorin poistuminen kirjasarjasta aiheutti monenlaisia tunteita. Fimca Worthleberrin vastauksesta on havaittavissa myös jonkinlainen häpeä tai kauhistus siitä, että oma suosikkiahahmo surmaa Dumbledoren. Vaikea sanoa, minkälaisena hahmona vastaaja on Kalkarosta pitänyt, mutta selkeästi hän ei ole uskonut tämän tulevan tappamaan voimallista, mahtavaa rehtoria. Nimimerkki Maigguli luonnehtii menetystä koskettavaksi, koska ”tuo vanha rehtori oli jotenkin niin pirteä tuulahdus kirjassa. Sen kaikkietäväisyyttä jäi kaipaamaan.” Koskettavaksi menetystä kuvaa myös Jerusa:

”(- -) Myös Dumbledoren kuolema oli koskettava, sillä se merkitsi sitä, että pahat voimat pääsivät lähestulkoon valloilleen, olihan Dumbledore velhomaailman tärkein ja voimakkain Voldemortia vastaan taisteleva velho. Ja myös Dumbledore olisi mielestäni ansainnut elää pidemmän elämän. Dumbledoren kuolema oli siinä mielessä erilainen kuin esim. Dobbyn, että hän valitsi vaihtoehdon itse. Tämän sain tosin tietää vasta jälkeenpäin, joten rehtorin kuolema oli minulle todella suuri järkytys.”

Jerusa

Tämän vastaajan kohdalla koskettavuutta leimaa arvostus Dumbledorea kohtaan. Hahmon merkittävyys juonen kannalta tekee myös menetyksestä raskaamman. Moni lukija ymmärtää silti, että Harrya ohjanneen velhon kuolema oli olennainen asia kerronnan ja juonenkäänteiden kannalta ja Harryn kasvun mahdollistajana. Jerusan vastauksesta ilmenee myös, että hän itse olettaa, että olisi suhtautunut kuolemaan kenties laimeammin, jos olisi tiennyt tapauksesta etukäteen. Koskettavuuteen voi vaikuttaa monikin asia:

”Dumbledoren, Fredin sekä Kalkaroksen kuolemat koskettivat eniten. Dumbledoren tapauksessa kyse oli lähinnä epäuskosta, voiko näin mahtava velho jättää maailman, kuolla? Itkin myös Harryn puolesta, joka joutui etsimään hirnyrkit yksin. Myöskin yksinkertaisesti se, että Dumbledoren kuolemaa oli kuvailtu yksityiskohtaisesti ja surullisesti vaikutti siihen, että Dumbledoren kuolema kosketti.”

Tahmatassu

Dumbledoren hahmosta on luotu kirjasarjan kuluessa hyvin ylivoimainen taidoiltaan ja viisaudeltaan, ja hahmo on voinut tuntua etäiseltäkin juuri näennäisen virheettömyytensä vuoksi.

Näiden seikkojen valossa saattaa vaikuttaa uskomattomalta, että voimakas velho voisi kuolla kesken kirjasarjan. Kuitenkin se, että Dumbledore järjesti lopullisen kuolemansa itse, puhuu yhä sen puolesta, että tätä mahtivelhoa ei kukistettu. Henkilöhahmon kuolemaan ehditään kirjassa paneutua huolella, joten lukijan tunteisuus siitä lukiessa on tässä mielessä ymmärrettävää.

VOLDEMORT

”Olin tyytyväinen Volden potkaistessa tyhjää” -Akromantella

Pahan kukistaminen ei ole Harry Potter -sarjassa helppoa. *Kuoleman varjelusten* ajan on kuljettu kohti Voldemortin lopullista kuolemaa, mutta taival on aloitettu jo aiemmin hirnyrkkien tuhoamisella. *Salaisuuksien kammiossa* (1998) Harry tuhoaa päiväkirjan, johon Voldemort oli tallettanut 16-vuotiaan itsensä, ja *Puoliverisessä prinsissä* (2005) Dumbledore hajottaa Luihaisen sormuksen, perintökalleuden, joka myös sisälsi osan Pimeän lordin sielusta. Seitsemännessä kirjassa viimein se, että muiden hirnyrkkien lisäksi myös Harryssa oleva osa Voldemortia tuhoutuu, mahdollistaa Pimeän lordin kukistumisen.

Harryn palattua rajatilasta takaisin elämään mutta Voldemortin yhä luullessa tätä kuolleeksi Voldemort marssii kuolonsyöjineen Tylypahkaan Harryn teeskennellyn eloton ruumis mukanaan. Harry paljastaa lopulta kaikille olevansa yhä elossa, ja liittyy uudelleen puhjenneeseen kahakkaan palauttaen toivon tukijoilleen. Viimein Voldemort ja Harry kohtaavat kaksintaistelussa Tylypahkan suuressa salissa. Itse taistelu on varsin lyhyt, kumpikin ehtii langettaa yhden kirouksen, jotka osuvat toisiinsa. Voldemortin tappokirous seljasauvalla ei suostu surmaamaan Harrya, joka on kuoleman varjelusten ja samalla sauvan todellinen herra, vaan kimpoaa takaisin ja näin Voldemort kuolee omaan kiroukseensa.

Taistelu käydään ennemminkin henkisellä tasolla, älyn ja tunteen varassa. Harry puhuu viholliselleen itsevarmasti, koska on kokenut kuoleman ja tietää, mitä tuleman pitää. Hänen varmuuttaan lisää myös tieto varjelusten herruudesta. Hän saa Voldemortin epäröimään, mutta tämän ylimielinen asenne ei katoa. Voldemort halveksii Harryn sanoja, vähättelee tämän selviytymistä, uhrauksien, rakkauden ja epäitsekkyuden merkitystä. Hän ei röyhkeytensä, itserakkautensa sekä tunteettomuutensa takia kykene ymmärtämään, miten asian laita oikeasti on,

hän kuvittelee olevansa oikeassa. Voldemortilta puuttuu nöyryys. Hän on aina aliarvioinut vastustajansa ymmärtämättömyytensä vuoksi:

”Jos sinua ei tällä kertaa pelastakaan rakkaus’, Voldemort sanoi, ’sinä uskot kaiketi, että sinulla on taikaa, jota minulla ei ole, tai ase, joka on minun asettani voimakkaampi?’
’Uskon että minulla on molemmat’, Harry sanoi ja näki tyrmistyksen käväisevän käärmemäisillä kasvoilla, joilta se kuitenkin katosi saman tien. Voldemort alkoi nauraa, ja nauru kuulosti pelottavammalta kuin kirkuna, ilottomalta ja mielipuoliselta; se kaikui äänettömässä salissa.
’Luuletko sinä, että osaat taikoa minua paremmin?’ hän sanoi. Paremmin kuin *minä*, lordi Voldemort, joka olen käyttänyt taikoja, joista itse Dumbledorekaan ei edes uneksinut?’”
(KV 2007, 806.)

Kuolemattomuuden tavoittelu on kiehtonut Harry Potterissa monia velhoja, mutta Voldemort, kuten hän itsekkin ylpeilee, on mennyt siinä pidemmälle kuin muut – hirvittävimällä tavalla. Myös Harry yrittää saavuttaa kuolemattomuuden, mutta juuri tässä näyttäytyy Harryn ja Voldemortin, hyvän ja pahan välinen merkittävä ero. Voldemort etsii kuolemattomuutta tullakseen voittamattomaksi, hallitakseen ja alistaakseen kaikkia. Hänen vallanjanonsa on valtava, eikä hänessä ole inhimillisiä piirteitä juuri jäljellä. Eräs hänen inhimillisistä puolistaan kuitenkin on kuolemanpelko, ja se on valtava. Siksi hän tahtoo keinolla millä hyvänsä välttää kuolemaa. Harry puolestaan havittelee kuolemattomuutta, koska tietää sen olevan keino pysäyttää Voldemort. Häntä kiehtoo kuolemattomuudessa nähdäkseen lähinnä se, että jos olisi kuolematon, ei tarvitsisi koskaan erota rakkaistaan. Luulen, että vaikka Harry tuntee vetoa ajatukseen kuolemattomuudesta, hän tahtoo ennen kaikkea hallita kuolemaa siksi, että pystyisi täyttämään vastuunsa ja siten suojelemaan muita.

Voldemortin kuolematapahtumaa kertoja kuvaa oikeastaan kuin kenen tahansa hahmon kuolemaa, se on fyysisesti melko perinteinen, pahan voittamiseen ei tässä vaiheessa liity konkreettisesti enää mitään maagista.

”Ja Harry nappasi sauvan vapaaseen käteensä samalla kun Voldemort kaatui taaksepäin kätet levällään ja hänen helakanpunaisten silmiensä viirumaiset pupillit pyörähtivät ylöspäin. Tom Valedro tömähti lattiaan maallisen lopullisesti, hänen ruumiinsa oli voimaton ja näivettynyt, valkoiset kätensä tyhjä, käärmemäiset kasvonsa ilmeettömät ja mistään tietämättömät. Voldemort oli kuollut, saanut surmansa omasta kimmahtaneesta

taistaan, ja Harryn käsissä oli kaksi sauvaa ja hän katseli vihollisensa kuorta.” (KV, 2007, 811.)

Lopullisuuden tuntu kuitenkin välittyy kohtauksesta. Voldemort, joka oli niin ihastunut ruumiiseensa synnyttyään siihen uudestaan *Liekehtivässä pikarissa* (2000), menettää vartalonsa hallinnan ja tuntuman siihen sekä käy fyysisesti toimintakyvyttömäksi. Silmien ja kasvojen ilmeettömyys kuvastaa sitä, että myös hänen henkensä on jättänyt ruumiin rippeet. Vaarallinen velho käy vaarattomaksi, kun ruumis tömähtää avuttomana lattialle, menettää kaiken elinvoimansa.

Pimeyden Lordin kuolema on ollut odotettavissa kirjasarjan alusta lähtien. Suurin osa lukijoista ei yllätynyt ratkaisusta, ja he ovat tyytyväisiä ja helpottuneita Voldemortin kukistumisesta, koska sitä kohti on kuljettu niin pitkä matka.

”Tervemenoa. Periaatteessa mielenkiintoinen ja osittain hauskakin hahmo, mutta silti perustavanlaatuisesti sen verran onntto/yksipuolinen, että eipä olisi innostanut, jos se olisi voittanut... Se hirnyrkki-kuvio sitä paitsi loi ko. asiaan todella kiehtovan polun ja mutkat matkaan, joten Voldemortin vähän niinkuin kuuluikin kuolla. Kuolemattomuutta tavoittelevan ei pidä saavuttaa sitä. Muuten koko hommasta katoaa voima.”

Nibs

Vastaaja näyttää ajattelevan, että fantasiakirjallisuuden sisäinen lainalaisuus vaatii tietyt rajat taikavoimille. Samoin huomioi myös Vesa Sisättö: ”Fantasiakirjallisuudessa on kuitenkin olemassa lainalaisuus, jonka mukaan yliluonnollinen ei voi olla rajatonta. Tyypillisesti jokaiselle magian tai yliluonnollisen ilmentymälle on olemassa vastavoimansa, jonka avulla se voidaan torjua tai mitätöidä. Tämä luo tarinaan jännitteitä ja usein muokkaa koko juonen kulun.” (Sisättö 2006, 15.) Voldemort tuntuu myös hahmona lopulta varsin litteältä – vaikka hahmolla onkin kiinnostava historia, on hänessä silti vain yksiulotteinen, hyvin hallitseva persoonallisuuden piirre, vallanhimo ja itserakkaus. Hyvillään osa lukijoista oli myös siksi, että hahmosta oli tehty niin paha ja kuvottava, että hahmo joutikin kuolla. Ratkaisu on herättänyt jopa riemukasta reagointia:

”Nauroin katketakseni ja hurrasini.”

VPS

Kirjan tapahtumiin voi suhtautua myös hyvin eloisasti, hieman, kuin olisi teatterissa tai seuraamassa urheilutapahtumaa. Teoksen kohtaukset voivat herättää monenlaisia tunteita, ja tällä lukijalla on riemu ollut ylimmillään kirjasarjan saavuttaessa odotetun päätöksensä. Voldemortin loppuun ollaan kuitenkin myös tyytymättömiä.

”Pimeyden ruhtinaan ei kuulunut kaatua, tai varsinkaan tehdä sellaista itsemurha-kirousta kuten tässä nyt pääsi käymään.”

Mortti

Nimimerkki Mortti ja myös pari muuta vastaajaa ilmaisevat myös pettymystään siitä, että ratkaisu on niin ennalta arvattava, että hyvä voittaa lopulta pahan. Jokunen vastaaja olisi toivonut Voldemortin voittoa ja heille, joiden lempihahmo tämä oli ollut, loppuratkaisu tuli pettymyksenä. Nimimerkin ”Mortti” vastauksista ilmenee selkeästi se, että hän on Potter-sarjan edetessä kallistunut pahoiksi luokiteltavien hahmojen puolelle, ne hahmot vetoavat lukijaan eniten. Siksi Voldemortin kukistuminen harmittaa, koska Voldemortin loppu tarkoittaa ankeita aikoja myös koko hänen seuraajajoukolleen. Yleisesti ottaen kuitenkin tuntuu, että lukijat, joita pahoiksi mielletyt hahmot kiehtovat enemmän kuin hyvät, asennoituvat jo ennakkoon siihen, että heidän suosikeilleen käy huonosti. Tässä mielessä fantasiakirjallisuuden kaavamaisuus estää yllätyksellisen lukukokemuksen syntyä – tyypillisesti hyvä voittaa aina pahan, vaikka siitä joutuisikin maksamaan kovan hinnan. Vaikka hyviä hahmoja saattaakin kuolla matkan varrella ja tilanne näyttää toivottomalta, on lopputulos yleensä enemmän tai vähemmän positiivinen hyvyyden kannalta. Kerrontatapaan otetaan myös kantaa:

”Pääpahiksen kuolema oli vähän liian mahtipontinen, samoin koko KV:n loppuspesiaali, mutta on tietysti hyvä että Voldemort sai surmansa, ja koko velhomaailma on taas turvassa.”

jerusa

Nimimerkki jerusa on vastaajista ainoa, jonka mielestä Voldemortin loppu oli liian mahtipontinen. Valtaosan näkemys on se, että loppuun olisi kaivattu jotakin suurempaa, tällaisenaan päätös tuntui laimealta. Jerusan vastauksesta ei ilmene, tarkoittaako hän mahtipontisuutta kerronnallisesti vai tapahtumien kannalta. Varsinaisesti tapahtumat ovat melko yksinkertaisia tuolla hetkellä, mutta kerrontatapa on melko emotionaalinen ja suuren finaalin oloinen. Ehkä loppuun odotettiin jotain suurta siksi, että fantasia lajityyppinä sen mahdollistaa.

Jotkut, kuten seuraava vastaaja, yllättyivät kuoleman tavallisuudesta ilman mitään erityisen maagista:

”Olin odottanut jotain ”nyt häviän savuna ilmaan hurjan pölähdyksen saattelemana” – juttua ja olin hieman hämmentynyt kun näin ei käynytäkään. Voldemortin kuolema oli vähän sellainen ’ai nyt se vain kuoli tuohon, kuin ihan tavallinenkin tyyppi, mitä hittoa tapahtui?’ juttu. Kuitenkin, olin odottanut että hän kuolee, sillä en tosiaankaan halunnut ajatella, että Harry kuolisi ja jos toinen ei voi olla elossa jos toinenkin on, niin silloin V:n oli pakko kuolla. Ajatukseni taisi ihan heti siinä kun olin kirjan lukenut, olla se, että ’hyvä että siitä päästiin’.”

lustica

Pettymystä muutama lukija, kuten lustica, kokee myös siitä, että itse kuolintapahtuma tuntui menevän ohi jokseenkin helposti ja hätäisesti. Kohtausta toki pohjustetaan pitkällä keskustelulla ja jännittyneellä ilmapiirillä – sekä Harry että Voldemort ovat valmiita hyökkäämään – mutta kun kamppailu lopulta käynnistyy, se on samassa hetkessä ohi. Osalle lukijoista jäi tyhjä olo Voldemortin lopun jälkeen, mikä johtuu osittain kirjasarjan loppumisen tunteesta ja osittain siitä, että hahmo ”kaatui vain pois, noinko se sitten kävi”. Voldemortin loppu on myös koskettanut ainakin yhtä lukijaa:

”No varmaan Voldemortin kuolema kosketti. Voldemort kantoi sarjaa ja sen juonta mukana koko tarinan ajan, oli yksi suurimmista vaikuttajista ja parhaista hahmoista. Ymmärrän kyllä että miehen piti tarinan kannalta kuolla, mutta se miten hän kuoli, ei ollut kovin hohdokasta ja siksi se kosketti, enkä pitänyt siitä yhtään.”

Zenzibar

Yksi vastaaja kehuu kohtausta päinvastoin hienoksi. Muutamassa lukijassa tapaus taas ei herättänyt erikoisia tunteita. Hämmennys ja tyhjiys ovat sinänsä luontevia reaktioita, varmasti jokainen lukija on jollakin tasolla tiedostanut, että Voldemort tuskin selviää. Tarinan kaarella on kuljettu kohti suurta loppuratkaisua, jossa sidotaan yhteen seitsemän romaanin langat. *Kuoleman varjelusten* loppukappale on pituudeltaan yllättävän suppea, Voldemortin kuoleman jälkeen ei kovasti ruodita velhomaailmaan palavaa tilaa saati Harryn ja muiden tuntemuksia. Kaikki toiminta ja merkittävät vaiheet päättyvät Voldemortin ruumiin tömähtäessä maahan. Perässä seuraa enää lyhyt epilogi.

KOTITONTTU DOBBY

”Uskollinen loppuun saakka” -Maigguli

Kotitonttu Dobbyn kuolema on kaikessa urhoollisuudessaan traaginen, ja vaikuttaa Harryyn syvästi. Teos myös käyttää aikaa surutyöhön ja itse menehtymisen kuvaukseen. Dobbyn kuolemaa leimaa hänen pyyteetön omistautumisensa Harrylle. Dobby on Malfoyn perheen entinen kotitonttu, pieni, velhojen alistama olento, jonka täytyy orjallisesti totella isäntäväkeään ja rankaista itseään laiminlyödessään käskyjä. Kotitontut ovat velhomaailman alinta kastia velhojen näkökulmasta, vaikka niillä on taikavoimia, jollaisia muilla ei ole. Kotitontun voi vapauttaa lahjoittamalla sille vaateen, joita ne eivät muuten saa käyttää. Juuri tällä tavoin Harry vapauttaa Dobbyn verivihollistensa Malfoyiden, pahan velhoperheen palveluksesta kirjassa *Harry Potter ja Salaisuuksien kammio* (1998). Tästä seurauksena Dobby palvoo ja kunnioittaa Harrya entistä enemmän ja tarjoaa tälle aina auliisti apuaan.

Kuoleman varjeluksissa Dobby pelastaa Harryn ystävineen Malfoyn kartanosta kuolonsyöjien vankeudesta, ja ilmiintyessään¹¹ pakoon henkensä edestä muiden kanssa Dobby saa rintaansa Bellatrix Lestrangen heittämän veitsen. Harrylle tapahtuma valkenee vasta heidän saavuttuaan turvaan, kun hän huomaa veitsen kahvan tontun rinnassa, ja hän hätäntyy kovin. Dobbyn kuolema kuvataan havainnollisesti fysikaalisten toimintojen kautta: ”Kotitontun katse löysi Harryn ja sen huulet tärisivät kun se yritti sanoa jotain. ’Harry... Potter...’ Ja sitten tonttu värähti eikä sen jälkeen enää liikkunut, eivätkä sen silmät olleet enää muuta kuin suuret, lasiset pallot, joihin sirottui valoa tähdistä, joita ne eivät enää nähneet.” (KV 2007, 520.)

Kerronta luo Dobbyn kuolemaan sääliävyyttä kuvaamalla, miten tonttu värisee ja makaa heikkona Harryn käsivarsilla. Kohtauksessa näkyy karusti, miten pieni hahmo lopulta on kuoleman edessä, elämässä juuri tehdyt suuret teot eivät merkitse mitään. Lukijoille Dobbyn kuoleman lukeminen on ollut järkytys, ja tunteisiin vetoaa myös se, että läpi kirjasarjan kotitontun silmiä on kuvailtu suurina lasipalloina, jotka ovat olleet sekä koominen yksityiskohta että ilmentäneet hahmon luonnetta. Suurten, kosteiden silmien kautta on välittynyt Dobbyn hyvyys ja herkkyyys, ja kun silmät kuvataan elottomina, katoaa samalla myös hahmon persoona.

---

¹¹ Ilmiintyminen on tahdonvoiman avulla katoamista ja siirtymistä paikasta toiseen silmänräpäyksessä.

Dobbyyn liittyy viimeiseen asti loputon ihailu ja uskollisuus Harrya kohtaan, mikä ilmenee myös viimeisissä sanoissa. Kuvaavaa on myös sekä sen uskollisuuden että myös kotitonttujen yleisen aseman valossa se, että Dobby käyttää Harrysta aina koko nimeä.

Harryyn Dobbyn menehtymisellä on suuri emotionaalinen vaikutus. Vasta nyt, surun kautta, Harry oppii sulkemaan mielensä Voldemortilta, hallitsemaan tahtomallaan tavalla heidän välistään, eräänlaista telepaattista yhteyttä, joka johtuu siitä, että osa Voldemortia elää Harryssa. Siksi Harry tuntee Voldemortin voimakkaat tunnekuohut ja näkee joitakin välähdyksiä vihollisensa silmin. Dobbyn kuoltua hänen surunsa ylittää Voldemortin samanaikaisesti tuntemaan vihan, niinpä tuo vihan tunne tuntuu vain kaukaiselta. Dobbyn kuoleman yhteydessä kerrotaan eniten Harryn konkreettisesta reaktiosta ja surutyöstä: hän päättää kaivaa Dobbylle haudan käsivoimin, taikaa käyttämättä. Hän tuntee, että jokainen vuodatettu hikipisara kunnioittaa tontun muistoa ja kiittää tätä omansa ja ystäviensä henkien pelastamisesta. Dobbylle myös pidetään pienimuotoinen hautausseremonia paikallaolijoiden kesken.

Kotitonttu Dobbyn kuolema on yksi lukijoita eniten järkyttäneitä tapauksia. Kahdeksan vastaajaa mainitsee Dobbyn, kun kysyttiin, koskettiko jonkun hahmon kuolema erityisesti. Iso osa vastaajista suhtautuu Dobbyn menetykseen surulla ja itkien.

”Dobbyn kuolema oli pahimpia iskuja kirjasarjan aikana - en tosiaankaan ollut halunnut tai uskonut kyseisen kotitontun kuolevan! Järkytykseni tosin lievensi se, että Dobby koki sankarillisen, jalon kuoleman.”

Untukka

Tämä on kenties vastaajien yleisin näkökulma asiaan. Dobbya pidetään niin viattomana, ettei kukaan olisi toivonut hahmon kuolemaa. Kuitenkin lukijat arvostavat kotitontun viimeisiä hetkiä ja sankaruutta. Epäoikeudenmukaisempaa olisi varmasti ollut, jos Dobby olisi vain murhattu tieltä pois yllättäen, ja jos hahmo olisi kokenut sääliä lohduttoman lopun.

”Itkin... Dobby oli niin söpö...”

Gemmssy

Söpöys lienee sellainen ominaisuus, että se aiheuttaa helposti myötätuntoa. Myös viattoman lemmikkieläimen tai pienen vauvan kuolema saattaisi vaikuttaa samalla tavalla. Dobbyn hahmoa pidetään hellyttävänä, se korostaa menetyksen emotionaalisuutta.

”Menin hiljaiseksi ja keskeytin lukemisen ja aloin ajatella.”

VPS

Lukemisessa voi tarvita taukoakin, jos tapahtuu jotakin odottamatonta. Tekstin herättämiä reaktioita voi tarvittaessa puntaroida rauhassa, ja palata kirjan pariin, kun asia on käsitelty riittävän pitkälle. On vaikea arvioida, onko vastaajan iällä vaikutusta asiaan – nimimerkki VPS ilmoittaa iäkseen 13 vuotta. Tässä on kuitenkin nähtävissä eräs kirjan vahvuus verrattuna vaikkapa elokuvaan: elokuva jatkuu kuolemakohtaustenkin jälkeen, mutta kirjan etenemistähtiä on helpompi säädellä itse.

”[Dobbyn kuolema oli] todella kurja, tuli puun takaa. Tunsin veitsen sydämessäni. Ja jälleen surin kirjaa lukiessani ainakin koko haudan kaivuun ajan, kun asiaa joutui/sai vatvoa.”

narri

Kohtauksessa on vaikuttanut erityisesti se, että Harryn tuntemuksia ja surua kuvattiin niin vahvasti, ja lukija sai eläytyä sen mukana ja tehdä surutyötä. Siksi Dobbyn kuolema on monesta vastaajasta tuntunut odotettua koskettavammalta. Nopeasti ohitettu kohtaaminen ei varmasti olisi ehtinyt nostaa tunteita pintaan näin paljon.

”Itse en sitoutunut tähän hahmoon, enkä alun perin edes muistanut hänen kuolleen. Tästä voisi siis päätellä, että Dobbyn kuolema oli se ja sama minulle.”

samettiina

Välinpitämätön suhtautuminen hahmon kuolemaan on kuitenkin luontevaa, mikäli lukija ei ole juuri hahmosta välittänyt. Dobby on hahmona varmasti sellainen, joka jakaa mielipiteitä. Jotkut voivat pitää sitä hellyttävänä ja uskollisuuden perikuvana, toiset kenties rasittavana ja säälittävänä olentona. Toinen vastauksissa ilmennyt syy kuoleman ohi menemiseen ja tunteettomaan suhtautumiseen oli se, että kuolleet menivät viimeisessä kirjassa samaan nippuun tai siksi, että kuolema tapahtui vastaajan mielestä nopeasti. Siriuksen kuoleman näen koskettaneen lukijoita osin tästäkin syystä – hän on ainoa viidennessä kirjassa kuollut hahmo ja

saa näin ollen suuren huomion teoksen lopussa, mutta seitsemännessä kirjassa menehtyneitä on niin monta, että jokaiseen keskittyminen samalla intensiteetillä olisi lukijalle raskasta.

”Dobby ei ollut hahmona mulle kovin erikoinen, mutta kuolema oli kirjoitettu kauniisti ja se kosketti. Jälkeenpäin jäi harmittamaan sen kuolema.”

Zenzibar

Joidenkin lukijoiden tapauksessa korostuu eniten kuolemakuvauksen teho: monikaan ei välttämättä juuri pitänyt hahmosta, mutta oli silti liikuttunut tämän kuolemasta, koska kohtaus on kuvattu niin koskettavasti ja tarkasti. Myös Fimca Worthleberr kertoo näin: ”Surin hiukan, en itse hahmoa vaan sitä, miten hyvin Rowling kuvasi Harryn tunteita.” Nimimerkki Nibs taas kirjoittaa:

”Kotitonttu Dobby[n kuolema kosketti eniten]. Vaikka se olikin tietoisella tasolla vain ja ainoastaan ärsyttänyt minua koko sarjan ajan. Mahdollisesti asian koskettavuuteen lopulta vaikutti sen hahmon ydin; Dobby on viattomuudessaan malliesimerkki siitä, miten elintärkeää inhimillisyydestä ja tasa-arvosta kiinni pitäminen voi olla. Yksi aidosti ystävällinen sana voi aiheuttaa mullistavan reaktion sorretussa. Puhumattakaan ystävällisestä teosta. Dobby-Harry -kuvio muistutti minua toisesta syvästi koskettaneesta suhteesta; Quasimodo-Esmeralda -kuvio. Quasimodo oli piesty puolikuoliaaksi ja kaikki halveksuivat häntä, ja kun hän pyysi vettä janoonsa, vain Esmeralda päätyi sitä (aidosta halusta vieläpä) tälle antamaan - minkä jälkeen Quasin välitön ja vahva asenne oli ’Sinä annoit minulle vettä. Minä uhraisin henkeni puolestasi.’ Ei Dobby ois saanut kuolla. Mutta se kuoli ja nimenomaan taas kerran yrityksessään pelastaa Harryn hengen.”

Nibs

Vastauksessa on löydetty mielenkiintoinen yhtymäkohta Victor Hugon klassikkoromaaniin *Pariisin Notre-Dame* (1831). Kieltämättä Harryn ja Dobbyn suhde on samankaltainen kuin Quasimodon ja Esmeraldan – toinen tekee toisen vuoksi mitä vain, ja vain siksi, koska sai inhimillistä kohtelua osakseen. Tämä puhdas hyvyys on Nibsin lisäksi koskettanut muitakin vastaajia Dobbyn kohdalla, vaikka hahmo olisikin tuntunut rasittavalta Harrya palvoessaan.

REMUS LUPIN JA NYMFADORA TONKS

"Lupin and Tonks were dead and then Harry had to pee" -Ginger

Suurin osa lukijoista oli surullisia myös Remus Lupinin, ihmissuden, joka on Harryn vanhempien ja Siriuksen hyvä ystävä ja Feeniksin killan jäsen, ja hänen vaimonsa Nymfadora

Tonksin kuolemista. Lupin on ollut mukana kirjasarjassa kolmannelta teoksesta lähtien ja toiminut muun muassa opettajana Tylypahkassa. Lupin ja Tonks avioituvat ja saavat lapsen sarjan loppumetreillä, heille syntyy pieni Ted-poika. Pariskunta saa surmansa Tylypahkassa kirjasarjan viimeisessä taistelussa, eikä tilannetta kuvata lainkaan. Tieto asiasta tulee vasta, kun taistelu on hetkeksi tauonnut ja Harry kulkee linnan Suuressa salissa katsellen lattialle kerättyjä kuolleita, ja huomaa heidän ruumiinsa. Hetki mainitaan yllättävän lyhyesti, Harryn näkökulmasta:

”Kun Ginny ja Hermione siirtyivät lähemmäs muuta perhettä, Harry näki selvästi Fredin vieressä makaavat vainajat: Remus ja Tonks olivat kalpeita ja liikkumattomia ja näyttivät tyyniltä aivan kuin olisivat nukkuneet tumman lumotun katon alla.” (KV, 2007, 720–721.)

Kysyttäessä lukijoilta, koskettiko jonkun kuolema erityisesti, neljä mainitsee Tonksin ja seitsemän Lupinin. Lukuisat vastaajat olivat sitä mieltä, että heidän kuolemansa olisivat koskettaneet enemmän, jos niitä olisi käsitelty tarkemmin. Tämä oli selkeästi yleisin suhtautumistapa asiaan. Useaa lukijaa myös säählitti orvoksi jäänyt lapsi ja juuri saavutetun perheonnen tuhoutuminen.

”Lupin ja Tonks olivat lempihahmojani, joten kyllähän se kosketti.”

Untukka

Lähes kaikkien hahmojen kohdalla koskettavuuden syynä on vastauksissa näkynyt se, että hahmo on suosikki. Tämä olikin odotettavissa, on luonnollista, että mitä tärkeämpi hahmo on, sitä vähemmän tästä tahtoisu luopua. Vastauksissa ei kuitenkaan heijastunut aivan niin paljon lempihahmon korostuminen kuin odotin, lukijat suhtautuvat tunteellisesti myös muiden hahmojen kuolemiin, vaikka nämä eivät olisi varsinaisia suosikkeja.

”Tonksista viis (ainakin melkein), mutta oliko ihan pakko nitistää viimeinenkin Kelmi?!?!?! Se oli ihan ensireaktioni ja jonkin aikaa en suostunut edes uskomaan sitä vaan uskottelin itselleni, että Harry poistui liian pian paikalta ja ne onkin oikeesti elossa. Nyppii vieläkin melkoisesti, jos lähden todella miettimään sitä. Eli olen suuri Kelmit-fani ja olisin niin kovin mielelläni nähnyt edes yhden jäävän henkiin kaiken lopussa - varsinkin, kun niiden tuhon alku johtui yhdestä heistä itsestään. Lisäksi Remukseen eniten koko nelikossa olen samaistunut. Sitä paitsi tykästyin kovasti myös pikku Teddyyn - ja se raukka menetti isin ja äiskän... Tonksin kuolema siis toki myös vaikutti surettavasti, koska tämä oli tärkeä hahmo lapselleen ja Remukselle.”

Nibs

Moni järkyttyi kuolemasta, mutta oli samalla harmistunut sen nopeasta ohittamisesta ja vähäisestä kuvailusta. Hahmot kuuluvat myös monien suosikkeihin ja heitä luonnehditaan persoonallisiksi ja rakastettaviksi. Nibs esittää myös, että Tonksin kuolema oli lähes yhdentekevää, mutta Lupinin menetys harmitti. Tämä on sikäli ymmärrettävää, että Lupin on ollut kuvioissa kauemmin ja häneen lukijoilla on kiinteämpi side. Kiintoisaa on myös, että vastaaja määrittelee itsensä faniksi tässä vastauksessa. Hän toteuttaakin monia faniuteen liitetyjä asioita, kuten hahmojen analysointia, fanitaidetta ja fanisivuja netissä. Näin tekee myös seuraava vastaaja:

”Ei ehtinyt tajuta kun he niin yhtäkkiä olivatkin vain kuolleita. Tosin se, että Teddystä tuli orpo oli mukavaa, sillä orvoista on mielenkiintoisinta kirjoittaa.”

Mortti

Tässä tapauksessa tarinan jatkokehittely on heti lukijan mielessä. Hahmoille tulevaisuuden keksiminen kiehtoo monia faneja, ja kenties orpous on juuri riittävän erikoinen lähtökohta fanifiktio kirjoittamiseen. Lupinin ja Tonksin pojasta Teddystä vaikuttaa tulleen eräs ”uuden Potter-hahmojen sukupolven” suosikeista. Hahmossa on kiinnostava ulottuvuus myös sikäli, että hänellä kerrotaan syntyessään olleen turkoosit hiukset, eli hän on perinyt äidiltään kyvyn muuttaa ulkonäköään.

”En ehtinyt tai älynnyt surra heidän kuolemaansa, sillä siitä ei juuri kerrottu mitään. Jos Rowling olisi halunnut herättää tunteita, hän olisi kirjoittanut Lupinista ja Tonksista enemmän, ei vain sitä että Harry näki heidän ruumiinsa.”

jerusa

Moni vastaaja ja Potter-fani on ilmaissut joskus arvosteluaan itse kirjailijaa kohtaan. J. K. Rowlingiin lieneekin helppo kohdistaa henkilökohtaisia mielipiteitä myös kirjojen tapahtumiin liittyen, sillä kirjailija on niin paljon julkisuudessa ja Potter-ilmio on niin suuri. Kuolemien kohdalla pohditaan myös kirjailijan tarkoituspeliä, ei niinkään välttämättä kerrontaa tai teosta omana itsenäisenä kokonaisuutenaan, tekstinä. Seuraava vastaaja yrittää vaikuttaa itse omiin tunteisiinsa lukiessaan:

”[Lupin ja Tonks] kuolivat vain pois. Siinä vaiheessa oli niin paljon pohdittavaa kaikissa juonenkäänteissä ja tapahtumien syissä ja seurauksissa, että vain kuolleeksi mainitut henkilöt oli vaikea ottaa vastaan, vaikka muistan yrittäneeni saada jotain tuntemuksia.”

narri

Moni lukija jäi hämmästyksen valtaan lukiessaan. He eivät edes ehtineet kunnolla tajuta hahmojen kuolemaa eivätkä niinkään liikuttua siitä. Juonenkäänteissä on ollut niin paljon seuraamista, sillä tapahtumat sijoittuvat teoksen loppumetreille taistelun sekaan ja koska hahmoja ei jääty tarkemmin suremaan, heistä oli päästettävä irti saman tien. Tilanteessa kuitenkin tiedostetaan, että tärkeille hahmoille tapahtuu kamalia, joten lukija saattaa yrittää kokea nopeankin kuvailun tunteellisesti. Tapaus on myös liikuttanut lukijoita perheen näkökulmasta:

”Suretti hirveästi kun juuri oman lapsen saaneet vanhemmat kuolivat ja lapsi jäi orvoksi, mutta toisaalta vähän ärsytti tietynlainen historian toistaminen (Harryn vanhempien kuoleminen + orvoksi jääminen). Tuli vähän sellainen olo että oliko tuo nyt tarpeellista?”

Nemorosa

Hahmot tuntuvat vastaajien mielestä melkein kuin oikeilta ihmisiltä, siksi vanhempansa menettäneen vauvan kohtaloon suhtaudutaan inhimillisen myötätuntoisesti. Tämän reaalimaailman tapaisen suhtautumisen rinnalla vastaaja kuitenkin ymmärtää myös analysoida tapausta kirjalliselta kannalta – moni Potterien lukija on hieman arvostellut sitä, että Teddy Lupinin kohtalossa on liikaa samankaltaisuuksia Harryyn nähden. Yksi vastaaja myös koki kuolemat vaikeina hyväksyä, koska niissä ei ollut hänen mukaansa mitään järkeä, sillä ne eivät kuljettaneet tarinaa eteenpäin.

FRED WEASLEY

”Hirveää. En aluksi vain voinut uskoa sitä todeksi. En vielääkään voi.” -Mortti

Yksi Tylypahkan taistelussa surmansa saavista tärkeistä sivuhahmoista on Ron Weasleyyn vanhempi veli, toinen kaksosista, Fred, jonka kuolema koskettaa Harrya kipeästi. Fred ja hänen identtinen kaksoisveljensä George ovat tunnettuja vitsiniekkoja, sääntöjenrikkokjia ja eloisia viihdyttäjiä, jotka jättävät koulun kesken ja ryhtyvät suosituiksi pilapuotiyrittäjiksi.

Uskollisuudesta Harrya kohtaan ja päättäväisinä Voldemortin vastustajina kaksoset saapuvat

Tylypahkaan taistelun hetkellä auttamaan kamppailussa kuolonsyöjiä, Voldemortin kannattajia vastaan.

Fred kuolee Harryn lähellä, taistelun tuoksinassa. Voimakas loitsu räjäyttää linnan seinän, ja pölyn laskeuduttua Harry kuulee jonkun huutavan kauhistuttavasti, jolloin hän aavistaa heti jollekin ystävästään käyneen huonosti. Harryn kuvataan olevan tuolla hetkellä enemmän peloissaan kuin kertaakaan sinä päivänä, kenties enemmän peloissaan kuin koskaan elämässään. Hän näkee Percyn, yhden vanhemmista Weasleyyn veljeksistä, pitelevän kuollutta Frediä ja huutavan tämän nimeä. Räjähdyks surmaa Fredin yllättäen, kesken lauseen. Tyyllilleen uskollisena hän laskee leikkiä ja on huvittunut juuri ennen kuolemaansa, hänen viimeiseksi lauseekseen jää hänen katsoessaan riemuissaan tosikkoveljeään Percyä: ”Sinä ihan tosissaan *vitsailet*, Perce... en usko että olen kuullut sinun vitsailevan sitten – ” (KV 2007, 694). Hahmoon sopii myös se, että hän kuolee taistelussa. Hän tahtoi olla avuksi sodassa Voldemortia vastaan ja jos täytyy kuolla, on ensin tehtävä osuutensa hyvän asian puolesta. Rowling kuvaa myös Fredin kuolemaa silmien ja kasvojen ilmeen kautta. ”Ja Percy ravisteli veljeään ja Ron oli polvillaan heidän vieressään ja Fredin silmät tuijottivat mitään näkemättä ja hänen viimeisen naurunsa häivä oli syöpyntä lähtemättömästi hänen kasvoilleen.” (KV 2007, 695.)

Ron Weasleyyn isoveljen kuolema on koskettanut monia lukijoita syvältä. Kirjassa myös Harry kokee suurta tuskaa Fredin menetyksestä. Eniten lukijoita on kauhistuttanut ajatus siitä, että tuttu parivaljakko, identtiset Weasleyyn kaksoset Fred ja George, joutuivat täten erotetuiksi. Moni kuvailee menneensä shokkiin, eikä uskonut kuolemaa todeksi luettuaan siitä.

”Itkin hillittömästi muutaman minuutin.”

Ginger

Lukijan voimakas tunnereaktio on tässä tapauksessa liikuttanut kyyneliin asti. On hankalaa arvioida, johtuuko tunneryöppy voimakkaasta kiintymyksestä hahmoon vai tapauksen yllättävyydestä ja traagisuudesta yleensä. Kuitenkin on merkittävää, että kirjallisuus voi herättää lukijassa tällaisia tuntemuksia – lukija myötäelää voimakkaasti tapahtumien mukana.

”Ihan kauhee kohta ja niin vähällä ohitettu, tästä kyllä kesti aikansa toipua ja selailin netissä toisten fanien piirtämiä kuvia, jossain vaiheessa ehkä karkas vähän käsistäkin se miten paljon aattelin Frediä ja Georgea ja sitä miten George nyt pärjää ilman veljeensä.”

vennu

Kirjan hahmoja saatetaan ajatella kuten oikeita ihmisiä, siksi lukija on huolissaan jatkosta ja kaksoisveljen jaksamisesta. Oma järkytystä lieventääkseen ja rakkaan hahmon menetystä käsitelläkseen lukija on turvautunut fanituotantoon, faniyhteisöstä haetaan tukea ja etsitään muiden lukukokemuksista samankaltaisia tunteita kuin itsellä. Vastaja itse tiedostaa, että henkilöhahmon menetyksellä on ollut häneen suuri vaikutus, ja hänestä on voinut tuntua, ettei mieleen hetkeen mahdu mitään muuta. Muutaman vastaajan mielestä Fredin kuolema myös tapahtui niin nopeasti, ettei sitä ehtinyt kunnolla käsittää. Nimimerkin vennu lisäksi kuvailu on myös seuraavan vastaajan mielestä ohitettu turhan vähäisellä paneutumisella:

”Ihme kyllä, en tuntenut yhtään mitään. Sekin saattoi tietysti olla jokin defenssimekanismi, koska Weasleyn perhe on aina ollut heti Kyyryjen jälkeen suosikkiperheeni koko kirjasarjassa. Toisaalta Fredin kuolema menikin jotenkin niin nopeasti, ettei siihen oikeen ehtinyt sillä hetkellä suhtautua, kun ympärillä tapahtui lisäksi koko ajan jotain.”

Nibs

Nibsin vastauksesta käy ilmi hieman erikoisempi tapa suhtautua tärkeän hahmon kuolemaan. Fredin kuolema on kuvailtu kirjassa melko hätäisesti, keskellä taistelua – vaikka tapahtuma esitetäänkin luvun lopussa ja siten sille annetaan enemmän hengähdysaikaa. Lukija saattaa suhtautua välinpitämättömästi kuolintapaukseen, jos asia tuntuu muuten hankalalta hyväksyä. Nimimerkkiä *lustica* tämän hahmon kuolema on koskettanut enemmän kuin muiden:

”Fredin kuolema kosketti erityisesti. Se, että kuolee taistelun aikana, mutta ei varsinaisesti taistelussa vastustajan hyökkäykseen (vaan seinän sortuman yhteydessä) on mielestäni aika surullista. Ja sai taas kerran tajuamaan, että miten koskaan ei pitäisi ajatella, että ”eihän mulle mitään käy”. Ja tietysti, koska Fred oli yksi suosikeistani, olisin toivonut hänen selviävän. Myös se, että Fredin valoisa ja huumorilla höystetty persoona, sekä ilkkuriset kommentit olisivat iäksi poissa, sai minut surulliseksi ja toivomaan, ettei asia olisikaan totta.”

lustica

Juuri henkilöhahmon eläväisyys ja huolettoman kepeä elämänasenne ovat vaikuttaneet siihen, että kuolema tuntuu koskettavalta ja ehkä myös omituiselta. Harry Potter -sarja esittää tässäkin kohdassa vahvasti sen, että kuolema ei katso aikaa, paikkaa eikä henkilöä. Alitajuisesti moni lukija lienee valmistautunut menetyksiin lukiessaan, onhan teoksissa meneillään sota velhomaailmassa, mutta silti on joitakin henkilöhahmoja, joiden kuolemaa ei ensimmäisenä pidetä todennäköisenä. Fred Weasley on yksi tällaisista hahmoista. Ainakaan yksinään hänen ei odotettu kuolevan:

”Tämän muistaakseni tiesin jo ennen lukemista, mutta se oli silti kamalaa. Ei Fred VOI kuolla! Täytyy olla Fred ja George. Miten voi olla George ilman Frediä? Todella hirveää.”

fascino

Moni lukija on tottunut ajattelemaan identtisiä kaksosia käytännössä yhtenä ja samana, erottamattomina. Kirjoissakaan Fred ja George eivät oikeastaan koskaan esiinny yksinään, vaan aina kahdestaan. Lisäksi he täydentävät keskustelua vuorotellen sopivilla kommentteilla, kuin lukisivat toistensa ajatuksia. Tässä mielessä he ovat henkilöhahmoina melko karikatyyrimäisiä, mutta heidät esitetään kuitenkin yleensä sen verran inhimillisinä ja samastuttavina, että lukijat lähes poikkeuksetta pitävät heistä ainakin jossain määrin. Heidät on aina esitetty parivaljakkona, ja monen lukijan on ollut vaikea suhtautua siihen, että tämä kuvio murenee. Fredin kuolema herättää lukijoissa sympatiat Georgea ja muuta perhettä kohtaan, heidän menetyksensä koskettaa:

”(- -) On väärin, että kiltit Weasleyt joutuvat kokemaan niin paljon kaikkea kamalaa. Koska Fred on yksi lempihahmoistani, hänen kuolemansa oli minulle kova pala. En aluksi meinannut uskoa sitä, vähän niin kuin joku ystäväni olisi oikeasti kuollut ja olisin ollut sokissa.”

jerusa

Fredin poismeno aiheuttaa kollektiivisen surun monille muille teoksen henkilöhahmoille, ja ehkä toisten hahmojen suruun samastuminen tuntuu lukijasta pahemmalta kuin oma reaktio. Hahmoa myös rinnastetaan todellisuuteen ja omia tuntemuksia peilataan sen kautta, miten itse suhtautuisi vastaavaan tilanteeseen, esimerkiksi ystävän yllättävän kuoleman edessä. Ratkaisua on arvioitu myös kirjailijan kautta:

”Fredinkin kuolema oli shokki. En olisi uskonut, että hän kuolisi, mutta toisaalta osoittaa vahvuutta kirjailijalta, että hän uskaltaa tapattaa yhden lukijoiden lempihahmoista.”

Untukka

Lukija arvioi lukiessaan tulevaa, tekee oletuksia. Untukka ei uskonut Fredin kuolemaan, ja siksi oli järkytys, kun näin tapahtui. Lisäksi vastaaja pohtii kirjailijan ratkaisuja, ehkä hän tulkitsee kirjailijan ajatelleen, että lukijat kokevat enemmän tuntemuksia ja yllättyneisyyttä, jos epätodennäköinen kuolema tapahtuu. Kenties tällä halutaan välttää ennalta arvattavuutta. Lukijat ovat kuitenkin pitkin kirjasarjaa arvuutelleet Vuotava noidankattila -foorumilla yhden jos toisenkin hahmon kohtaloa, joten faniyhteisön keskuudessa ei välttämättä yhtäkään kuolemaa voi pitää täydellisenä yllätyksenä. Weasleyn perheen ei uskottu säilyvän kokonaan hengissä, sillä siinä on niin paljon jäseniä. Päätöstä ”tappaa” juuri Fred, on myös kritisoitu:

”Fredin [kuolema oli vaikea hyväksyä]. Jos kerran yksi Weasley piti tappaa, jotta edes joku hyväksistäkin välillä kaatuisi, niin miksi juuri Fred? Ja jos Fred, niin miksei myös George? Rowling ei tappanut melkein ketään 'hyvistä' hahmoista kirjoissa (mikä ärsyttää edelleen), mutta tappoi kuitenkin Fredin. Olikohan syynä se, että hänestä oli toinen kopio olemassa (George), joten hänen kuolemansa ei häittäisi kirjoittajaa niin paljon? Ihmettelenpä vain.”

Mortti

Sekä tästä vastauksesta että muutamasta muustakin on ollut aistittavissa se, että lukijat olisivat kenties hyväksyneet paremmin, että Fred ja George olisivat molemmat kuolleet. Kerronnassa he ovat niin erottamattomat, joten ehkä olisi tuntunut ymmärrettävämmältä, jos kuolemankin koittaessa heitä ei olisi erotettu. Joillekin lukijoille menetys ei ollut niin suuri järkytys, suretti kyllä hetken, mutta esimerkiksi Siriuksen kuolema tuntui koskettavammalta.

”Fredin kuolema ei ollut niin suuri järkytys kuin olisi voinut luulla. Harmitti, ettei enää voisi lukea kaksosista ja niiden toilailuista, mutta muuten se oli vain kuolema muiden joukossa.”

Zenzibar

Vastaajaa lähinnä harmittaa kerronnallisen jatkumon pysähtyminen. Ehkä lukijoista tuntuu siltä, että iso osa kirjasarjan huumorista kuolee Fredin mukana. Vaikka kirjasarja on aivan loppusuoralla Fredin kuollessa, silti asiaa mietitään jatkon kannalta. Tästä herää ajatus, että lukijoiden mielissä tarina jatkuu ja henkilöt elävät, vaikka kirjasarja saavuttaa päätöksensä. Yksi

vastaajista oli sitä mieltä, että Georgen olisi pitänyt kuolla, eikä Fredin. Perusteluna tähän on se, että vastaajasta Fredillä on hausempi nimi. Fredin kuolema mainittiin useimmin kysyttäessä erityisesti koskettanutta kuolemantapausta. Syitä tähän oli monenlaisia, mutta voimakkaimmin tapaus lienee koskettanut seuraavaa vastaajaa:

”Fredin kuolema, kaksoset on vaan ollu minulle ne piristävät ihmiset joita olen kaivannut välillä ainoat joille olen pystynyt nauramaan ihan ääneenkin läpi yläasteen ja koulukiusaamisten sun muun, niihin on vaan kasvanut niin kiinni ja sitten toinen tuolla lailla riistetään, varsinkin Feeniksin kiltä oli minulle tosi tärkeä, on toki vieläkin mutta varsinkin silloin kun se ilmesty ja olin viistoista ja sain nauraa Fredin ja Georgen metkuille.”

vennu

Vaikka kirjallisuutta voi käyttää todellisuuspakona ihan viihtymismielessäkin, on tämä vastaaja saanut selkeästi tukea eskapismista Harry Potter -kirjojen kautta. Omaa elämää on helpottanut uppoutuminen kirjallisuuteen, ja vastaaja on saanut iloa rakastamistaan henkilöihannoista. Myös Maria Ihonen toteaa, että fantasian kautta lukija voi päästä tutkiskelemaan todellisuussuhdettaan ja käsittelemään itselleen tärkeitä kysymyksiä kenties helpommin fantasian tarjoaman etäännyttämisen ansiosta. (Ihonen 2004, 79.)

SEVERUS KALKAROS

”Ehkä Severus olisi voinut kuolla jollakin toisella tavalla” -Akromantella

Luvussa ”Seljasauva” (*Harry Potter ja Kuoleman varjelukset* 2007, 696–717) Harry todistaa salaa, kuinka Voldemort murhaa Severus Kalkaroksen Rääkyvässä Röttelössä¹². Severus Kalkaros, Harryn pitkäaikainen vihamies Tylypahkassa, on professori, joka on opettanut taikajuomia, pimeyden voimilta suojautumista ja toiminut rehtorina Tylypahkan rappiovaiheessa *Kuoleman varjelusten* tapahtumien aikana. Kalkaroksen viha ja epäoikeudenmukaisuus Harrya kohtaan juontuu hänen inhostaan Harryn isää kohtaan ja kiintymyksestä hänen äitiinsä. Kalkaroksen todellisista motiiveista ei ole varmuutta ennen viimeistä kirjaa, sillä hänen voi uskoa olevan joko Voldemortin puolella tai Feeniksin killan¹³ ja Dumbledoren palveluksessa.

---

¹² Tylyyahon mailla koulun lähellä sijaitseva vanha, hylätty talo, johon kulkee salakäytävä Tylypahkasta.

¹³ Dumbledoren perustama Voldemortin vastainen yhteisö, johon kuuluu mahtavia velhoja ja noitia.

Tämän kaksoisagentin päämäärät osoittautuvat lopulta hyviksi, ja Harry oppii kunnioittamaan Kalkarosta rohkeimpana tuntemanaan miehenä.

Severus Kalkaroksen tappoon liittyy Voldemortin oman edun tavoittelu, hän uskoo, että hänen on tapettava Kalkaros tullakseen mahtavimman taikasauvan todelliseksi haltijaksi. Lopulta käy ilmi, että tappo oli turha, mutta Voldemort ei tunne katumusta. Ei siitäkään huolimatta, että Kalkaros on ollut hänelle korvaamaton apuri, vaikka tämä paljastuukin lopulta hyväksi. Kalkaroksen kuolema on verinen, jopa groteski. Voldemort käskee käärmeensä, Naginin, Kalkaroksen kimppuun, ja käärme puree tätä kuolettavasti kaulaan. Voldemort kävelee tyynesti huoneesta Nagini mukanaan ja jättää Kalkaroksen kuolinkamppailuun Röttelön lattialle. Lukijalle kuvataan, miten veri pulppuaa Kalkaroksen kaulasta, ja miten hän pitää puhuessaan kammottavaa, korisevaa ääntä. Harry lähestyy kuolevaa vihamiestään tietämättä miksi, eikä hän tiedä edes, mitä hän tuntee tuolla hetkellä. Poistuessaankin Kalkaroksen luota Harry on hämmentynyt: ”Harry poimi näkymättömyysviitan ja katsoi Kalkarosta. Hän ei tiennyt, mitä tuntea, paitsi järkytystä tavasta, jolla Kalkaros oli kuollut, ja syystä, jonka vuoksi hän oli kuollut...” (KV 2007, 719.) Kohtauksessa kuvastuu Harryn pohjimmainen sydämen hyvyys ja sääli myös vihamiehiä kohtaan. Hänen oikeudenmukainen sydämensä ei voi hyväksyä sitä, että Kalkaros joutuu kuolemaan kuin tieltä raivattavana esteenä huolimatta hyödyllisyydestään Voldemortille. Vaikka Harry on aina inhonnut Kalkarosta, hän ei osaa iloita saati suhtautua tunteettomasti miehen kuolemaan. Kenties hän on nähnyt liikaa murhetta, eikä soisi kuolemaa edes Kalkarokselle, vaikka Harryn hahmo on impulsiivinen eikä aina läpeensä hyväntahtoinen. Kauhistus saa Harryn tuntemaan lähinnä sääliä.

Kalkaroksenkin viimeiset sanat kuvastavat hänen luonnettaan, tai pikemminkin hänen menneisyyttään ja tunteitaan, mutta sen ymmärtääkseen lukijan täytyy lukea seuraava luku, jossa katsotaan Kalkaroksen Harrylle antamia muistoja Dumbledoren ajatuseulalla¹⁴. Kalkaros tarrautuu Harryn kaapuun ja sanoo: ”Katso... minua...” (KV 2007, 717). Myöhemmin teoksessa ilmenee, että Kalkaros on aina rakastanut Harryn äitiä, Lilyä, ja tahtoo vielä viimeisenä asiana maailmassa nähdä silmät, jotka ovat täsmälleen samanlaiset kuin Lilyllä. Myös Kalkaroksen silmiä kuvaillaan hänen kuolinhetkellään. ”Vihreät silmät kohtasivat mustat, mutta jokin näytti

---

¹⁴ Astia, johon voi säilöä ajatuksiaan ja kuka vain voi tarkastella niitä myöhemmin.

siinä samassa katoavan tummien silmien syvyyksistä eikä jäljelle jäänyt kuin ilmeeton tyhjä tuijotus. Harrya pidellyt käsi tömähti lattiaan eikä Kalkaros enää liikkunut.”(KV 2007, 717.) Kalkaroksen silmien menettäessä hehkunsa tulee jälleen lopullisuuden ja viimeisen kirjan tunnelma, sillä aiemmissa teoksissa on usein kuvailtu, miten Kalkaroksen tummat silmät tuijottavat pistävästi Harryyn. Tuo tuijotus on ilmentänyt hahmojen välistä suhdetta sekä Kalkaroksen persoonaa.

Severus Kalkaroksen kuolema herättää lukijoissa ristiriitaisia tunteita, mikä on sinänsä ymmärrettävää, koska hahmokin on niin ristiriitainen. Vasta *Kuoleman varjeluksissa* paljastuu, että tämä olikin koko ajan Harryn ja Feeniksin killan puolella, vaikka antaa ymmärtää toimineensa Voldemortin hyväksi ja liittyneensä kuolonsyöjiin. Ovela kaksoisagentti paljastaa todellisen puolensa vasta kuollessaan, kun hän luovuttaa Harrylle muistojaan katseltavaksi. Moni lukija kuvaa odottaneensa Kalkaroksen kuolemaa, mutta silti järkyttyneensä. Eniten järkytystä on aiheuttanut tapa, jolla hahmo kuoli, vaikkei lukija olisi hahmosta pitänytkään. Esimerkiksi Untukka toteaa:

”Jotenkin osasin odottaa hänen kuolemaansa. Kohtaus itsessään oli hieno ja kuolema alkoi surettaa minua vasta, kun Harry Potter oli katsonut Severuksen muistot.”

Untukka

Henkilöhahmona Kalkaros on sellainen, että moni lukija osasi odottaa hänen kuolemaansa. Ristiriitaiselle ja yksinäiselle hahmolle on kenties hankala kuvitella tulevaisuutta, jos hän olisi selvinnyt hengissä. Kuoleman kuvaus on jäänyt monelle lukijalle mieleen erityisesti, siinä kuvastuu Voldemortin julmuus ja Kalkaroksen koko kohtalon traagisuus. Untukan vastauksesta huomaa sen, että hän ei ole pahemmin välittänyt Kalkaroksesta kun tämä on esitetty pahana, mutta muistojen paljastuttua ja hahmon osoittauduttua hyväksi on lukijakin valmiimpi suremaan hahmoa. Lukijan on voinut olla myös vaikea suhtautua Kalkarokseen hahmona:

”Pohdin aina, että olikohan Kalkaros loppupeleissä enemmän paha kuin hyvä. Pääkolmikön viha tuuppasi minut kuitenkin enemmän vihaamaan kuin rakastamaan Kalkarosta, eli hänenkin kuolemansa oli minulle samantekevää.”

samettiina

Kerronta ja päähenkilön näkökulma voi vaikuttaa voimakkaasti lukijan mieltymyksiin. Kun Harry on fokalisoinut päähenkilö, on lukijankin helppo yhtyä tämän näkemyksiin ja päätyä olemaan hänen puolellaan. Näin kerronta voi ohjailta kiintymystä hahmoihin. Harry Pottereissa on kuitenkin myös monia pahoiksi luokiteltavia hahmoja, joilla on kannattajansa. Esimerkiksi Kalkarostakin kuvataan teoksissa muutaman kerran ilman, että Harry on paikalla. Ilman voimakasta Harryn kokemaa inhoa lukija saa neutraalimman kuvan hahmosta. Loppuratkaisu on voinut vaikuttaa käänteisestikin suhtautumisessa hahmoon:

”Jos Severus olisi kuollut *Puoliverisessä Prinsissä*, olisin itkenyt ja surrut sitä, koska Sev oli yks mahtavimmista ja vakaimmista hahmoista sarjassa, mutta koska KV:ssä hänen menneisyytensä paljastui lopullisesti, miehestä meni hohto, eikä kuolema haitannut yhtään.”

Zenzibar

Sekä Zenzibar että Mortti ilmoittivat kyselyssä pitävänsä enemmän pahoista hahmoista. Mortti luonnehtii Kalkarosta: ”Hän oli petturi joten ansaitsi sen mitä sai, vaikka en Kalkarosta vihaakaan.” Kalkaroksen kohdalla heidän suhtautumistaan leimaa juuri tämä: koska Kalkaroksen tarkoitusperistä ei voinut olla varma ennen hänen kuolemaansa, ne lukijat, jotka riemumielin uskoivat Kalkaroksen olevan Voldemortin joukoissa, pitivät hahmosta, kunnes tämän todellinen luonne paljastui. Tämän jälkeen hänestä on tullut samantekevä, koska oma aiempi mielikuva hahmosta särkyi. Kalkaros menettää näiden lukijoiden silmissä kiinnostavuutensa, koska hän osoittautuikin Dumbledoren kätyriksi. Tässä näkyy ensimmäisyyssefektin vaikutus: Kalkaros on pitkin kirjaa totuttu näkemään inhottavana ja pahana hahmona, joten lukijakin suhtautuu häneen siten. Kun paljastuu, että henkilöahmo onkin ollut koko ajan hyvien puolella huolimatta ikävyydestään Harrya kohtaan, lukija joutuu arvioimaan lukemaansa uudelleen ja muodostamaan uudet käsitykset tekstin aineksista. Tämä voi aiheuttaa reaktioita suuntaan tai toiseen, kuten edellä olevista vastauksista voi havaita. Tosin Harryn puolelle asettuminen näkyy esimerkiksi tässä Maiggulin vastauksessa: ”Oikein sille, vaikka olikin koskettava kuolema. Mitäs piinasi Harrya vuosia!” Kalkaros ollaan valmiita tuomitsemaan menneisyytensä tähden, huolimatta siitä, mitä tämä on lopulta tehnyt ja miten kohtaa loppunsa.

”Juonen kannalta merkityksellinen kuolema, mutta harmillinen totta vie. Hieno hahmo, jolle ei olisi toivonut sellaista kuolemaa. Surullista se.”

Moondancer

Tarinan kerronnan etenemisen kannalta merkityksellinen henkilöahmon kuolema tuntuu ymmärrettävämältä vastaajien mielestä. Tässä asiassa vastaajan iälläkin saattaa olla merkitystä, vanhemmat lukijat arvioivat kuolemia enemmän kerronnallisista näkökulmista ja olennaisuuden kannalta, kun taas iso osa nuoremmista vastaajista suhtautuu monesti tunteikkaammin ja ehdottomammin kuolemiin. Nimimerkki Moondancer osoittaa myös empatiakykyä kertoessaan, ettei toivoisi hahmolle niin raakaa kuolemaa. Kuolema on harmittanut myös juonen kannalta:

”Tuntui siinä vaiheessa vain - joskin tunsin jonkin pistoksen – väärältä ja järkyttävältä, kun olisin tahtonut kuulla mitä varten Kalkaros niin kovin halusi etsiä Harryn. Olisin halunnut pitää Kalkaroksen hengissä ja löytävän Harryn. Sitten kumminkin innostuin muistoista, sillä rakastan ajatuseulaa.”

narri

Myös uteliaisuus jatkotapahtumia ajatellen ohjaa lukijan reaktiota. Ensin vastaaja järkyttyy ymmärtäessään, että kuollut hahmo ei voi enää itse paljastaa salaisuuksiaan ja tarkoitusperiään, mutta kun osoittautuu, että Kalkaroksen tarinaa saadaan avattua taianomaisen ajatuseulan keinoin, menetys ei tunnu enää niin pahalta. Into lukea lisää on vahvempi tunne kuin hahmon sureminen. Suhtautuminen hahmon kuolemaan voi tuntua lukijasta hämmentävältäkin, kuten Nemorosa luonnehtii:

”Melko koskettava kohta, mutta en koskaan pitänyt Kalkaroksesta, vaikka osoittautuikin hyvikseksi. Hänen ikuinen rakkautensa Lilyyn oli kuitenkin melko koskettavaa ja vähän säällitti että hän mokasi kaiken ja sai kärsiä raskaasti siitä. Tämä kuolema oli ehkä kuitenkin kiinnostavin ja tavallaan erikoisin. Ehkä mielenkiintoinen olisi oikea sana.”

Nemorosa

Kalkaroksen kuolemassa leimaavinta on ollut nimenomaan hänen kiisteltävyytensä: onko hän hyvä vai paha? Todellisuuden paljastuminen kuolemaa seuraavassa luvussa on väistämättä vaikuttanut lukukokemuksiin ja suhtautumiseen. Harmitus tulee monille vasta jälkikäteen. Kieltämättä Kalkaroksen kuolema vaikuttaa yhdeltä mielenkiintoisimmista, sillä kohtauksen kuvailujen lisäksi kuolemalla on merkittävä vaikutus koko juonen kulkuun. Lisäksi muita samankaltaisia kuolemia ei kirjasarjassa juuri ole, tapaus on ainoa laatuaan. Kuolema on myös surettanut seuraavaa vastaajaa:

”Jotenkin aavistin pahaa tämän hahmon kohdalla, mutta tuli se silti aika pahana järkytyksenä. Kuolema oli jo itsessään kaamea, suretti kyllä todella paljon, varsinkin sitten kun totuus koko hahmosta paljastui. Täytyi pitää taukoa lukemisesta jonkin aikaa tämän jälkeen.”

Fimca Worthleberr

Niistä, joille Kalkaros oli ollut yksi lempihahmoista, kuolema tuntui pahalta, kuten Fimca Worthleberrin mielestä. Hän mainitsee Kalkaroksen suosikikseen. Erään vastaajan mielestä hahmo oli niin loistotyyppi, ettei olisi ansainnut kuolemaa, toista taas suretti menettää sarjan monikerroksisin hahmo. Seitsemän vastaajaa mainitsee Kalkaroksen kuoleman koskettaneen häntä erityisesti. Perusteluina on mainittu kolmessa tapauksessa, että hän oli lempihahmo, ja siksi menetys kosketti. Tosin kuolemaa pidetään tarinan kannalta mielekkäänä. Myös sen katsotaan vaikuttaneen, että Kalkaros auttoi Harrya kaunoistaan huolimatta ja selitti kaiken tälle muistojensa avulla.

”Severuksen kuolema kosketti todella paljon, koska hän on lempihahmoni ja hänen tarinansa oli niin traaginen ja surullinen. Hän oli myös valmis uhraamaan henkensä jonkun toisen takia, mikä aina antaa lisäsävyä kuolemaan.”

Fimca Worthleberr

Hyväksi paljastuminen on koskettanut lukijoita. Lisäksi yhtä vastaajista harmitti, ettei hahmo ehtinyt selvittää välejänsä Harryn kanssa nyt, kun paljastuikin urhoolliseksi, epäitsekkeäksi ja uskolliseksi mieheksi. Hänen tarinaansa pidetään traagisena, mikä on lisännyt menetyksen koskettavuutta. Yksi vastaaja pitää Kalkaroksen kuolemaa vaikeana hyväksyä, sillä kuolema oli kamalan epäoikeudenmukainen ja vastaaja piti itse hahmosta niin paljon.

BELLATRIX LESTRANGE

”Ensimmäinen ajatus oli, että oikein sille” -sunshine

Voldemortin läheisimmän kuolonsyöjän, herraansa lähes liiallisuuksiin palvovan Bellatrixin kuolema ei aiheuttanut suurimmassa osassa vastaajia juuri mitään erikoisia tunteita. Bellatrix saa surmansa Molly Weasleyn, Ronin äidin taikasauvasta. Molly tappaa Bellatrixin hurjistuneena siitä, että tämä uhkailee hänen tyttärtään Ginnyä keskellä taistelua. Molly on hetki sitten

menettänyt yhden lapsistaan, poikansa Fredin, eikä voi sallia kenenkään murhaavan ainoaa tytärtään.

”Sinä – et – enää – ikinä – koske – meidän – lapsiin!” rouva Weasley kiljaisi. Bellatrix nauroi samaa kevyttä naurua kuin serkkunsa Sirius silloin kun tämä kaatui takaperin verhon taakse, ja yhtäkkiä Harry tiesi mitä tapahtuisi jo ennen kuin se tapahtui. Mollyn kirous liisi Bellatrixin levitettyjen käsien väliin ja osui suoraan rintaan tarkalleen sydämen kohdalle. Bellatrixin vahingoniloinen hymy hyytyi, hänen silmänsä näyttivät pullistuvan kuopistaan; maailman lyhyimmän hetken hän tiesi mitä oli tapahtunut ja sitten hän kaatui, ja ympärillä katseleva joukko mylvi ja Voldemort räkäisi.” (KV 2007, 803.)

Osalla vastaajista ei ollut tapauksesta juuri muistikuvaa, ja suurin osa vaikuttaa tyytyväiseltä hahmon kuolemaan. Bellatrix on velhovankilasta Azkabanista paennut kuolonsyöjä, joka on käytännössä mielenvikainen ja murhanhimoisen hullu. Joidenkin vastaajien makuun hän on liian paha hahmo, joten kuolema tuntui hyvältä. Tuntui, että näin kaiken pitikin mennä, että Voldemortin rinnalta viimeinen kuolonsyöjä kukistuu lopussa. Joidenkin mielestä kohtaaminen on vakuuttava – enemmän tuntuu merkitsevän se tapa, miten hahmo saa surmansa.

”Naureskelin iloisesti. Kiva kuolonsyöjä, mutta turhan paha minun makuuni + se, että se oli tekemässä jotain Ginnylle ja jollen aivan väärin muista, Molly Weasley oli se, joka päästi sen päiviltä, puhkuen itselleen tyypillistä tarmoa ja pontevuutta ja päättäväisyyttä yhdistettynä äidinrakkauden siivittämään sekopäiseen "EI MINUN TYTÄRTÄNI!!!!" - päätökseen. Bella siis kuoli mielestäni mielenkiintoisen psykologisissa olosuhteissa ja lisäksi kivaa, että sen nitisti puhdasverinen noita.”

Nibs

Hienona pidetään sitä, että hänet surmaa juuri Molly – Bellatrix on halveksinut jästisyntyisiä ja pitänyt Weasleyn perhettä arvottomina verenpettureina. Yhden vastaajan mielestä kohtauksessa korostuu se, että äidinrakkaus on suurempaa kuin mikään muu. Pari vastaajaa, joiden mielestä Bellatrix on kiehtova hahmo tai suosikki, pitivät silti ratkaisusta, että hahmo kuolee. Nimimerkki Zenzibar luonnehtii: ”Bellankaan kuolema ei haitannut hirveästi, vaikka hän yksi lempihahmoistani olikin. Oli lähinnä vain hauska lukea, kuinka Molly pääsi kostamaan perheensä puolesta.” Hahmon kohtaloon on suhtauduttu myös ristiriitaisesti:

”Bellatrixin kuollessa olin sekä surullinen että iloinen. Iloinen tietysti siksi, että paha häviää, mutta surullinen siksi, että Bellatrix oli suosikkini pahoista hahmoista. Bellatrixin

kuollessa kyllä tuntui siltä, että niinhän sen pitää mennä, Bellatrix uskollisimpana kuolonsyöjänä kuolee viimeisenä, pysyen Voldemortin rinnalla loppuun asti.”

Tahmatassu

Tämän vastaajan näkemykseen vaikuttavat sekä se, että hän pitää hahmosta, että myös se, että moraalisesti hän ajattelee hyvien ansaitsevan voiton. Päällimmäiseksi tunteeksi jää kuitenkin tyytyväisyys, juonen täytyminen ja sopivan tuntuinen loppuratkaisu painavat vaakakupissa enemmän kuin se, että hahmo on ollut yksi suosikeista. Muutama vastaaja puolestaan otti tapauksen raskaasti: eivät voineet uskoa, että Molly pystyisi tappamaan Bellatrixin.

”Inhottavaa. Miten Weasleyyn kaltainen nainen pystyisi muka tappamaan pimeyden lordin luotetuimman sotilaan?”

Mortti

Mortti myös mainitsee Bellatrixin kuoleman olleen koskettavin kaikista, koska Molly ei olisi hänen mielestään saanut tappaa niin nerokasta noitaa. Kaikki lukijat eivät juuri muistaneet hahmon kuolemaa, sillä kohtaaminen tuntui nopealta ja oli myös sulateltava muita kuolemia.

”En ees muistanu että se kuolee, tosi nopee kohtaaminen ja jotenkin mitään sanomaton.”

vennu

Kohtaaminen on kieltämättä kuvailtu nopeasti ja toisaalta tämän hahmon kuolema tuskin vaikuttaa kovin merkittävästi moneenkaan lukijaan, sillä hahmo on harvan suosikki ja yleensä Bellatrixia on pidetty liian ilkeänä ja vaikeasti samastuttavana. Kuitenkin teoksessa taisteluun syntyy pieni tauko Bellatrixin kuollessa – Voldemort järkyttyy viimeisen tukijansa kaatuessa hänen rinnaltaan. Tällöin koko väkijoukko kerääntyy katsomaan ainoastaan Harryn ja Voldemortin kamppailua. Nimimerkki lustica luonnehtii, ettei meinaa tajuta hahmon kuolemaa: hänestä tuntuu, että tämä olisi yhä hengissä ja verisesti loukkaantunut isäntänsä tuhon puolesta.

PETER PISKUILAN

”Ei muuten vaikutuksia, mutta oikeus toteutui” -Moonrise

Harryn vanhempien ja Siriuksen vanha ystävä, reppanan oloinen Peter Piskuilan, joka sittemmin petti Harryn vanhemmat ja aiheutti heidän kuolemansa, on myös ristiriitainen hahmo lukijoiden

keskuudessa. Joidenkin mielestä oikeus toteutuu Piskuilanin kuristuessa omaan hopeakäteensä, jonka Voldemort on hänelle loihittanut. Harry on ystävineen vankina kellarissa Malfoyn perheen kartanossa, joka on kuolonsyöjien tukikohta. Piskuilan vartioi heitä kellarin ovella. Harry ja muut yrittävät karata, ja Piskuilan huomaa aiheet. Hän alkaa estää heidän pakoaan, mutta epäröi hetken miettiessään, päästäisikö Harryn ystävineen karkuun vai ei, sillä Piskuilan on henkensä velkaa Harrylle. Hän ei kuitenkaan ehdi kauan miettiä. Heti, kun Piskuilan osoittaa pelkuruuden merkkejä, käsi tarttuu kuristamaan hänet. Voldemort on kironnut hopeakäden rankaisemaan omistajaansa pelkuruudesta.

”Harry ei pysähtynyt ajattelemaan, vaan yritti kiskoa kättä pois päin, mutta sitä ei voinut pysäyttää. Hopeakapine, jonka Voldemort oli antanut raukkamaisimmalle palvelijalleen, oli kääntynyt sen aseistariisuttua ja hyödytöntä omistajaa vastaan; Piskuilan sai palkkionsa empimisestä, hetken myötätunnosta; hän kuristui heidän silmiensä edessä. ”Ei!” Ronkin oli päästänyt Matohännästä [Piskuilanista] irti ja hän ja Harry yrittivät yhteisvoimin vetää rusementavat metallisormet pois Matohännän kaulalta, mutta turhaan. Piskuilan alkoi sinertää. ”Irtijo!” Ron sanoi ja tähtäsi hopeakättä sauvalla, mutta mitään ei tapahtunut; Piskuilan vajosi polvilleen ja juuri silloin Hermione kirkui hirveästi yläkerrassa. Matohännän silmät kääntyivät sinisenkirjavassa naamassa sisään päin, hän nytkähti vielä kerran eikä sen jälkeen liikkunut enää.” (KV 2007, 514.)

Tämän henkilöahmon kohdalla suurin osa lukijoista on varsin armottomia. Heidän suhtautumisissaan heijastuvat useimmissa vastauksissa omat moraaliset käsitykset, ja myös se, ettei tämä sääliävä ja inhottavana esitetty hahmo lukeudu kenenkään varsinaisiin suosikeihin.

”Piskuilanin kuolemasta olin pelkästään iloinen. Hän oli raukkamainen pelkuri ja ansaitsi kuolla.”

Untukka

Pelkuruutta ei arvosteta, ja kuoleman ansaitseminen on varsin ehdoton tuomio. Vastajaista noin puolet ajattelee, että tämä on hahmolle oikein, ja että hän ansaitsee kohtalonsa. Hahmosta ei juuri pidetä, nimimerkki VPS on nauranut tämän kuollessa. Juuri nuoremmille lukijoille tämä ehdoton suhtautuminen on tyypillistä, hieman vanhemmat vastaajat suhtautuvat pääosin maltillisemmin eivätkä tuomitse henkilöahmoa niin jyrkästi. Nimimerkki samettiina ehdottaa Piskuilanille varsin julmaa kohtaloa:

”Tästä lierosta en pitänyt, en niin hyvässä enkä pahassa. Puolestani hänet olisi voitu kiduttaa ja jättää mätänemään kauas kunnollisten ihmisten ulottuvilta.”

samettiina

Ystävien pettämistä ei hyväksytä kovin helpolla. Näiden ehdottomien näkökulmien lisäksi on myös vastaajia, voiden mielestä oikeus toteutui, mutta hahmo olisi voinut kuolla toisella tavalla. Tämä kuolema tuntui raa’alta ja dramaattiselta. Hahmoa kohtaan tunnetaan myös sääliä – tämä on niin selkärangaton ja alhainen. Esimerkiksi jerusa ilmaisee säälinsä näin: ”Aika kaamea kuolema. Tulla oman käden kuristamaksi. Oikeastaan säälin Peteriä kun tämä joutui mukaan Voldemortin porukoihin.” Vastaajien joukossa on nähtävissä myös pettymystä Piskuilanin kohtaloon:

”Hyvin, hyvin pettynyt. Olin niin kovasti toivonut, että tämäkin hahmo saisi edes jotain arvoa ennen kuolemaansa, mutta ei sitten tippaakaan! Se ei koskaan edes saanut oikeasti tilaisuutta maksaa Harrylle henkivelkaansa - sen nyt vähintään olin odottanut Rowlingin tälle suovan, mutta ei. Se vain tappoi Peter-paran pois ja vieläpä mahdollisimman sääliittäväällä tavalla. En koskaan pitänyt Piskuilanista liiemmin ja tietysti halveksun sitä, että se petti ystävänsä ja näiden pikkuisen vauvan niin julmasti, mutta turhauttaa suuresti, jos hahmosta luodaan tuolla tavalla alhainen mato, jolla ei ole sekunninkaan ylevää ja arvostettavaa hetkeä koko surkean elämänsä aikana ja kuolemansakin tehdään niin pateettiseksi.”

Nibs

Nibs arvostelee Piskuilanin kuolemaa nimenomaan kerronnan ratkaisujen kannalta, ei hahmon luonteenpiirteiden ja moraalin kautta. Fantasialle tyypillisesti tässäkin tilanteessa paha saa palkkansa, vaikkei Piskuilan hahmona olekaan yksioikoisen paha, vaan muiden vietävissä ja menee aina sieltä, missä aita on matalin. Yksi vastaaja, vennu, kokee kuoleman myös kauniina, kun pahassa näkyy pilkahdus hyvää. Eräs Voldemortia kannattava vastaaja, Mortti, iloitsi kuolemasta, koska hänestä Harry aiheutti Piskuilanin kuoleman ja se on nyt hänen vastuullaan. Pari vastaajaa ei osannut oikein sanoa suhtautumisestaan mitään. Tämä vastaaja vaikuttuu kohtauksesta ja ideasta, jolla Piskuilan loppunsa kohtaa:

”Järkytti, mutta jäin lopulta vain ihastelemaan kuinka nerokkaasti Voldemort oli käden kironnut rankaisemaan petollisuudesta.”

narri

Juonen ja magian kannalta Piskuilanin kuolintapa oli jopa yllättävä, ja havaittavissa on jatkumoa hahmon historian näkökulmasta. Oma, Voldemortilta ”lahjaksi” saatu taikakäsi kuristaa heti epäröinnin hetkellä. Voldemort on ollut kaukaa viisas ja epäluuloinen Piskuilanin suhteen, sillä hän varmasti tiesi jo *Liekehtivässä Pikarissa* (2000) lahjoittaessaan käden, että Piskuilaniin ei voi luottaa.

4.1. Kuolemakuvausten tyylin vaikutus

Kyselyssä halusin vastaajilta näkemyksiä myös siitä, mitkä kerronnalliset ja tyylliset tekijät vaikuttavat heidän lukukokemukseensa henkilöhahmojen kuolinkohtauksissa. Yhdessä kysymyksessä tiedustelin, vaikuttaako hahmon kuoleman kuvailutapa lukukokemukseen, ja jos vaikuttaa, niin miten se ilmenee. Vastaajista viisi oli sitä mieltä, että kerronnalla ja tyyllillä ei ole vaikutusta lukukokemukseen, yksi vastaaja ei vastannut kysymykseen ja yksi ei osaa sanoa. Muiden mielestä kuvailulla on merkitystä lukukokemuksen muodostumisessa:

”Totta kai vaikuttaa. Jos hahmojen kuolemat on kuvailtu huonosti tai ajattelemattomasti se tekee kirjasta heti huonomman. Siinä alkaa epäilemään millä perusteella Rowling on viimeisen kirjan kirjoittanut. Halusiko hän sen vain nopeasti pois alta? Pitikö hänen saada se johonkin aikaan mennessä valmiiksi? Tällaisia mielikuvia syntyy välittömästi kun hahmojen kuolemat on kuvattu hutiloiden ja vastenmielisen välinpitämättömästi.”

Mortti

Yleisin näkökanta kuvausten vaikutukseen oli tämä, että mitä tarkemmin tapahtumat on kuvailtu, sitä enemmän ne lukijaa miellyttävät. Tämän mainitsee myös Anne Leinonen: ”Jos kirjailija pysähtyy kuvaamaan jotakin tiettyä yksityiskohtaa hyvin tarkasti, lukija uskoo illuusioon, että myös muu maailma on rakennettu samankaltaisella yksityiskohtien määrällä.” (Leinonen 2006, 23.) Liian pikaiset kuvaukset luovat hätäistä tunnelmaa, eikä lukijoista juuri kukaan tunnu arvostavan sellaista. Nimimerkki Moondancer kirjoittaa: ”- - Jos pidän kuvailusta, on kuolema helpompi hyväksyä. Jos kuolema on sivuutettu sivuseikanomaisesti eikä siitä ole kerrottu kunnolla yksityiskohtia tai muita tunnelmia, jää tapahtuma pinnalliseksi ja hankalasti hyväksyttäväksi.” Hidas ja yksityiskohtainen kuvailu antaa lukijalle enemmän sulatteluaikaa ja mahdollisuuksia tunnelmoida tilanteen mukana. Esimerkiksi hahmon kuoleman hyväksymiseen vaaditaan perusteellisempaa kuvausta kuin pelkkä maininta, kuten käy ilmi myös seuraavasta:

”Kyllä vaikuttaa. Ei tärkeää hahmoa voi tappaa tuosta vain ja kirjoittaa että "hän kuoli". Jos kirjailija haluaa herättää lukijan tunteet, mikä yleensä on tarkoituksena, hahmon kuoleman täytyy olla jollakin tavalla erityinen. Se voi olla surullinen, järkyttävä tai jotain, mutta se ei saa olla tylsä toteamus.”

jerusa

Oletuksena vastaajalla on, että tekstillä halutaan herättää tunteita. Etenkin Harry Pottereissa, joissa pitkin matkaa hahmot ovat käyneet tärkeiksi, ovat kuolemakohdat väistämättä tunteikkaita. Kuitenkin, jos kuvailu jää vähäiseksi, haikemat tunteet saattavat jäädä harmituksen alle. Yleisesti ottaen vastaajien mielipiteistä ilmenee, että parempi inhottavakin tai itselle epämieluisin kuolemakohde, kuin vain lyhyt lause tai ei kuvausta lainkaan. Kuvailulla on myös informaatioarvoa lukukokemuksen kannalta:

”Vaikuttaa siten, että jos tärkeän hahmon kuolemaa ei kuvailla, tarina jää ikään kuin auki. Koen, että liian paljon jää oman mielikuvitukseni varaan ja että kyse on asiasta, jossa olisin halunnut tietää miten oikein kävi. Lukukokemuksena huono kuvaus tai kuvauksen puuttuminen tärkeältä hahmolta on siis ikävä. Sen sijaan siihen, miten kuolemaan suhtaudun, ei vaikuta kuvailu, vaan enemmänkin se mitä "tunnen" hahmoa kohtaan.”

Moonrise

Tiedonjano on etenkin faniksi mielletävän lukijan käyttäytymisessä merkittävässä asemassa. Lukija tahtoo usein tietää mahdollisimman tarkasti, miten kaikki käy. Toki jotkut, kuten ne, jotka kirjoittavat fanifiktiota, saattavat pitää siitä, että tarina jää avoimeksi joissain määrin, mutta Potterien suhteen lisätieto hahmoista on aina ollut haluttua. Myös kirjojen ilmestymisen jälkeen kirjailijalta on kyselty, mitä hahmoille myöhemmin tapahtuu. Lukukokemus tuntuu sitä kokonaisvaltaisemmalla, mitä enemmän informaatiota teksti tarjoaa. Lempihahmon kohdalla kuvauksella ei ole niin suurta merkitystä. Suosikkiin on kehittynyt emotionaalinen suhde, ja pelkästään menetyksen oivaltaminen vaikuttaa lukijaan voimakkaasti, oli kuvailu monipuolista tai ei. Seuraavassa vastauksessa kuvailun ei sanota vaikuttaneen lukukokemukseen:

”Eipä oikeastaan. Fredin kuolemaa olisi voinut kuvata ehkäpä enemmän, mutta ei minulla muuten jäänyt kauhean huonoa kuvaa kuolemien suhteen (lukuun ottamatta kuolleita henkilöitä).”

Akromantella

Ennemminkin tällä lukijalla korostuu juuri henkilöhahmojen menetys, hän ajattelee teosta ehkä enemmän reaali maailman heijastuksena ja henkilöhahmoja oikeiden ihmisten kaltaisina, tekstin taso ei tunnu vaikuttavan suhtautumiseen. Vastajat eivät juuri eritelleet muita kerronnallisia seikkoja, kuin kuvailun määrää ja muiden hahmojen reaktioita kuolemiin. Olisin odottanut, että esiin olisi tullut hieman mielipiteitä kerrontanäkökulmasta, dialogista ja muista kielellisistä valinnoista. Joissakin vastauksissa nousi kyllä esiin, miten tarkat kuvaukset vaikkapa hahmon fysiikasta kuolinhetkellä vaikuttavat positiivisesti kokemukseen. Nimimerkki ”narri” toteaa, miten traaginen ja sankarillinen kuolema vaikuttaa voimakkaammin, koska silloin hahmosta jää erilainen käsitys, ja lukija käy läpi tunteita tuskasta ihailuun ja kunnioitukseen. Fimca Worthleberr puolestaan kertoo kuvailun vaikuttavan lukukokemukseen varsinkin, jos päähenkilön tunteet on kuvattu toisen kuolinhetkellä niin vahvasti, että itseäkin alkaa liikuttaa.

Kysyin vastaajilta myös, mikä kuolemakuvaus oli mieleenpainuvimman ja miksi – ja tähän pyysin vastaamaan siitä näkökulmasta, miten hahmon kuolema on kuvailtu kirjassa. Tämä kysymys eroaa aiemmasta kysymyksestä – koskettavimmasta kuolemasta – siten, että näissä vastauksissa pyydettiin erittelemään parhaiten kuvailtua ja parhaiten mieleen jäänyttä kohtausta, edellinen painottui lukijan tunnereaktioon menetyksestä. Selkeimmäksi vaikuttavaksi seikaksi tuntui nousevan yksityiskohtainen kuvailu. Mitä tarkemmin kuolevan hahmon eleitä, liikkeitä ja tapahtumaa itsessään on kuvattu, sitä paremmin kohtaus jäi mieleen lukijoille ja tuntui vaikuttavammalta. Myös sillä on merkitystä, kuka henkilö on kyseessä ja keitä muita on paikalla kuolemakohtauksessa sekä miten heidän reaktioitaan kuvaillaan. Emotionaalisuus esiintyi vastauksissa tärkeänä tekijänä, erityisesti Dobbyn kuoleman kohdalla.

Parhaiten lukijoille jäi mieleen Siriuksen kuolema kuvailun perusteella. Kaksitoista vastaajaa mainitsee tämän kohtauksen olleen mieleenpainuvimman. Kohtaus on yllättävä mutta riittävän pitkä kuvaus keskellä taistelun jännitystä – se pysäyttää lukijan ja tapauksessa ehditään paneutua Siriukseen ja tämän viimeisiin hetkiin. Monelle vastaajalle myös Harryn reaktioiden kuvailulla oli vaikutusta.

”Mielestäni Sirius Mustan kuoleman kuvaus on ollut mieleenpainuvien. Tilanteeseen johtanut taistelu sai aikaan jännityksen tilan ja toivon oman suosikin voitosta. Siriuksen kuolema oli kuvattu kauniisti ja muistettavasti ilman suuria pröystäilyjä.”

samettiina

Taikaministeriön tiloissa käytävä ajojahti ja taistelu tosiaan kestää useamman luvun ajan, ja jännitystä luodaan jatkuvasti kiperillä tilanteilla, joihin Harry ystävineen joutuu kamppaillessaan kuolonsyöjiä vastaan. Lukija eläytyy mukaan tarinaan ja jännitys kohoaa, koska mitä vain voi tapahtua. Sympatiat omia suosikkeja kohtaan korostavat jännitystä. Siriuksen kuolema laukaisee jännityksen hetkeksi, se on pelätty tapahtuma, jonka ajaksi taistelu taukoaa. Hetki on oikeasti hyvin ohikiitävä, mutta sitä kuvaillaan hitaammin ja myös Harryn tuntemusten kautta. Nibs kuvaa kohtauksen olleen kokonaisvaltaisen onnistunut:

”En muista Avada Kedavran¹⁵ vaikutusta muissa tapauksissa kuvailtaneen niin tarkasti/sillä tavalla + Harryn näkökulma yhdistettynä tietoisuuteen siitä, miten tärkeä ja tuore löytö Sirius tälle oli + se kiehtovan mystinen kaari/verho, jonka läpi Sirius kaatui + jo kohta Bella innoissaan rääkymässä kuinka tappoi Sirius Mustan... Siinä oli vaan kaikki elementit just eikä melkein kohdallaan ja oikein aseteltu ja kuvailtu.”

Nibs

Tappokirous lähettää Bellatrixin taikasauvasta vihreän valosuihkun, jonka seurauksena Sirius vajoaa holvikaaren verhon taakse. Tämä tapahtuma on kuvailtu hitaasti ja Siriuksen vartalon liikkeiden kautta. Kuolinkohtaus on sen verran tarkka kuvaus, että se on jäänyt yksittäisenä monelle mieleen. Myös se on tehostanut vaikutusta, että Harry luulee Siriuksen ensin vain pilailevan. Siriuksen jälkeen mieleenpainuvimmat kuolemakohtaukset ovat Dobby ja Dumbledore.

”Dobbyn [kuolema jäi mieleen]. Hänen kuolemansa oli sankarinkuolema. Tätä edeltävät ja sen jälkeen tulevat tapahtumat olivat niin vahvoja ja voimakkaasti kirjoitettu, että jää pakostakin mieleen yhtenä kirjan vaikuttavimmista tapauksista.”

Mortti

Myös Dobbyn surmaan liittyy ensin laajempi taistelu ja sen jälkeen pako vaarasta. Lukijan jännitys kohoaa koko ajan ja Dobbyn kuolema pelastumisen hetkellä tuntuu julmalta. Myös

---

¹⁵ Velhomaailmassa pelätty ja laitton tappokirous, joka aiheuttaa välittömän kuoleman. Ainoastaan Harry Potter on selvinnyt siitä hengissä, ja on siksi kuuluisa.

tapauksen jälkeiset hetket paneutuvat niin vahvasti Dobbyn kuoleman käsittelyyn, ettei ole ihmekään, että lukijat muistavat tämän. Tapahtumat on kuvattu niin, että ne palautuvat mieleen myöhemminkin:

”Pystyn palauttamaan kuvina mieleeni kaikki tapaukset, mutta mainitaan nyt Dobbyn tärkevä keho ja lasittuneet, taivaan tähtien hehkuiset silmät. Kuolema tuli täysin yllätyksenä ja teki Dobbysta urhean pikkusankarin. Kuvaus Dumbledoren lennähdyksestä parvekkeelta ja lojumisesta maassa raajat kummallisesti vinksallaan on jäänyt myös mieleen. Se on kammottava ja muistutti jotenkin jostakin aiemmin näkemästäni tai lukemastani.”

narri

Henkilöhahmon vartalon kuvaus ja fysiikan pettäminen, elämän karkaaminen ruumiista jättää muistijälkiä lukiessa. Sama ilmenee Dumbledoren tapauksessa, tarkat kuvat tapahtumista on helpompi piirtää mieleensä, ja ne myös säilyvät siellä tarkemmin. Teoksissa on myös kuvailtu melko pitkästi ja yksityiskohtaisesti esimerkiksi Peter Piskuilanin kuristuminen, mutta koska hahmo ei ollut pidetty eikä hänen rooliaan pohjusteta juuri ennen kuolemaa, tällä ei näyttäisi olevan niin suurta vaikutusta. Kolme mieleenpainuvinta kuvausta olivat aika selkeitä ja Sirkuksen kuolema ylivoimaisesti eniten muisteltu. Asiaan vaikuttanee se, että Sirius on ensimmäinen tärkeämmistä sarjassa kuolleista hahmoista, ja hänen suhteensa päähenkilöön, Harryyn, on hyvin läheinen. Muut mainitut kuolemakohtaukset ovat Kalkaroksen, Fredin, Colin Creeveyn ja Voldemortin.

”Severuksen kuolema oli mieleenpainuvinta, se oli todella järkyttävä ja väkivaltainen, ja kuvailtu ilmapiiri oli ahdistava. Dumbledoren kuolema tulee heti toisena.”

Fimca Worthleberr

Kalkaroksen kuolema onkin teoksissa varmasti väkivaltaisista näin tarkasti kuvailtu kuolema. Käärmeen isettyä hampaansa Kalkarokseen mies käy varmaan tappioon tuomittua kamppailua elämästä, ja kuolinkorinan ja veren valumisen kuvailu on melko raakaa. Harry on jälleen paikalla todistamassa tapausta, ja tilanne on jännittävä jo siksi, että Voldemort on juuri poistunut paikalta ja Harryn on piileskeltävä tältä. Tämäkin luo ahdistusta yhdistettynä Kalkaroksen kärsimykseen. Kohtauksessa voi melkein aistia fyysisen tuskan ja kivun. Nimimerkille *luscita* parhaiten muistiin jäi Fred Weasley:

”Fred[in kuolema oli mieleenpainuva]. Koko suuren perheen yhteinen ja yhtenäinen suru oli jotain ihan hervotonta. Ja tieto siitä, että porukan ilopilleri oli poissa, oli myös tosi iso asia.”

lustica

Fredin tapauksessa kuoleman kuvailu ei ole mieleenpainuvuuden tärkein syy, vaan hahmon luonne ja hänen lähipiirinsä reaktiot. Lukijat kokevat empatiaa hahmon läheisiä kohtaan, ja se saa tapauksen jäämään mieleen. Kerronnallisesti Fredin menetyksessä vaikuttaa lähinnä se, että iso osa teosten huumoria kuoli samalla. Viaton, alaikäinen koulupoika, Colin Creevey kuolee myös Tylypahkan taistelussa. Nimimerkki Ginger huomioi hänen kuolinkuvauksensa näin:

”Colin Creeveyn alkuperäiskielellä [oli mieleenpainuva]. "He was tiny in death." Mielestäni koko kirjasarjan paras lause, koska se kiteyttää ihan kaiken. Käännöksessä lause on hirvitys - "Hän oli hyvin pienikokoinen vainaja." - ja se on jäänyt mieleeni ihan vain siksi, että se on niin *huono*.”

Ginger

Muut vastaajat eivät kommentoineet alkuperäisen ja suomennetun version eroja, mutta Ginger nostaa esiin tärkeän huomion käännöskirjallisuutta ajatellen. Joskus vaikuttavuus syntyy nimenomaan sanavalinnoista, jotka saatetaan kadottaa kääntäessä. Lisäksi alkuperäinen lause on ytimekäs ja abstraktimpi kuin suomennos, jossa lähinnä todetaan se, mitä fyysisesti nähdään. Nimimerkki Ginger myös kertoo, että jos olisi lukenut pelkän suomennoksen, hän tuskin olisi kiinnittänyt lainkaan huomiota virkkeeseen. Nyt hän kuitenkin odotti kohtaa innolla nähdäkseen, miten se on käännetty. Untukka mainitsee kaksikin mieleen painunutta kuolemaa:

”Ehkäpä Severuksen tai Voldemortin [kuolemat jäivät mieleen]. Severuksen ehkä muistojen takia, jotka tavallaan kuuluivat hänen kuolemaansa ja Voldemortin kuolema taas oli hieno kohtaus Harryn ja hänen keskustelun takia.”

Untukka

Voldemortin kuolemaa leimaa suurilta osin juuri Harryn kanssa käyty keskustelu, joka luo lopullisuuden tunnetta ja kasaa yhteen koko kirjasarjan. Oli itse asiassa yllättävää, että harva mainitsi Voldemortin kuoleman jääneen erityisesti mieleen. Kyseessä oli kuitenkin päävihollinen ja kohtauksena koko kirjasarjan kliimaksi. Huonoja tai merkityksettömiä kuolemakohtauksia tiedusteltaessa harmittavimmiksi nousevat ylivoimaisesti Lupinin ja Tonksin kuolemat, heidän

kuolemiensa kuvailua huonona pitää 12 vastaajaa. Lukijoita kismittää erityisesti se, miten ohimennen heidän kuolemansa mainittiin, vaikka etenkin Lupin oli ollut tärkeä hahmo sarjassa.

”Remus ja Tonks [oli huonosti kuvattu]. He olivat sen verran tärkeitä hahmoja (Remus oli viimeinen kelmi ja Tonks koko sarjan ilopilleri) että olisi voinut luulla, että Rowling olisi halunnut osoittaa heille vähän enemmän kunniaa kuin vain ilmaista heidän - hups - kuolleen parilla rupisella sanalla.”

Mortti

Juuri se, että hahmot, varsinkin Remus Lupin, ovat olleet sarjassa kohtuullisen paljon esillä, sai lukijat olettamaan, että heille olisi uhrattu enemmän aikaa. Vastauksista ilmenee, että näin vähäisestä kuvailusta tulee lukijalle myös sellainen olo, että ihan kuin hahmot eivät olisi olleet tärkeitä muillekaan teosten henkilöahmoille. Liian pikainen kuvaus tuntuu epäkunnioittavalta.

”Lupinin ja Tonksin ohittaminen miltei tyystin. Vaikka se sinänsä, että he eivät kuolleet Harryn läsnä ollessa, ei haittaa, olisi heidän kuolemansa käsittelyyn silti kaivannut hieman lisää tilaa. Lupin tosin ilmaantui kiven avulla kehiin myöhemmin, mutta kuoleman toteamisen hetkelle olisi sopinut muutama rivi enemmän asian tiedostamisen avittamiseksi, jotta olisi taas muistanut että jotain tärkeää ja surtavaa on poissa.”

narri

Lukija, etenkin teokseen innokkaasti suhtautuva fani, haluaa kokea tuntemuksia lukuprosessin aikana. Seitsemännessä Potter-kirjassa on lopun tunnelma käsillä, joten tarkempi kuvaus ja se, että kuolemien käsittelyyn käytetään enemmän aikaa, tuntuu tärkeältä. Lukija jää hieman tyhjän päälle saadessaan vain vähän informaatiota tapahtumien kulusta, ja kohtauksesta saattaa jäädä epäuskoinen olo, jos lyhyttä hetkeä ei ehdi kunnolla havainnoida. Tyytymättömiä ollaan myös Voldemortin, Fredin, Hedwigin ja Siriuksen kuolemiin.

”Itse Voldemortin kuoleman kuvaus oli mielestäni huono. Seitsemän kirjaa, monen monta muuta kuolemaa, ja suuren velhon tappio kuvaillaan hyvin latteasti. Tekisi mieli sanoa, että ’Haloo, hän oli toinen tärkeimmistä hahmoista, ei hänen kuolemaansa voi vain mainita yhdessä sivulauseessa!’”

samettiina

Tästäkin vastauksesta ilmenee, miten Voldemortin kuoleman kuvailuun kaivattiin lisää puhtia. Näkemyseroja toki on vastaajien ja varmasti muidenkin lukijoiden kesken siitä, oliko Pimeyden Lordin kuolema riittävän hyvin kuvattu. Nimimerkki samettiina vertaa Voldemortin kuolinkohtausta muihin sarjassa esitettyihin kuolemiin, ja sinänsä verrattuna vaikkapa Siriukseen

tai Dumbledoreen Voldemortin kuolemaa ei juuri jälkeinpäin käsitellä. Ehkä puutteellisuus korostuu lähinnä tässä asiassa, ei niinkään kuolemakohtauksessa. Voldemortin lyömistä ei pureta jälkikäteen lähes lainkaan. Nibs kritisoi Fredin kuolemakuvausta:

”Fred Weasley. Kuten jo sanoin, se jotenkin meni ohi liian nopeasti ja oli jotenkin onttomuutenkin saati suhteessa siihen, miten eläväinen persoona siinä kuoli. Tosin siinä nimenomaan voisi olla sen voimakas, mutta ei iskenyt ainakaan minuun.”

Nibs

Fredin kuolema käsitellään hieman laajemmin jälkikäteen kuin moni muu, mutta se tehdään lähinnä Harryn tunteiden kautta. Kenties juuri tämä vaikuttaa kohtauksen huonouteen vastaajan näkökulmasta – itse kohtaus ja Weasleyn perheen reaktiot tapahtuneeseen eivät ole niin vahvasti näkyvillä. Ehkä vastaaja olisi kuvitellut kohtauksen olevan räväkempi, kuten Fred hahmonakin on. Tämä voima, mihin vastaaja viittaa, voisi syntyä siitä, että kuoleman koittaessa henkilöahmon persoonalla ei ole enää merkitystä, vaan kuolemaa ei voi välttää eikä sen saapumiseen vaikuttaa. Kuvailun suhteen kuitenkin tämä on jättänyt vastaajan kylmäksi. Myös Harryn pöllön kohtalo harmitti:

”No Hedwig oli hieman turha. Olisihan pöllö voinut lentää vapaana, niin näin ei olisi lainkaan käynyt.”

lustica

Muissa vastauksissa näkyy enemmän kuvailun vaikutus ja sen määrä osana lukukokemuksen onnistuneisuutta, mutta Hedwigin tapauksessa nimimerkki lustica vetoaa lähinnä juonelliseen ratkaisuun. Saattaa vaikuttaa epäloogiselta, että pöllö matkusti häkissä Harryn kyydissä, jolloin tämä altistui vaaralle. Ilmeisesti siksi, koska kyseessä on pöllö, lukijat eivät ole vaatineet enempää kuvailua tapahtumasta kertomiseen. Ratkaisu sinänsä on surettanut ja ihmetyttänyt lukijoita. Seitsemän lukijaa ei nimeä yhtäkään kuolemakohtausta huonosti kuvailluksi.

”Mikään kuolemista ei ollut merkityksetön. Jokainen kuolema vaikutti jollain tavoin juonen etenemiseen.”

Herkkuoone

Tästä vastauksesta heijastuu teoksen mieltäminen kokonaisuutena, lukija peilaa kuolemakohtauksia juonen etenemiseen ja kerronnan loogisuuteen. Hän ajattelee, että joitakin radikaaleja ratkaisuja on tehtävä juonenkäänteiden mahdollistamiseksi. Välttämättä aivan tekstin

pintatasolla jokainen kuolema ei vaikuta juonen kulkuun, mutta jos niitä lähtee purkamaan tarkemmin, saattaa niistä löytää ainakin teemaan tai päähenkilöön vaikuttavia elementtejä. Neljä vastaajaa ei osaa sanoa, oliko huonoja tai merkityksettömiä kuolemakuvauksia.

Tiedustelin vastaajilta myös, kokivatko he jonkun hahmon menetyksen vaikeasti hyväksyttäväksi. Tässä kohdassa kiinnostavaa on lähinnä se, miten vastauksista heijastuu lukijoiden kiintymys hahmoon ja voimakas eläytyminen kirjan tapahtumiin. Yksittäisten hahmojen kohdalla vastaukset ovat tulleet oikeastaan ilmi jo luvussa 4. Vastauksista ei kuitenkaan ilmene, että lukijoilla olisi vaikeuksia erottaa toisistaan arkielämä ja fiktio – vaikka hahmon kuolemaa joutuisikin sulattelemaan kauan ja se tuntuisi pahalta, lukijat ymmärtävät lopulta ratkaisun. Kaunokirjallisissa teoksissa on toki se vahvuus, että kirjoissa voi aina palata taaksepäin ja lukea yhä uudelleen suosikkiahmostaan. Irti päästämistä helpottaa myös fanifiktio ja muu hahmoon liittyvä oheistoiminta, jossa hahmo voi yhä jatkaa elämäänsä.

”Tavallaan ei ollut vaikea hyväksyä, sillä mielestäni kirjojen hahmot elävät ikuisesti vaikka olisivatkin kuolleet. Olen huomannut, että monista hahmoista puhutaan edelleen preesensissä vaikka nämä olisivatkin kuolleet. Hahmot kuitenkin elävät aiemmissa kirjoissa ja ovat siis elossa. Ne eivät tunnu kokonaan menetetyiltä kuten oikean maailman kuolleet. Lisäksi Potter-maailmassa kuolleet eivät tunnu olevan niin kaukana kuin oikeassa maailmassa. Esim. koulun rehtorit ikään kuin elävät edelleen tauluissa ja ovat edelleen läsnä.”

Nemorosa

Kuolema tapahtuu oikeastaan vain tekstin tasolla lukuhetkellä, lineaarisessa jatkumossa.

Kiinnostavaa onkin, että henkilöahmoista puhutaan yleensä preesensissä. Ainakin fanien keskuudessa hahmot tuntuvat yhä olevan vahvasti läsnä, heidän kohtaloistaan spekuloidaan ja kehitellään jatkotarinaa, vaikka alkuperäistekstin mukaisesti hahmo olisi menehtynyt.

Fanifiktiossa henkilöt saatetaan herättää henkiin tai muokata muuten heidän historiaansa tai persoonaansa. Myös fantasiakirjallisuuden näkökulma vaikuttaa asiaan – taianomaisin keinoin kuolleisiin hahmoihin voi saada kontaktin, mikä olisi reaalimaailmassa mahdotonta.

”Ei oikeastaan. Monen kuolema oli kova pala, mutta kirja kertoi kuitenkin tietynlaisesta sodasta ja sotaan kuuluvat uhrit. Vaikeampi olisi ollut hyväksyä sitä, ettei kukaan olisi kuollut. Ihmiset eivät voi olla tyytyväisiä, jos kaikki on hyvin.”

Ginger

Vastakohtien kautta ajateltuna on varmasti vielä helpompaa ymmärtää hahmoista luopumisen pakollisuus. Kirjallisuuden, myös fantasian, sisäinen loogisuus kärsii, jos sodassa ei tule lainkaan uhreja. Gingerin väite, että liian onnellisiin ratkaisuihin ei olla tyytyväisiä, on mielestäni aika osuva. Muun muassa Vuotava noidankattila -foorumilla kirjoittajat ovat antaneet ymmärtää, että jännitystä ja vaaroja saa olla mukana, ja suosikkiahmole saa jopa tapahtua jotakin vakavaa, mutta liian ruusuinen tarina ei tyydytä. Vaikeuksista ja niiden voittamisesta on palkitsevampaa lukea, ja myös hahmojen kuolemat tuovat lisämaustetta tarinaan.

4.2. Lukukokemukseen vaikuttavat tekijät

Lukuprosessin kannalta mielenkiintoista oli kysyä vastaajilta, vaikuttiko jokin kuolema ja sen kuvailu heidän lukukokemukseensa siitä eteenpäin. Kaksitoista vastaajaa kertoi kuolemien vaikuttaneen lukukokemukseen ja jatkolukemiseen positiivisesti – ne ovat yleensä luoneet lisää jännitystä ja intoa tai syventäneet tarinaa.

”Voldemortin odotettu kuolema laukaisi kaiken: tilannetta kun oli odottanut, niin sitä keskittyi lähes hänen kuolemansa löytämiseen kirjasta. Kun hän sitten kuoli, putosi tämä odotuksen taakka hartioilta ja sarja sai oikean lopun.”

samettiina

Sama nimimerkki kertoi aiemmin, että hänestä Voldemortin kuolema oli huonosti esitetty. Kuitenkin pidemmällä aikavälillä luotu jännitys säilyy loppuun asti ja Voldemortin kuolema ei tunnu merkityksettömältä tai mitättömältä. Lukijan asettama oma ennakointi lukuprosessissa saa lopputuloksensa, ja se osuu oikeaan. Menneisyys sulautetaan tulevaisuuteen ja lukija jää odottamaan, osuuko hänen arvauksensa oikeaan vai ei. Odotusten täyttymisestä seuraa tyytyväisyys, mutta myös kiinnostuksen herpaantuminen. Vastakkaisessa tapauksessa odotuksenmukainen ja tosiasiallinen joutuvat jyrkkään ristiriitaan, mikä johtaa menneisyyden aktiiviseen uudelleenarviointiin. (Rimmon-Kenan 1991, 155.) Ratkaisussa toteutuu fantasiakirjallisuuden oletettu kaava, hyvä voittaa pahan.

Kysyin myös, muuttuivatko kirjat synkemmiksi jonkun kuoleman ansiosta tai menettikö lukija mielenkiintoaan lukea eteenpäin. Looginen ja realistinen kuolema kirjan juonen kaarta ajatellen näyttää vaikuttavan lukukokemukseen myönteisesti. Yleensä kuolemilla on jokin tarkoitus, jos ei

juonellisesti suoraan niin tunnelman ja jännityksen luojana. Lukijan nämä tapaukset saavat ainakin jollain tavalla varpailleen ja odottamaan jatkoa, kuten seuraava vastaaja ilmaisee:

”Dumbledoren kuolema vaikutti sen verran, että siitä eteenpäin tajusi viimeistään, että kukaan hyvis ei ole turvassa vain koska on hyvis. Sinällään kirjan juoneen kuolema ei vaikuttanut, mutta sai kyllä odottamaan hieman kauhunsekaisin tuntein sitä viimeistä osaa. Ja siis vielä innokkaammin. Kenenkään kuolema ei vaikuttanut negatiivisesti intoon lukea kirjaa, vaan ennemminkin sai lukemaan nopeammin ja paniikissa odottamaan, että eihän vaan sille ja sille käy mitään.”

lustica

Jos joku henkilöahmo saa surmansa teoksessa, alkaa lukija helposti jännittää, miten oman suosikin käy. Tästä näkökulmasta on varmasti moni Potter-fani kokenut jännittäviä hetkiä lukiessaan viimeistä kirjaa, jossa vaaran tuntu on läsnä jatkuvasti. Vastaaja ottaa myös esiin tärkeän huomion siitä, että logiikan säilymisen vuoksi on tärkeää, että myös hyviin luokiteltuja hahmoja kuolee, ja uskottavuudelle on hyväksi myös, jos Dumbledoren kaltainen johtohahmo menehtyy. Teoksessa on myös ollut selkeitä käännekohtia, jotka vaikuttavat lukijan odotuksiin jatkossa. Yksi esimerkki on Villisilmä Vauhkomiehi.

”Alussa kuoli Vauhkomiehi, tämä vaikutti koska hän oli selvästi taitava taistelija. Tämän jälkeen suhtautui heti varovaisemmin ja myös kiinnostuneempana tekstiin, koska heti alusta ensimmäinen varoitus räjähti ja kertoi kirjan todella olevan viimeinen ja kertovan toisesta velhojensodasta.”

Mortti

Vauhkomiehi kuolema käy ilmi jo seitsemännennen kirjan viidennessä luvussa, ja tämän tapauksen voisi todella katsoa olevan eräänlainen varoitus. Kuolemantapaukset eivät kasaannu täysin teoksen loppuun, vaikka suurin osa niistä tapahtuukin viimeisissä luvuissa. Vauhkomiehi kuolema antaa lukijalle heti käsityksen, että tosi on kyseessä, eikä kukaan velhomaailmassa ole turvassa.

”Kun Hedwig kuoli Kuoleman varjelusten alussa, ymmärsin, että Rowling on tosissaan. Kirjasta tulee synkkä ja niin sen pitää ollakin. Hedwigin kuolemaahan on pidetty ’lapsuuden loppuna’ - Harrin 11-vuotislahja, ystävä, joka ei koskaan jättänyt häntä, ja kuolee vahingossa.”

Ginger

Hedwig kuolee samassa taistelussa kuin Vauhkomielä. Pöllön kuolemassa on samaa varoituksen tuntua, ja myös entisen loppumisen symboliikkaa. Harry lähtee Likusteritieltä Dursleyiden luota, ja siellä Hedwig on ollut hänen ainoa ystävänsä. Kun Harryn ei enää ole määrää palata tätinsä ja setänsä luokse, Hedwig jättää hänet myös. Hyvin moni Harrylle läheinen hahmo saa surmansa kirjasarjan edetessä – tätä lukijat ovat pitäneet sekä hienona ratkaisuna että myös hieman tarpeettomana ja epäuskottavana. Neljän vastaajan mielestä kuolema-kohtaukset vaikuttivat lukukokemukseen ja lukemisen jatkamiseen negatiivisesti. Kuolemat tuntuivat synkentyneen kirjoja.

”No viimesen kirjan kuolemat ja niiden käsittelemättä jättäminen vaikutti niin että ei huvittanu lukea Kuoleman varjeluksia uudestaan heti, tein sen sitten myöhemmin kuitenkin, mutta edelleen viimeinen kirja on minusta huonoin koska kuolemien käsittelemiseen olisi saanu käyttää enemmän aikaa, jotenkin se lopun Harrylla kaikki hyvin oli vaan niin syvältä kun kuitenkin oli tapahtunu niin paljon pahaa.”

vennu

Vastaaja on suhtautunut hahmojen kuolemiin selkeästi tunteikkaasti, ja surun purkamiseen sekä kuolemien läpikäyntiin hän olisi toivonut lisää tilaa. On totta, että Voldemortin kuoleman ja epilogin välissä ei juurikaan enää käsitellä kuolleita saati koota suuremmin yhteen kirjasarjan päätöstä. Lukija kokee jääneensä vaille joitakin vastauksia, eikä hän sulata helposti onnellista loppua, sillä hän uskoo, etteivät menetykset ja surulliset tapahtumat olisi voineet olla vaikuttamatta hahmoihin. Potter-fanien keskuudessa on muodostunut tavaksi lukea kirjat useaan kertaan. Myös seuraava vastaaja on lykännyt kirjan uudelleen lukua tuonemmaksi:

”*Puoliveristä prinssiä* en uskaltanut lopun takia lukea uudestaan lähemmäksi vuoteen, melkeinpä kahteen sen surullisuuden takia.”

Toujors pur

Dumbledoren kuolema aiheutti tälle vastaajalle sen, että kirjan pariin ei uskaltanut palata heti. Vastaaja ilmoittaa lukeneensa *Puoliverisen prinssin* 11-vuotiaana, iälläkin voi olla vaikutusta asiaan. On sinänsä kiintoisa huomio, että tärkeän hahmon kuolema ja sen kuvailu vaikuttavat niin voimakkaasti, että kirjan uudelleen lukemista täytyy lykätä.

”Siriuksen kuolema meinasi tehdä tenän lukemismielenkiintoon ja yleisesti ottaen hahmojen kuolemien lisääntyminen loppukirjoja (3 viimeistä) kohden teki lopusta todella synkän.”

Moonrise

Tämä vastaaja ei ota kantaa siihen, vaikuttiko synkkyys kirjoihin uudelleen tarttumiseen, vaan käsittelee sitä, miten synkät tapahtumat muuttivat lukumotivaatiota lukuprosessin aikana. Kuitenkin kuolemien määrä on hänen mielestään synkentänyt kirjoja ja mielenkiintoisen hahmon menetys voi viedä lukemismielenkiinnon. Tuonnempana käsittelemäni sitä, mitä mieltä vastaajat olivat sarjassa kuolleiden määrästä.

Kuuden vastaajan mielestä kuolemat eivät vaikuttaneet lukemisen etenemiseen juuri mitenkään. Esimerkiksi nimimerkki ”narri” kirjoittaa:

”En muista mielenkiinnon lukemiseen menneen missään vaiheessa. Esim. Siriuksen kuoltua varmaan läksin pienen surussa piehtaroinnin jälkeen suoraan Harryn perään hakemaan oikeutta. Olo kyllä synkkeni ainakin hetkeksi ja tunnelma muuttui kokonaan, kuten monen muunkin tärkeän henkilön pois menon jälkeen, mutta eteenpäin jatkaessaan liittyi taas kirjan vauhtiin mukaan.”

narri

Viiden vastaajan näkemykset eivät oikein istu mihinkään näistä ryhmittelyistä, he ovat pohdiskelleet asiaa useammalta taholta. Nibs esimerkiksi arvioi synkkyyttä muusta kuin kuolemien näkökulmasta:

”Dumbledoren kuolema tavallaan teki jatkosta mielenkiintoisemman, kun triolla ei ollut enää puolellaan sitä ainoaa velhoa, jota Voldemort pelkäsi ja joka pystyi muutenkin aina auttamaan. Ja tietysti Harryn oletettu kuolema heitti koko tarinan aivan uudelle mielenkiintoisuus-tasolle. Ei mikään kuolema kirjasta liian synkkää tehnyt minulle. En oikein tiedä mikä muka olisi edes voinut muuttaa tarinasta synkempää, kuin se jo alun perin on sen kautta, että Nevillen vanhemmat oli kidutettu järjiltään (mikä selvisi jo neljännessä kirjassa) ja Voldemort oli yrittänyt tappaa avuttoman vauvan (mikä tiedettiin jo ensimmäisestä kirjasta lähtien)... Ja mikä jälkimmäinen kaiken lisäksi käytiin yhdessä vaiheessa hyvinkin yksityiskohtaisesti läpi. Nuo kaksi asiaa ovat paljon synkempiä, kuin mikään kuolema voisi olla.”

Nibs

Vastaajista iso osa tuntuu ymmärtävän Dumbledoren kuoleman olleen juonen kannalta merkittävä, ja sen on myös toki vaikuttanut myöhempään lukemiseen juuri juonen tasolla. Harry ystävineen on yksin ongelmiansa kanssa ilman Dumbledoren apua, vaikka tämä heille vihjeitä jättääkin. Myös nimimerkki sunshine kertoo: ”Dumbledoren kuolema oikeastaan paransi kirjaa, koska hirnyrkkien metsästys olisi ollut helpompaa ja 7. kirja olisi menettänyt mielenkiintonsa.” On myös kiintoisaa huomata, että Nibs on vastaajista ainoa, jonka mielestä Harryn ”kuolema” eli Voldemortin sielun palan kuolema hänestä oli merkittävä asia lukemisen jatkoa ajatellen. Kenties muilla lukijoilla ei ole tällaista tunnetta siksi, että Harry palaa takaisin kuoleman rajalta. Sinänsä asetelma ei jatkossa muutu, vaikka nyt Voldemortin tuhoaminen onkin käynyt mahdolliseksi. Kuolemien synkkyudesta vastaajalla on varsin analyyttinen näkemys – siinä, missä moni nuorempi vastaaja on ollut kauhuissaan nimenomaan yksittäisistä kuolemista, Nibs ajattelee kirjasarjan olleen synkkä jo aiemmin ja eri asioiden kuin hahmojen kuolemien takia. Teos saattaa vaikuttaa synkältä, mutta siinä voi olla myös sen teho, kuten Nemorosan vastauksesta on luettavissa:

”Kuoleman varjeluksia aloittaessani vähän pelkäsin sitä kuka kuolee ja kuka ei. Alkuun myös laskin kuinka moni oli jo siihen mennessä kuollut, mutta loppua kohden menin jo laskuissa sekaisin. Ensimmäinen koskettava kuolema oli Hedwigin kuolema. Kävi surku sitä pöllöä, vieläkin meinaa tulla tippa linssiin. Kirjasta ei mielestäni kuitenkaan tullut liian synkkää missään vaiheessa. Oli kuitenkin odotettavissa että moni kuolee ja että kirja on teemaltaan synkkä, eikä se vähentänyt intoa lukea. Välillä kun teksti kävi liian jännittäväksi, piti peittää tekstiä toisella paperilla, ettei vahingossa näe liian aikaisin mitä tapahtuu.”

Nemorosa

Siitä näkökulmasta, että lähes kaikki vastaajat ovat lukeneet Harry Potter -sarjan teokset useampaan kertaan, pidin mielenkiintoisena kartoittaa, miten uudet lukukerrat muuttavat lukukokemusta. Lisäksi kiinnostavaa pohjaa antaa se näkemys, että useimmat lukemista tutkineet teoreetikot pitävät ensimmäistä lukukertaa originaalina ja arvostetuimpana. Pyysin vastaajia miettimään, suhtautuvatko he henkilöhahmojen kuolemiin eri tavoin myöhemmillä lukukerroilla kuin ensimmäisellä. Kaksi vastaajaa, Nibs ja lustica, olivat lukeneet kirjat vain kerran, siispä heiltä ei saatu vastauksia tähän kysymykseen. Myös Chisalta vastaus puuttui, vaikka hän on lukenut kirjat useampaan otteeseen. Nimimerkki Räisä kertoo ytimekkäästi, ettei suhtaudu eri tavoin eri lukukerroilla. Vallitseva näkemys vastauksissa tuntuu kuitenkin olevan, että lähinnä

yllättyneisyys kuolemasta lukiessa katoaa, kuten Nemorosa kertoo: ”No luonnollisesti kuolemat eivät tulleet enää yllätyksinä, joten sikäli ne eivät tuntuneet niin pahoilta kuin aiemmin.”

Joidenkin mielestä kuitenkin myöhemmät lukukerrat eivät välttämättä ole sen ”laimeampia” kuin ensimmäinenkään, näin ajattelee esimerkiksi nimimerkki tinttib: ”En oikeastaan [suhtaudu eri tavalla], ne surettaa aina yhtä paljon.. mutta kyllä vähän ehtii varautua..” Toki ensimmäisen lukukerran reaktiot ja tunteet korostuvat verrattuna myöhempisiin lukukertoihin, kuten samettiina asian ilmaisee:

”Ensimmäisellä kerralla kuoleman tuottamat tunteet ovat vahvempia ja ennen kaikkea aidompia. Myöhemmillä lukukerroilla, kun sitä tietää jo mitä odottaa, kuolemiin ei osaa niin takertua.”

samettiina

Tunteiden aitouden voi mieltää juuri originaalin lukukerran ansioksi. Myöhemmillä kerroillakin tunteita voi varmasti herätä, mutta ne ovat kontrolloidumpia siitä syystä, että lukijalla on jo ennakkotietoa. Emotionaalisesti fanittamaansa teokseen lukija saattaa myös hakea jotakin tiettyä tunnetilaa jo ennalta, kun tietää vaikkapa seuraavalla sivulla suosikkinsa kuolevan. Jälkikäteen saatetaan myös alkaa suhtautua asiaan neutraalimmin:

”Kyllä [suhtauduin myöhemmin eri tavalla]. Esimerkiksi olen alkanut miettiä miksi kirjan kannalta oli hyödyllistä että henkilö kuoli (esim. Villisilmä, ensiksi Villisilmän kuolema ei tuntunut niin tärkeältä).”

Akromantella

Ensimmäisen tunteellisen reaktion jälkeen lukija pystyy käynnistämään älyllisen pohdinnan tapahtuneesta. Tällöin osataan jo nähdä kuoleman merkitys juonen kannalta ja tapahtuma isommassa perspektiivissä. Nimimerkki Moonrise toteaa, että ”ensimmäisen kerran jälkeen tunteet eivät enää liikahtaneet mihinkään suuntaan. Lähinnä kai siksi, että asian oli jo ehtinyt ’käsitellä’. Ihan kuten erostakin on vaikea puhua aluksi, mutta vaikkapa 5 vuoden päästä siitä saattaa pystyä puhumaan hyvinkin ’tunteettomasti’”. Seuraava vastaaja, Tahmatassu, on huomannut pieniä eroja suhtautumisessaan lukukertojen välillä:

”Oikeastaan aika lailla samalla tavoin. Tietysti sitä nykyään lukee esim. Dumbledoren ja Fredin kuolemaa rauhallisemmin, kun on jo ehtinyt hyväksyä nämä kuolemat. Siriusta

taas olen surrut enemmän uudemmilla lukukerroilla, joka lukukerta tarttuu jotain uutta mukaan, ja kuolemiin suhtautuu aina hieman erilailla, vaikka se perustunne olisi sama.”

Tahmatassu

Vaikka lukija olisi kuolema-kohtauksista surullinen, kuten ensimmäiselläkin kerralla, hän saattaa löytää eri vivahteita myöhemmin ja ne muokkaavat lukukokemusta hienovaraisesti. Joku kuolema saattaa myös muuttua koskettavammaksi ajan mittaan. Näin on käynyt fascinolle:

”Kyllä [suhtaudun eri tavoin uudella lukukerralla]. Ainakin kun on vanhempana lukenut. Ei pienempänä niin itkettänyt tällaiset asiat, mutta nyt kun olen lähiaikoina lukenut uudestaan kirjoja, niin melkein aina on tuntunut pahemmalta kuin aikaisemmin.”

fascino

Nimimerkki kertoo iän ja uusien lukukertojen myötä suhtautuvansa tunteikkaammin menetyksiin. Ehkä hän on nuorempana hyväksynyt kuolemat helpommin osaksi fiktiota, mutta ajan kanssa hahmot ovat kenties käyneet läheisemmiksi ja empatiakykykin on voinut kehittyä. Vastaaja ilmoittaa vastaushetkellä iäkseen 16 vuotta.

Fanikulttuurin ilmiönä Harry Potter on mielenkiintoinen tutkimuskohde. Kirjojen lisäksi Pottermaailmasta on tuotettu elokuvia, joihin jonotetaan vuosi toisensa jälkeen innokkaasti. Faniien keskuudessa on käynyt vilkas keskustelu Vuotava noidankattila -foorumilla siitä, ovatko elokuvien näyttelijävalinnat onnistuneita vai eivät, ja vastaavatko hahmot heidän mielikuviaan. Myös elokuvien toteutukset eri kohtauksista jakavat mielipiteitä. Lukukokemukseen vaikuttavia tekijöitä tiedustellessani pidin olennaisena kysyä myös, vaikuttavatko elokuvien versiot henkilö- ja hahmoista ja heidän kuolema-kohtauksistaan lukemiseen. Tämä koskee lähinnä uudempia lukukertoja, ei ensimmäistä, sillä suurin osa vastaajista on ensin lukenut teoksen ja katsonut sitten vasta siitä kertovan elokuvan. Lisäksi täytyy huomioda, että vastausten keräämisen aikaan seitsemännestä kirjasta ei ollut vielä ilmestynyt elokuvaa, joten suurin osa hahmojen kuolema-kohtauksista on vielä valkokankaalla näkemättä. Kaksi vastaajaa ei ole katsonut elokuvia lainkaan, yksi on katsonut vain pari ensimmäistä, yksi ei ole lukenut kirjoja uudelleen elokuvien katsomisen jälkeen ja yksi vastaaja ei ymmärtänyt kysymystä. Yksitoista vastaajaa kertoo elokuvien versioiden vaikuttavan tavalla tai toisella lukukokemukseen:

”Siriuksessa vaikuttaa kuten jo yllä mainitsin. (Siriuksen kuolema on ehkä itkettänyt enemmän kun olen katsonut leffat ja tykästynyt Oldmanin Sirius versioon). Myös Dumledoren kuoleman jälkeen sauvoilla taivaalle osoittelu oli helevetin kaunis ja luultavasti vaikuttaa seuraavaan lukukertaan. En ole kuitenkaan lukenut *Puoliveristä Prinssiä* elokuvan näkemisen jälkeen niin en tiedä vielä.”

vennu

Puoliverinen prinssi -elokuvan kohtaus Dumbledoren kuoleman jälkeen ei ole kirjassa mukana, vaan se on elokuvantekijöiden oma lisäys. Kohtauksessa Tylypahkan opettajat ja oppilaat nostavat valaistut taikasauvansa kohti taivasta Dumbledoren kunniaksi ja hajottaakseen koulun yläpuolelle noidutun Pimeän piirron¹⁶. Kohtaus on vaikuttanut tämän vastaajan omiin tunteisiin, lukukokemukseen vaikuttamisesta hän ei voi vielä tietää. Vastaajaan on myös vaikuttanut hänen mielestään onnistunut näyttelijävalinta ja -suoritus. Gary Oldman esittää Sirius Mustaa Potter -elokuviissa. Nimimerkkiin vennu näyttelijäntyo on vaikuttanut positiivisesti siinä mielessä, että näyttelijä on onnistunut herättämään enemmän tunteita kuin mitä lukija on kirjaa lukiessa kokenut. Myös näyttelijöiden ulkonäkö saattaa tulla mukaan lukiessa, kuten nimimerkki Mortti toteaa: ” - - Joskus lukiessa voi kuvitella hahmot enemmän näyttelijöiden näköisiksi kuin miksi heidät on kirjassa kuvattu. - - ”

”Ainakin hahmot vaikuttavat. Näin useimmat elokuvista ennen kyseisen kirjan lukemista. Kuvittelen hahmot samannäköisiksi ja samankaltaisiksi kuin elokuvissa, mutta toki kehittelen kaikille mielikuvieni pohjalta omia luonteenpiirteitä jne. Kuolemat leffoissa eivät vaikuta, sillä kirjoissa ne on kuvattu paljon monipuolisemmin, ja on kuvattu myös tunteita, joita kuolemat muissa henkilöissä herättävät.”

jerusa

Elokuviissa ne tekijät, jotka vaikuttavat myöhempään lukukokemukseen, ovat lähinnä hahmojen olemukset ja heidän ulkonäkönsä. Kuitenkin tämä vastaaja painottaa enemmän kirjojen versiota ja kokee saavansa niistä enemmän irti. Lukiessa mielikuvitukselle jää enemmän sijaa, ja jos joku näyttelijäsuoritus ei satu miellyttämään, elokuvan kohtaus saattaa tuntua huonolta vain sen vuoksi. Vastaajista kukaan ei mainitse, vaikuttaako esimerkiksi elokuvien soundtrack lukukokemukseen. Musiikilla kuitenkin pyritään luomaan tunteikkautta, jännitystä ja surumielisyyttä elokuvaan – ei käy ilmi, jäävätkö taustamusiikin soinnut pyörimään lukiessa

---

¹⁶ Pimeän piirto on kuolonsyöjien ja Voldemortin merkki. Se on pääkallo, jonka suusta luikertelee käärme. Voldemort kannattajineen taikovat sen taivaalle aina, jos tappavat jonkun. Kuvio on myös tatuoitu kuolonsyöjien käsivarsiin.

mieleen. Hieman tähän voisi viitata nimimerkin Toujors pur vastaus: ”Ilmeet, eleet, kaikki jäävät mieleen ja pyörivät lukiessa taustalla.” Kymmenen vastaajan mielestä elokuvien versioilla ei ole vaikutusta lukukokemukseen. Lähes kaikki näin vastanneista perustelevat asiaa sillä, että heille kirja on aina ykkönen ainakin Potterien tapauksessa:

”Minulle kirja on kirja, se ainoa aito ja alkuperäinen. Potter-elokuvista en edes niin välitä, sillä mielestäni ne vääristävät tarinaa pahastikin. Elokuvien katsomisen jälkeen, kun olen taas tarttunut Potter-kirjoihin, elokuvat eivät ole vaikuttaneet lukukokemuksiini. Kuolemat ja niiden tulkinnat elokuvissa eivät tee poikkeuksia. Omalla kohdallani ainakin tiedän, mitä olen kuvitellut hahmoista (ulkonäkö, tietty käytös ja kehonkieli yms.), enkä anna elokuvien vääristää käsitystäni.”

samettiina

Kuten edellisestä vastauksesta ilmenee, lukijat saattavat olla hyvinkin ehdottomia sen suhteen, mikä on heidän mielestään oikein. Faniyhteisössä on ollut havaittavissa näkökulma, että elokuvan pitäisi noudattaa kirjoja jopa orjallisen tarkasti, jotta ne tuntuisivat aidommilta ja oikein tehdyiltä. Osa faneista on kuitenkin sitä mieltä, että elokuva on oma taideteoksensa, eikä sen näkemyksen tarvitsekaan kulkea rinnakkain kirjan kanssa. Adaptaatio on usein vaikea laji – erityisesti niin laajan ja pidetyn ilmiön yhteydessä kuin Harry Potter on.

4.3. Kuoleman ja kuolemattomuuden tematiikan kokeminen sekä näkemyksiä loppuratkaisusta

Kysymyksissä 20, 21 ja 22 keräsin vastaajilta mielipiteitä siitä, onko kuoleman ja kuolemattomuuden teema onnistunut heidän mielestään Potter-sarjan kirjoissa, ovatko he tyytyväisiä loppuratkaisuun ja siihen, että Harry jäi henkiin. Lisäksi tiedustelin heidän arvioitaan siitä, oliko kuolleiden hahmojen määrä kirjasarjassa heidän mielestään sopiva.

Kuolleiden hahmojen määrää arvioitaessa enemmistö ajattelee hahmoja menehtyneen sopivasti. 18 vastaajaa ei muuttaisi kuolleiden määrää. Viisi vastaajaa on sitä mieltä, että kuolleita kertyi liikaa, yhden mielestä liian vähän. Yksi vastaaja ei vastannut, ja yksi ei oikeastaan vastannut varsinaiseen kysymykseen, vaan eritteli ainoastaan, keiden olisi hänen mielestään tullut kuolla

nyt menehtyneiden sijaan. Kysyin tämän kysymyksen yhteydessä myös, olisiko vastaajan mielestä jonkun henkiin jääneen hahmon pitänyt kuolla.

”Vaikea kysymys, lopulta kyse on kirjailijan ja tarinan uskottavuudesta. Todennäköisesti hahmoja kuoli sopivasti. Mielestäni Teddy Lupinin molempien vanhempien kuolema oli turha. Toisen olisi pitänyt jäädä henkiin. Ellei sitten syyksi paljastu uusi kirjasarja. Muuten kaikki kuolemat ovat varsin perusteltavissa. Joku viittasi jossakin Harryn henkiseen kasvuun. Pitikö hänen sitten menettää tarpeeksi, ollakseen valmis kuolemaan maailman puolesta?”

Moonrise

Kuolemien perusteltavuus juonen ja päähenkilön kehityksen kannalta oli yleisin syy vastaajien keskuudessa siihen, että kuolemaa tuntui olevan sopivasti. Jos teoksen kerronnasta ei löydy mitään perusteita hahmojen kuolemiin, lukija saattaa kokea ne turhina. Harryn hahmoa ovat muokanneet menetykset pitkin kirjasarjaa, kenties hän menetysten kautta kykenee ymmärtämään paremmin kuolemaa kuin Voldemort. Tämä on myös nuortenfantasian kaarelle tyypillistä – päähenkilö kokee siirtymäriittejä lapsuudesta aikuisuuteen, esimerkiksi juuri menetysten ja niiden aiheuttamien henkisten muutosten kautta. Muutama vastaaja ajattelee myös niin, että kuolema on tarpeeton, jos hahmo olisi ansainnut elää eikä tästä olisi tahtonut luopua. Tämä on nähtävissä Moonrisen vastauksessa, sillä hänestä olisi oikein, että pienen vauvan vanhemmista edes toinen olisi säästynyt. Uskottavuudella vastaaja viitanee siihen, että koska teokset kertovat velhomaailman sodasta ja kaaoksesta, uhreja kuuluukin tulla ja traagisuutta voi odottaa. Tätä käsittelee vastauksessaan myös seuraava vastaaja:

”Juuri sopivasti, vaikka se voikin kuulostaa raa’alta. Minusta nimittäin kirjan voi pilata hyvin helposti pitämällä kaikki (erityisesti ’hyvät’) hahmot elossa - ei se ole luonnollista. Jos Row olisi tapattanut kaikki kuolonsyöjät ja jättänyt kaikki hyvikset henkiin, olisin saanut varmaankin pienen raivokohtauksen, eihän se mene niin oikeassakaan elämässä.”

Untukka

Loogisuus ja uskottavuus ovat tärkeitä lukukokemuksen kannalta – lukija tahtoo uskoa fiktiivisen maailman aitouteen. Liian ruusuinen lopetus ja juonikaava muistuttaisivat liikaa satuja, joihin Harry Potteria ei voi rinnastaa. Fantasiakirjallisuuteen ja myös nuortenfantasiaan kuuluu olennaisesti mahdollisuus, että hyväkin voi saada surmansa. Suurin osa Potterien lukijoista

tuntuu hyväksyvän tämän. Seuraava vastaaja ei niinkään nojaa fantasian tai kerronnan uskottavuuteen, vaan kirjailijan henkilökohtaisiin ratkaisuihin:

”[Hahmoja kuoli] sopivasti, koska minä ajattelen aina, että se mitä kirjoittaja kirjoittaa on 'totta' ja jos siinä oli Rowlingin mielestä sopivasti kuolemia niin on sitten minunkin mielestäni.”

sunshine

Monelle Potterien lukijalle kirjailija J. K. Rowling on olennaisen tärkeä osa lukuelämystä ja koko Potter-maailmaa. Tekijä nousee tärkeämmäksi kuin teksti tai lukija, vaikka lukemisen tutkimuksessa on jatkuvasti menty kauemmas tekijän merkityksestä ja korostettu lukijan muodostamaa merkitystä. (Kaarto 2008, 164.) Etenkin nuoremmille Potter-faneille kirjailija tuntuu kuitenkin olevan hyvin tärkeä, ja tulkinnoissa ajatellaan helpommin kenties tekijää kuin tekstiä itsessään ja itseä sen tulkitsijana. Kirjailijan ratkaisuja pidetään ainoina oikeina, eikä niitä lähdetä kyseenalaistamaan. Cecilia Therman huomauttaa, että tekijän korostaminen ja tekstin biografinen tulkinta on peräisin romantiikan perinteestä. Sen mukaan kirjailija on tekstin lähde, ja hänen intentionsa ohjaavat tekstin tuottamista ja rajaavat sen tulkintaa. Biografisessa tulkinnassa näkyy yksilökeskeisyys – kirjailijan omaa taustaa selvitetään merkityksen hahmottamiseksi. (Therman 2008, 59.) Rowlingin kohdalla tätä menetelmää on hyödynnetty paljonkin. On esimerkiksi arvioitu yksinhuoltajuuden ja äidin menetyksen vaikutusta kirjojen sisältöön. Rowling itse tunnustaa, että hänen äitinsä menehtyminen nuorena MS-tautiin on vaikuttanut siihen, että kuolema nousee teemana kirjoissa esiin.¹⁷ Tutkimuksessani painopiste on selkeämmin lukijoiden tulkinnoilla ja kokemuksilla, mutta muutamiin vastaajin myös kirjailijalla on selvästi merkitystä. Myös seuraava vastaaja mainitsee Rowlingin nimeltä arvioidessaan kuolevien hahmojen määrää:

”Ehkä aika sopivasti kuitenkin. Mielestäni Rowling oli toteuttanut hienosti kuolemat henkilöiden tärkeyden suhteen siis päähenkilön kannalta tärkeyden suhteen. Eli ensin kuoli Cedric, joka oli 'vain koulukaveri' seuraavana Sirius joka oli kummisetä, mutta ei vielä ihan hirmu läheinen ja sitten Dumbledore, mikä oli läheinen 'oppi-isä'. Ja sitten viimeisessä kirjassa pamahti ja jengiä lakosi vähän sinne ja tänne.”

lustica

---

¹⁷ http://www.msnbc.msn.com/id/20001720/ns/datetime_nbc-harry_potter/

Nimimerkki *luscita* ottaa kantaa kerronnan jatkumoon ja lineaarisuuteen, kuolevien henkilöiden merkittävyys kasvaa, mitä lähemmäs loppua mennään. Myös seitsemännän kirjan kaarella on havaittavissa hieman samaa ideaa: ensin kuolevat hyvistä hahmoista Hedwig ja Vauhkomiel. Jatkossa kuolleet ovat toinen toistaan Harrylle läheisempiä teoksen lähestyessä loppuaan, kunnes Harryn oma kuolemakohtaus ja kuolleista palaaminen tapahtuu. Lopulta viimeisenä koittaa Voldemortin tuho. Jotkut vastaajat myös nimesivät hahmoja, jotka he olisivat tuominneet kuolemaan tarinassa:

”Sarjassa kuoli oikeastaan sopivasti hahmoja. Hahmoja olisi voinut helpomminkin kuolla enemmän, sodasta kun kirja kertoi, mutta tämä olisi tuonut tarpeetonta synkkyyttä tarinaan, kun kuolemat riittivät sellaisinaan. Turhia kuolemia ei oikeastaan ollut, mutta eräs, jonka olisi pitänyt kuolla, oli Pimento. Pimento oli niin kamala ja niin kuolonsyöjien puolella vaikka virallisesti vastusti heitä, että Pimento oli ansainnut kuoleman.”

Tahmatassu

Dolores Pimento ilmestyi kirjasarjaan teoksessa *Harry Potter ja Feeniksin kilta*, ministeriön nimittämänä Tylypahkan yli-inkvisiittorina, joka teki Harryn ja muiden koululaisten elämästä äärimmäisen hankalaa. Seitsemännessä kirjassa Pimento nähdään Taikaministeriön leivissä tuomitsemassa jästisyntyisiä velhoja ja noitita. Hahmo on hyvin rasistinen ja julma teeskennellyn herttaisen kuorensa alla. Hän lienee lähes kaikkien lukijoiden inhoama, joten sinänsä ei ole ihme, että nimimerkki Tahmatassu olisi ollut valmis suomaan tälle kuoleman. Vastaajan moraalikäsitysten mukaan kyseinen hahmo ei saanut oikeudenmukaista loppua. Myös toinen vastaaja ehdottaa kuolevaksi hahmoksi sellaista, joka jäi henkiin:

”Liikaa kuoli. Tosin Malfoy vanhempi olisi voinut kuolla, tämän viha jästejä vastaan oli liian... kovaa.”

Toujors pur

Tämä vastaaja on myös sitä mieltä, että sarjassa kuoli liikaa henkilöihahmoja. Tätä hän ei sen tarkemmin perustele. Nimimerkki narri perustelee hieman, miksi kuolemia oli hänen mielestään liikaa:

”Viimeisen kirjan kohdalla tuntuu hivenen liialliselta, mutta en osaa nimetä turhaa kuolemaa. Liiallisuuden tunne nousee varmaankin osittain siitä, että taistelu tuntui toisaalta koomiselta ja toisaalta vaisulta. En osannut kuvitella suurta joukkoa kuolonsyöjiä kun olin tottunut ajattelemaan että he mahtuvat ringiin Voldemortin

ympärille. Jotkin maininnat ulkopuolella kuolleista jästeistä tai velhoyhteisön jäsenistä olivat ehkä turhia tapoja tuoda lisää kuolemaa. Jotenkin muistelisin että tällaisia oli.”

narri

Vastaaja kokee epäuskoa kirjan tapahtumia kohtaan siksi, että hänen on vaikea uskoa suurta määrää Voldemortin kannattajia aiheuttamaan valtavaa tuhoa ja surua. Kirjasarjassa ei tosiaan ole mainittu aiemmin monia kuolonsyöjiä nimeltä saati annettu ymmärtää, että heitä olisi kovinkaan laajaa joukkoa. Siksi loppuratkaisut voivat sotia lukijan omia ennakko-odotuksia ja aiemman luetun aineksen prosessointia vastaan. Vastaaja kokee, että keskeisen kerronnan ulkopuolisen maailman tilanteesta ei olisi tarvinnut raportoida enempää saati kylvää kuolemaa pitkin maata, mutta eriäviäkin mielipiteitä oli:

”Liian vähän [kuoli hahmoja]! Ja tuo pilasi koko kirjan! Melkein kukaan paria tylsää hahmoa lukuun ottamatta ei kuollut. Kaikki hyvikset jäivät iloisesti rallaten eloon! Aivan käsittämätöntä! Sitä paitsi missä olivat pimeyden lordin tuhoamisleirit ja massamurhat, hyökkäykset kaupunkiin ja muiden maiden velhoarmeijat sekä liittoutumisjakautumat? Rowling ei osaa kertoa sodasta hölkäsen pöläystä ja se teki kirjasta surkean jos sen ajatellaan kertovan sodasta. Monien miljoonien ihmisten olisi pitänyt kuolla jotta olisin ollut tyytyväinen. Kunnollista sotakuvailua olisi saanut kirja pursua ja muutenkin vähän jotain muuta kuin sitä ainaista telttailua metsässä tai Weasleyn ja Grangerin imuttelua keskellä sotakenttää. Harry olisi saanut tappaa ja muuttua täydelliseksi sotilaaksi. Kukaan ei halua lukea sellaista typeryyttä, jossa keskiverto pikkupoika tappaa mahtavan ja voimakkaan pimeyden lordin. Voldemortin olisi pitänyt nousta Johtajaksi.”

Mortti

Voldemortin kannattajaksi tunnustautunut vastaaja on käärmeissään siitä, että kuolemat keskittyivät vain päähenkilön lähipiiriin, ja oikeastaan Dumbledorea, Siriusta, Lupinia ja Voldemortia lukuun ottamatta kuolleet henkilöt olivat vähemmän merkittäviä sivuhenkilöitä. Harry Potter -sarjaa ei voi luokitella sotakirjallisuudeksi juuri millään mittapuulla, mutta vastaaja olisi selkeästi kaivannut enemmän sotamaisuutta ottaen huomioon sen, että käynnissä on kamppailu velhoyhteisön johtajuudesta. Kenties sotaishempi kuvailu olisi tuntunut jännittävämmältä, velhomailma jäi tällaisenaan hieman pienen piirin ympärille, ainoastaan Britanniaan. Ulkomaisiakin velhoja ja noitia on kirjasarjassa esiintynyt, mutta seitsemännessä kirjassa heitä ei juuri tavata taisteluissa Voldemortin puolella tai tätä vastaan.

Epilogi ja loppuratkaisu

Kuoleman varjelusten lopussa on epilogi, joka sijoittuu aikaan 19 vuotta kirjan varsinaisten tapahtumien jälkeen. Epilogissa Harry ja Ginny ovat naimisissa ja he ovat saattamassa kahta kolmesta lapsestaan Tylypahkan pikajunaan. Myös Ron ja Hermione ovat paikalla pariskuntana lapsineen. Kukistettuaan Voldemortin Harry on vihdoinkin päässyt elämään normaalia elämää, eikä hänen salamanmuotoinen arpensa ole vaivannut häntä vuosiin. Lopetus on tyyppillinen juuri nuortenfantasialle, eli loppu on onnellinen, mutta menetyksen ja haikeuden varjostama. Kaikkia lukijoita onnellinen loppu ei miellytä. Huomioiden sen, että kovin moni ei mainitse Harrya suosikkiahmokseen, ei ole yllättävää, että kuusi lukijaa olisi ollut valmiita luopumaan Harrysta kirjasarjan loppuksi. Lukijoista suurin osa, 19 kappaletta, oli kuitenkin sitä mieltä, että Harryn selviytyminen oli hyvä päätös ja oikea lopetus kirjasarjalle.

”Jos Harry olisi kuollut, itkisin varmasti vieläkin.. :D joten mahtava idea jättää henkiin.”
tinttib

Loppuratkaisua voi pitää onnistuneena myös muista kuin tunteellisista syistä:

”Ainoa oikea ratkaisu! Nyt Rowling jätti itselleen myös takaportin, jos joskus kolmenkymmenen vuoden päästä haluaakin kirjoittaa Harryn elämästä lisää.”
lustica

Tässä näyttäytyy vastaajan toivo siitä, että joskus kirjasarja saisi jatkoa. Potter-sarjan jatkosta on fanien keskuudessa spekuloitu valtavasti ja kirjailijaa on painostettu kysymyksillä, aikooko hän palata Harryn seikkailujen pariin tulevaisuudessa. Kaikkien mielestä jatkotarinat eivät kuitenkaan ole tarpeen – tämän vuoksi moni fani olisikin ennemmin toivonut Harryn kuolemaa, jotta kirjasarjalle ei saada myöhemmin minkäänlaista keinotekoista jatko-osaa. Kirjailijan ratkaisu ja sen arviointi heijastuu myös Herkkuoonen vastaukseen:

”Hän teki miten parhaaksi näki, me muut emme siihen voi vaikuttaa.”
Herkkuoone

Vastaaja ei juuri pohdi, miten hän itse suhtautui tähän lopputulokseen, vaan ennemmin toteaa kirjailijan sanan olevan laki. Vastauksessa on kuitenkin havaittavissa pientä tyytymättömyyttä, kuten aavistuksen verran myös seuraavassa:

”Melko ennalta-arvattava, mutta ymmärrettävä ja minulle sopiva päätös.”

Akromantella

Nimimerkki Akromantella huomioi sen, että fantasiakirjallisuuden juonikaaren ja odotuksenmukaisuuden perusteella loppuratkaisu ei ollut yllättävä. Nuortenfantasiaa kohtaan ja erityisesti niin suosittua ja mediajulkisuutta saanutta sarjaa kohtaan kuin Harry Potter on, on yhä olemassa onnellisen lopun vaatimus. Rowling koki varmasti kirjailijana myös painostusta loppuratkaisun suhteen, vaikka hän onkin ilmoittanut, että seitsemännen kirjan epilogi on ollut hänellä kirjoitettuna jo vuosia. Harryn kuolema olisi ehkä jättänyt lukijat tyhjän päälle lopuksi, kuten Tahmatassu luonnehtii:

”Rowlingin päätös jättää Harry henkiin oli hyvä. Harryhan oli selkeästi jonkinlainen pelastajahahmo, uhrautuja, mutta hänen lopullinen kuolemansa olisi ollut liian synkkä päätös sarjalle. Harryn kuolema olisi jotenkin jättänyt koko kirjasarjan ’kesken’, Harryn näkökulmastahan kaikki on kerrottu. Miten kirja olisi jatkunut, jos Harry olisi kuollut?”

Tahmatassu

Harry on tosiaan fokalisoinut päähenkilö läpi sarjan, ja ehkä lukijoista olisi ollut outoa lukea viimeiset luvut muulla tavoin kuin Harryn kokemuksen suodattamana. Faniien keskuudessa on tosin myös ilmaistu, että kirja olisi hyvinkin voinut päättyä Harryn kuolinkohtaukseen, ja kerronta olisi päättynyt siihen. Harryn messiasmainen kuolema ylösnousemuksineen on ollut lukijoiden keskuudessa sekä pidetty että kritisoitu ratkaisu. Kaikki eivät niele täysin purematta Harryn palaamista kuoleman rajalta:

”Harryn hengissä olo oli kerronnan kannalta ainakin tärkeää, kirjoissa tapahtumat kerrotaan tavallaan hänen kauttaan. On tietysti outoa että Harry selviytyy kaikesta jollakin keinolla, vaikka hänen olisi kuulunut kuolla moneen kertaan, mutta päähenkilönä Harry on sellainen joka ei missään nimessä saa kuolla. Rowling olisi kyllä voinut välttää laittamasta Harrya hengenvaaraan niin usein. Harryn sankarimaisuus alkaa jo ärsyttää.”

jerusa

Sankarin selviytyminen kaikista koettelemuksistaan tympii joitakin lukijoita, hahmon uskottavuus kärsii, jos tämä aina pelastuu vaaroista, joista muut eivät selviä. Nimimerkki jerusa kuitenkin näkee, että nuortenfantasia ja Harry päähenkilönä ovat luonteeltaan sellaisia, että

sankarin lopullinen kuolema on epätodennäköinen ja ehkä hankala perustella. Kuusi vastaajaa kuitenkin olisi toivonut juuri tällaista ratkaisua:

”Olen pettynyt. Sarjan tarina olisi toiminut, vaikka jos Harry olisi kuollut marttyyrikuoleman, mutta sarjan ärsyttävimmän hahmon henkiin jättäminen pilasi sarjan lopun. Täysin. En pitänyt siitä yhtään.”

Zenzibar

Useilla Harryn loppua toivoneilla vastaajilla on jotakin Harrya vastaan hahmona. Moni pitää tätä ärsyttävänä, lähinnä hänen sankarin roolinsa ja pyyteettömyytensä sekä hänen tärkeytensä korostaminen rasittavat lukijoita. Lukijat pitävät epäuskottavana, että Harry sai niin onnellisen lopun kaiken tapahtuneen jälkeen:

”En pitänyt. Minusta Harry on jokseenkin ärsyttävä hahmo ja oli liian ilmeistä, jopa naurettavaa että hän jäi henkiin. Minusta sekä Voldemortin että Harryn olisi pitänyt kuolla TAI Harryn olisi pitänyt jäädä henkiin niin, ettei kirjaa kuitenkaan voi päättää lauseeseen ’All was well’, sillä minusta epilogi oli kerrassaan karmaiseva kaikessa siirappisuudessaan. Loppu oli yksinkertaisesti huono. Harrylle kävi liian hienosti.”

Moondancer

Vaikka epilogin aikaan Voldemortin kukistumisesta on kulunut 19 vuotta, pitävät jotkut lukijat epilogia liian onnellisena ottaen huomioon kaikki traagiset koettelemukset ja Harryn kokemat menetykset. Onnelliseen loppuunkaan päätyminen ei välttämättä sinänsä olisi lukijoiden mielestä paha, mutta liika onnellisuus ja menneiden kärsimysten unohtaminen tuntuvat risovan vastaajia. Lisäksi epilogin sävy tuntui joistakin vastaajista poikkeavan kirjasarjan kaaresta:

”Jaa no taisinkin jo vastata siihen, elikkäs olisin halunnu jotenkin surumielisemmän lopun, en tiää olisko kuolema ollu niin hyvä ratkasu mutta se loppu alleviivas minusta liikaa sitä että tämä nyt sitten on LASTENKIRJA, fanit kun kuitenkin oli kasvanu sarjan mukana ja onhan niitä nuoriakin tietysti lisää tullu mutta muuten Pottereissa on kokoajan kulkenu semmonen tummasävy ja sitten loppu olikin ihan vaaleenpunanen.”

vennu

Loppuratkaisussa näkyy hieman se, että epilogi on kirjoitettu ennen seitsemännen kirjan valmistumista. Se on sävyltään ja kerronnaltaan hyvin kepeä ja iloinen, mistään ei käy ilmi, että hahmoille olisi jäänyt traumoja tai että suru ja kokemukset olisivat muuttaneet heitä suurestikaan. Nimimerkki vennu ottaa kantaa myös genreen huomioimalla, että lopetus on turhan lastenkirjamainen verrattuna kirjasarjan synkentyneeseen ilmeeseen ja siihen, että seitsemänten

kirjaan mentäessä kirjojen synkkyys on kasvanut aste asteelta. Kenties sarjan loppu olisi voinut olla monitulkintaisempi tai erikoisempi, eikä niin selkeä onnellinen lopetus, jossa hyvä on voittanut, eikä pahasta kerrota enää mitään.

Teemojen kokeminen ja onnistuneisuus

Kuoleman ja kuolemattomuuden teema on yksi Potter-sarjan merkittävimmistä teemoista. Rowling itse kertoo haastattelussa näin: ”The theme of how we react to death, how much we fear it. Of course, I think which is a key part of the book because Voldemort is someone who will do anything not to die. He's terrified of death. And in many ways, all of my characters are defined by their attitude to death and the possibility of death.”¹⁸ (*Harry Potter: The final chapter*. 2007. NBC:n haastattelu.) Tiedustelin vastaajilta, miten he kokevat teosten onnistuneen teeman näkökulmasta. Suurin osa, 19 vastaajaa, pitää teemaa onnistuneena ja toimivana. Tematiikasta on löydetty monenlaisia näkökulmia. Onnistuneisuuteen voivat vaikuttaa hyvät hahmot ja osuva kerronta, kuten esimerkiksi Nibs luonnehtii:

”On [kuoleman ja kuolemattomuuden tematiikka onnistunut]. Se on tuotu esiin ja toteutettu niin monella, todella kiehtovalla/mielenkiintoisella ja ehkä omaperäisilläkin tavoilla. Että tässä suhteessa Voldemort on loistava hahmo, periaatteessa. Tyyppi tavoittelee kuolemattomuutta kuolemaa radikaalein ja äärimmäisin keinoin hyväksi käyttäen ja sen takia onnistuu välttämään kuoleman tilanteessa, jossa muut olisivat kuolleet. Avuton vauva ei kuole kiroukseen, johon kaikki muut olisivat kuolleet - koska ko. vauvaa suojelee äidinrakkaus tasolla, jolla tämä kuolee yrittäessään pelastaa poikansa hengen. Voldemortin kuolemaan taas vaikutti suuresti juuri se, ettei hän ymmärtänyt rakkauden koko olemusta ja voimaa, tuskin ollenkaan. Sitten kun kaiken jälkeen mukaan sotketaan todeksi osoittautuva myytti ’kuoleman varjeluksista’ joiden avulla Voldemortkin olisi päässyt paljon vähemmällä käsiksi kuolemattomuuteen... Lisäksi pitkin sarjaa on pienempiäkin juttuja, jotka käsittelevät noita teemoja hienosti. Rowling on tuntunut ottaneen kuoleman ja kuolemattomuuden syvälliseen käsittelyyn kaikista mahdollisista vinkkeleistä ja tasoilla ja toteuttanut sen toimivasti ja kiehtovasti.”

Nibs

Kuolemattomuuden teema henkilöityy pitkälti juuri Voldemortiin. Tämä tavoittelee kuolemattomuutta niin epätoivoisesti, että taikamaailmassakin hänen keinojaan pidetään kauhistuttavina ja mahdottomina. Myös kuoleman varjelukset tuovat kansansatujen tapaan kuoleman osaksi velhomaailmaa ja siitä voi ammentaa opetuksia suhtautumisesta

---

¹⁸ http://www.msnbc.msn.com/id/20001720/ns/datetime_nbc-harry_potter/

kuolevaisuuteen. Suurin osa vastaajista kokee kuoleman teeman olleen näkyvä ja tärkeä elementti kirjasarjassa, sen monipuolinen tarkastelu vaikutti siihen, että tematiikka tuntui onnistuneelta. Näin asian esittää nimimerkki Nemorosa:

”Kuolema oli melko olennainen osa kirjasarjaa. Voldemort yritti viimeiseen asti voittaa sen, mutta päällimmäinen opetus oli minusta se, ettei kuolemaa tarvitse pelätä.

Dumbledorekin sanoi että kuolema on vain uusi seikkailu. Sikäli teema oli onnistunut, että kuolemaa kuvattiin monelta kantilta: oli niitä jotka sitä yrittivät välttää viimeiseen asti, niitä jotka pelkäsivät sitä niin paljon etteivät tahtoneet kohdata sitä (aaveet) ja ne, jotka ottivat sen vastaan avoimin mielin.”

Nemorosa

Kuolemaa kuvataan sarjassa sekä inhimillisen pelon, kärsimyksen ja luopumisen että myös magian näkökulmasta. Kirjojen hahmojen suhtautuminen kuolemaan oli monesti hyvin erilaista, ja juuri aaveet, jotka eivät olleet varsinaisesti kuolleet vaan olivat pelänneet kuolemaa niin paljon, että jäivät häilymään rajalle kummituksina, opettavat, että kuolemanpelko on turhaa, eikä siitä seuraa mitään kovin hohdokasta. Monipuolisuuden lisäksi kirjasarjan keinot käsitellä kuolemaa ovat saaneet lukijat ajattelemaan kuolevaisuutta, ehkä myös ymmärtämään kuoleman osaksi elämää:

”On, todella hyvin [onnistunut teema]. Ehkä parhaiten mitä olen koskaan mistään lukenut. Ja minä olen lukenut todella paljon. Kirjasarja kokonaisuudessaan käsittelee kuolemaa kautta linjan loistavasti. Herättää kysymyksiä ja pistää ajattelemaan. Myös kuoleman lieveilmiöitä, menettämistä ja tuntemattoman pelkoa käsiteltiin hyvin. Myös kuolemattomuuteen on tuotu hyviä näkökulmia. Viisasten kiven tekijä siirtyi iäisyyteen, katsottuaan, että oli elänyt hyvän elämän. Voldemort toisaalta pelkäsi kuolemaa, koska oli elänyt ’pahan elämän’. Sirius siirtyi eteenpäin mutta ne aaveet olivat tehneet toisen valinnan ja elivät nyt vain ’puolielämää’.”

Moonrise

Kuolemattomuus ja sen käsittely nousi vastauksissa lähes yhtä merkittäväksi kuin itse kuolema. Sen on katsottu olleen jopa olennaisempi osa kirjoja, kuten Zenzibar näkee: ”Kuoleman teemasta en tiedä, ainakaan mitenkään vahvasta sellaisesta, mutta vahva kuolemattomuuden teema on onnistunut hienosti ja kantaa juonta sarjassa jokaisen kirjan läpi. - -”. Kuoleman ja kuolemattomuuden ei koeta myöskään korostuneen liikaa:

”Kyllä on [onnistunut]. Kuolema on välillä vahvastikin läsnä, mutta vastapainoksi on paljon huumoria ja iloa. Kuolemattomuudesta annetaan mielestäni hyvä opetus, että se ei ole fyysisessä mielessä tavoittelemisen arvoista, vaan ihminen voi jäädä elämään muullakin tavalla.”

Fimca Worthleberr

Tietty teema kantaa harvoin yksinään ja teokset olisivat varmasti raskaampia lukea, jos ote kuolemasta olisi saarnaava, eikä niissä olisi lasten- ja nuortenfantasian vaatimaa kevyempää otetta. Fantasia tarjoaa keinoja kuoleman käsittelyyn, kuten Anne Leinonen kirjoittaa: ”Vaikkeitä asioita on helpompi käsitellä, kun kokijat ovat eläimiä, olentoja tai ihmisiä, joista tietää, ettei niitä ole oikeasti olemassa. Deborah O’Keefe toteaa, että fantasiaa rakastetaan juuri siksi, että se kertoo, miten lapsen tulisi toimia oudon ja uhkaavan maailman kanssa eli sen, joka odottaa ”tuolla jossakin”. Fantasiakirjat eivät pelkästään auta rakentamaan minuutta, vaan ne opastavat, miten toimia kaiken minän ulkopuolella olevan kanssa.” (Leinonen 2006, 37.) Kirjoista ja niiden tavoista käsitellä rankkojakin aiheita lukija voi löytää hyviä ohjenuoria ja osuvia opetuksia. Onnistuneena teemaa pidettiin osin myös siksi, että hahmojen kuolemat ja kuolleiden määrät tuntuivat realistisilta. Tähän oli myös vastakkaisia näkemyksiä, aina kuolemakohtaukset eivät tuntuneet järkeviltä tai onnistuneilta:

”[Teema] ei [ole onnistunut], ensin kukaan ei voi palata kuolleista ja sitten tsädääm pyhä Potter selviää.”

Toujors pur

Vastaaja näkee epäloogisuuden kuoleman lainalaisuuksissa – sarjassa on korostettu pitkin tarinaa, että kuolleet ovat kuolleita, eikä heitä voi kutsua takaisin. Kuitenkin Harry palaa kuoleman rajalta takaisin kukistettuaan itsessään olevan osan Voldemortista. Taian keinoin ratkaisu selitetään teoksessa, mutta tälle vastaajalle selitys ei ole kelvannut. Taustalla on nähtävissä myös vastenmielisyyttä Harrya kohtaan. Joillekin vastaajille teemaa pohtiessa tärkeämmäksi näyttävät yhä nousevan yksittäiset kuolemat ja kuolema tapahtumana, ei niinkään abstraktina teemana ja sen vivahteina.

”Ei ole [onnistunut]. Sodassa tapahtuneita kuolemia liioiteltiin yksilöinä eikä koko homma pelannut. Muutama kuolema oli kauniisti kirjoitettu, mutta olisin mielelläni lukenut mielensä vuosia kestäneessä sodassa turruttaneesta Harrysta, joka on nähnyt niin paljon kuolemaa, ettei enää välitä.”

Mortti

Vastaaja pohtii lähinnä sitä, miten kuolemat on tekstin tasolla esitetty. Teeman käsittely on vastaajan mielestä puutteellista, hän olisi toivonut, että sitä olisi käsitelty siitä näkökulmasta, mitä kuolema ja sen kokeminen suurissa määrin voivat tehdä ihmiselle. Vastaaja ei erikoisemmin ota kantaa siihen, onko kuolemaa ja kuolemattomuutta käsitelty kirjasarjassa muuten onnistuneesti kuin hahmojen kuolemakohtausten osalta.

5 PÄÄTÄNTÖ

Monipuolisista ja innostuneista vastauksista kävi ilmi, että ainakaan Harry Potter -sarjan yhteydessä lukijat eivät suhtaudu henkilöhahmon menetykseen kevyesti. Hahmoihin kiintyminen on paikoin jopa hyvin voimakasta ja monin tavoin ilmenevää. Yleisimmin suosikkiahmo on moniulotteinen ja luokiteltavissa hyvien puolelle. Henkilöhahmolla näyttää olevan myös merkittävää vaikutusta siihen, miten lukija kokee teoksen tapahtumat. Erityisesti suosikkiahmon kuolemaan lukijat suhtautuvat emotionaalisesti. Myös viattoman hahmon kuolema koskettaa, ja sillä on myös selkeä merkitys, että kuolemakohtaukset on kirjoitettu koskettavasti ja paneutuen. Nämä asiat olivat odotettavissa hypoteeseja miettiessäni.

Tutkimuksen ja faniuden näkökulmasta oli kuitenkin ehkä hieman yllättävää, että hahmoihin kiintyminen ja kuolemiin reagoiminen on niinkin voimakasta. Lukijat saattavat olla hyvin loukkaantuneita, jos heille tärkeä hahmo ei saa tekstissä paljon huomiota tai jos henkilöhahmolle ei käy lopulta niin kuin lukija toivoisi. Fantasiakirjallisuuden genre näkyy myös taustalla olennaisena vaikuttimena, etenkin hyvyyden ja pahuuden välisessä arvotuksessa. Lukijat asennoituvat selkeästi jommankumman puolelle ja tulkitsevat sekä kokevat tarinan omien mieltymystensä mukaan. Myös fantasian mahdollistama maaginen kuoleman käsittely vaikuttaa lukijoiden lukukokemuksiin ja kuoleman teemaan suhtautumiseen.

Lukukokemukseen kuolemien osalta vaikuttaa positiivisesti, jos kuolemakohtaus on yksityiskohtaisesti ja viipyillen kuvailtu. Myös jännityksen luominen ennen tapahtumaa koetaan hyvänä asiana lukukokemuksen kannalta. Lukuisat hahmojen kuolemat eivät suurimman osan

mielestä tee kirjoista liian synkkiä, vaan kuolemiin suhtaudutaan osana kertomakirjallisuuden juonikaavaa. Selvisi myös, että suhtautuminen kuolemiin muuttuu jonkin verran laimeammaksi myöhemmillä lukukerroilla, vaikka päinvastaisiakin vaikutuksia on havaittavissa. Yleensä suhtautuminen muuttuu myöhemmin emotionaalisesta analyttiseksi, kun ensikokemuksesta on ehditty etäännyä. Suurin osa vastaajista myös pyrkii pitämään kirjat erillään niistä tehdyistä elokuvista, mutta monella vastaajalla silti etenkin näyttelijöiden piirteet tulevat mieleen lukiessa. Kirjat arvotetaan kuitenkin elokuvia korkeammalle. Loppuratkaisuun lukijat ovat pääosin tyytyväisiä, tosin monikaan ei olisi pannut pahakseen päähenkilön kuolemaa. Joidenkin mielestä loppu oli liian ennalta arvattava ja fantasiakirjallisuuden genreä noudattava.

Tutkimukseni oli haastava monessa mielessä. Aiheen ja toteutustavan puolesta tutkimus on lähempänä nykykulttuurin tutkimusta kuin perinteistä kirjallisuudentutkimusta. Aihe kuitenkin kiinnosti minua siinä määrin, että uskalsin lähteä keräämään aineistoa tältä pohjalta. Aiemmin vastaavia tutkimuksia ei ollut juuri tehty, joten valikoin toteutustavan pitkälti itse. Saamani vastaukset oikeastaan yllättivät minut laajuudellaan ja analyttisyydellään. Jos nyt voisin tehdä jotain toisin, suunnittelisin kyselylomakkeesta varmastikin tiiviimmän. En kuitenkaan aavistanut aineistonkeruuhetkellä, että moni vastaaja vastaa niin laajasti. Miesvastaajia olisi saanut olla hieman enemmän suhteessa naisvastaajiin, mutta otanta kertoo myös osaltaan lukijakunnasta.

Tutkimus ei myöskään tuntunut istuvan minkään tietyn teorian piiriin – vaikka toisaalta näin erityyppisten vastausten analyysi tietyn teorian valossa olisikin ollut varmasti hankalaa. Ennakkoon pohtimani hypoteesit vastausten sisällöstä pitivät pääpiirteissään paikkansa. Tähän vaikutti varmasti se, että olin aiemmin tutustunut keskustelun alueen viesteihin ja mielipiteisiin. Vaikka tähän tutkimukseen nähden vastausten kirjo oli kattava, on otanta yleistettävyyttä ajatellen kuitenkin suppea. Toivon silti, että tutkimus tuottaa uutta ja kiinnostavaa tietoa kirjallisuuden, lukemisen ja nykykulttuurin alueella. Jatkossa voisi olla mielenkiintoista tutkia lukuprosessia ja sen aikana syntyviä tunteita. Lukijoiden tulkintoja ja ajatuksia henkilöihahmoista voisi myös olla kiintoisaa kartoittaa, koska ainakin tämä vastaajajoukko vaikuttaa pitävän fiktiivisiä henkilöihahmoja hyvin tärkeinä. Harry Potter ilmiöineen on varsin hedelmällinen tutkimuskenttä monesta näkökulmasta – ainakin lukemisen ja kokemisen kannalta.

Fanisuhteen emotionaalisuus ei voi olla vaikuttamatta lukuprosessiin ja lukukokemukseen saati tulkintoihin teoksesta. Tutkimuksessani ei saatu pelkästään tietoa lukemisesta vaan myös kirjalliseen fanikulttuuriin liittyvistä seikoista. On huomattavaa ja kiinnostavaa, että lukijoille tärkeä asia on myös teoksen ja sen tapahtumien emotionaalinen kokeminen, ei pelkästään älyllinen ymmärtäminen. Teoksiin halutaan suhtautua tunteellisesti ja kokemukset puretaan myöhemmin faniyhteisön kanssa. Näitäkin huomioita voisi jatkossa soveltaa fanikulttuurien ja lukijoiden tutkimuksessa.

6 LÄHTEET

Primaarilähteet:

Rowling, J. K. (2004) *Harry Potter ja Feeniksin Kilta*. Suom. Kapari-Jatta, Jaana. Helsinki: Tammi.

Rowling, J. K. (2006) *Harry Potter ja Puoliverinen prinssi*. Suom. Kapari-Jatta, Jaana. Helsinki: Tammi.

Rowling, J. K. (2008) *Harry Potter ja Kuoleman varjelukset*. Suom. Kapari-Jatta, Jaana. Helsinki: Tammi.

Sekundaarilähteet:

Painetut lähteet

Bennett, Andrew (1995) *Readers and reading*. New York: Longman Publishing.

Haverinen, Eeva (2008) *Yhteisöllistä rajankäyntiä ja kulttisuhteita osoitteessa www.sylviaplathforum.com*. Teoksessa Nikunen, Kaarina: *Fanikirja*. Tutkimuksia nykykulttuurin fani-ilmiöistä. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy. 17–42.

Hirsjärvi, Irma & Kovala, Urpo (2007): *Fanius kulttuurintutkimuksen kohteena*. Teoksessa Mikkola, Henna & Vainikkala, Erkki (toim.): *Nyky aika kulttuurintutkimuksessa*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 245–270.

Ihonen, Maria (2004) *Lasten ja nuorten fantasian kerronnalliset keinot*. Teoksessa Blomberg, Kristian, Hirsjärvi, Irma & Kovala, Urpo (toim.): *Fantasian monet maailmat*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 76–96.

Iser, Wolfgang (1980) *Interaction between Text and Reader*. Teoksessa Bennett, Andrew (toim.): *Readers and reading*. New York: Longman Publishing, 20–31.

Kaarto, Tomi (2008) *Romanttinen tekijäkäsitys, tekijän kuolema ja kirjailijafunktio*. Teoksessa Alanko-Kahiluoto, Outi & Käkelä-Puumala, Tiina (toim.): *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Juva: WS Bookwell Oy, 162–182.

Kontio, Tomi, Mulari, Heta, Oittinen, Riitta, Sinkkonen, Jari & Ylimartimo, Sisko (2008) *Kuka Harry Potter?: avain fantasian maailmaan*. Helsinki; Jyväskylä: Minerva.

Leinonen, Anne & Loivamaa, Ismo (2006) *Ihmeen tuntua: Näkökulmia lasten ja nuorten fantasiakirjallisuuteen*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 20–44.

Leitch, Vincent B. (1988) *Reader-Response Criticism*. Teoksessa Bennett, Andrew (toim.): *Readers and reading*. New York: Longman Publishing, 31–65.

Niemi, Juhani (1991) *Kirjallisuus instituutiona: Johdatus sosiologiseen kirjallisuudentutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Rimmon-Kenan, Shlomith (1991) *Kertomuksen poetiikka*. Suom. Viikari, Auli. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Sinisalo, Johanna (2004) *Fantasia lajityyppinä ja kirjailijan työvälineenä*. Teoksessa Blomberg, Kristian, Hirsjärvi, Irma & Kovala, Urpo (toim.): *Fantasian monet maailmat*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 11–31.

Sinkkonen, Jari (2008) *Poika nimeltä Harry*. Teoksessa Kontio et al.: *Kuka Harry Potter?: avain fantasian maailmaan*. Helsinki; Jyväskylä: Minerva. 57–81.

Sisättö, Vesa (2006) *Fantasia ja fantasiakirjallisuus*. Teoksessa Leinonen, Anne & Loivamaa, Ismo (toim.): *Ihmeen tuntua. Näkökulmia lasten- ja nuorten fantasiakirjallisuuteen*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 9–19.

Therman, Cecilia (2008) *Empiirisen kirjallisuudentutkimuksen näkökulmia tekijyyden tutkimiseen*. Teoksessa Haverinen, Eeva, Vainikkala, Erkki & Lahdelma, Tuomo (toim.): *Tekijyyden ulottuvuuksia*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 57–73.

Wienker-Piepho, Sabine (2004) *Potter-demonologia: fantasia vai kunnan tutkimusta?* Teoksessa Blomberg, Kristian, Hirsjärvi, Irma & Kovala, Urpo (toim.): *Fantasian monet maailmat*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 99–127.

Ylimartimo, Sisko (2008) *Potter ja muuta fantasiaa – mitä ja miksi juuri nyt?* Teoksessa Kontio et al.: *Kuka Harry Potter?: avain fantasian maailmaan*. Helsinki; Jyväskylä: Minerva. 11–43.

Painamattomat lähteet

Nikolajeva, Maria (1998) Exit Children's Literature? *The Lion and the Unicorn*, 22:2, 221–236. http://muse.jhu.edu/journals/lion_and_the_unicorn/v022/22.2nikolajeva.html (linkki tarkastettu: helmikuu 2011.)

Helsingin Sanomien uutinen. Vatikaani tuomitsee Harry Potterin.

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Vatikaani+tuomitsee+Harry+Potterin/1135233410600> (linkki tarkastettu: helmikuu 2011.)

USA Todayn www-sivu. Rowling reacts to Potter's end.

http://www.usatoday.com/life/books/news/2007-02-06-rowling_x.htm (linkki tarkastettu: helmikuu 2011.)

Vuotava noidankattila –keskustelufoorumi.

<http://www.vuotis.net/index.php> (linkki tarkastettu: helmikuu 2011.)

J. K. Rowlingin haastattelu Leaky Cauldron -fanisivustolla. J. K. Rowling Web Chat Transcript.

<http://www.the-leaky-cauldron.org/2007/7/30/j-k-rowling-web-chat-transcript> (linkki tarkastettu: helmikuu 2011.)

J. K. Rowlingin haastattelu NBC:n sivuilla. Harry Potter: The final chapter.

http://www.msnbc.msn.com/id/20001720/ns/dateline_nbc-harry_potter/ (linkki tarkastettu: helmikuu 2011.)

7 LIITTEET

Kyselylomake, jolla aineisto on kerätty

Suhtautuminen henkilöhahmon kuolemaan Harry Potter – sarjassa

Hei kaikki Harry Potter -fanit! Opiskelen Jyväskylän yliopistossa kirjallisuutta, ja teen pro gradu -tutkielmaani aiheesta, joka on puhuttanut monia lukijoita täällä Vuotiksessakin. Tutkin siis sitä, miten nuoret lukijat suhtautuvat hahmojen kuolemaan Pottereissa, ja yleensäkin kuolemaan nuortenkirjallisuudessa.

Parhaiden tulosten saamiseksi tarkoitukseni on kerätä kyselyn avulla Potterin lukeneiden ihmisten näkemyksiä asiasta. Tässä asiassa tarvitsen siis juuri Sinun apuasi! Aiheesta on toki keskusteltu jo paljon foorumilla, mutta olisin kiitollinen, jos voisit vastata alla oleviin kysymyksiin, jotta saisin tarkemmin rajatun ja yhtenäisen materiaalin.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu siten, että Sinun kannattaa kopiaida kysymykset itsellesi, vastata niihin ja lähettää viesti minulle yksityisviestinä. Käsittelen kaikki vastaukset luottamuksellisesti. Kerrothan, jos et tahdo nimimerkkiäsi käytettävän lopullisessa tutkielmassani. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15 minuuttia. Jos jotkin kohdat tuntuvat epäselviltä, kysy toki tarkennusta.

Jos aihe innostaa, saat vastata laajastikin. Pyytäisinkin, että vastatessasi mieltisit asioita perin pohjin, analyttisesti kirjallisuuden näkökulmasta. Mitä enemmän saan koottua ajatuksiasi, sen hedelmällisempää!

Apusi on arvokasta! Palataan yhdessä vielä hetkeksi muistelemaan kirjasarjan mittelöiden tuoksinassa menehtyneitä suosikkiahmojamme!

Suurkiitos vastaajille jo etukäteen!

Kysely kohdistuu kolmeen viimeisimpään Harry Potter – sarjan teokseen: **Harry Potter ja Feeniksin kilta**, **Harry Potter ja Puoliverinen prinssi** ja **Harry Potter ja Kuoleman varjelukset**. Vastatessasi keskity niissä kolmessa teoksessa kuolleisiin henkilöihin ja tapahtumiin.

Taustakysymyksiä:

1. Ikäsi:
2. Sukupuoli:

3. Kuinka paljon luet romaaneja vuodessa? Valitse yksi vaihtoehto.
  - a. En lainkaan

- b. Yhden vuodessa
  - c. 2-5 vuodessa
  - d. 5-15 vuodessa
  - e. Yli 15 romaania vuodessa (Jos yli 15, kuinka monta suunnilleen?)
4. Montako Harry Potter – sarjan kirjaa olet lukenut?
  5. Kuinka vanha olit, kun luit
    - a. Feeniksin killan
    - b. Puoliverisen prinssin
    - c. Kuoleman varjelukset? (*Jos et muista tarkkaan, voit merkitä arvion.*)
  6. Oletko lukenut edellä mainitut teokset useammin kuin kerran? Mitkä ja montako kertaa?
  7. Luetko muuta fantasiakirjallisuutta? Mitä?
  8. Luetko muuta kaunokirjallisuutta kuin fantasiaa? Mitä?
  9. Kiinnytkö yleensä vahvasti romaanihenkilöihin? Miten se ilmenee?

Kysymyksiä Harry Pottereissa kuolleista hahmoista:

10. Onko sinulla tiettyä suosikkiahmoa/hahmoja? Kuka/ketkä?
11. Pidätkö Pottereissa enemmän hyvistä vai pahoista hahmoista? Miksi?
12. Koskettiko jonkun kuolema erityisesti sinua? Kenen, ja miksi?
13. Miten suhtauduit lukiessasi seuraavien hahmojen kuolemaan?
  - a) Sirius Musta
  - b) Albus Dumbledore
  - c) Voldemort
  - d) Dobby
  - e) Lupin ja Tonks
  - f) Fred Weasley
  - g) Severus Kalkaros
  - h) Bellatrix Lestrangle
  - i) Peter Piskuilan
14. Mikä kuolemakuvaus oli mieleenpainuvimman ja miksi? (*Vastaa sen perusteella, miten hahmon kuolema on mielestäsi kuvailtu kirjassa.*)
15. Oliko joku kuolemakuvaus mielestäsi huono tai merkityksetön? Jos oli, niin mikä ja miksi? (*Vastaa sen perusteella, miten hahmon kuolema on mielestäsi kuvailtu kirjassa.*)

16. Vaikuttaako lukukokemukseesi ja suhtautumiseesi se, miten hahmon kuolema on kuvailtu ja kerrottu kirjassa? Jos vaikuttaa, niin miten? Perustelee.
17. Oliko joku kuolemantapaus vaikea hyväksyä? Miksi?
18. Vaikuttiko jokin kuolema lukemiseesi siitä eteenpäin? Miten? Tuliko kirjasta mielestäsi liian synkkä, menikö mielenkiinto lukea, paransiko hahmon kuolema kirjaa tms.?
19. Suhtauduitko kuolemiin eri tavalla myöhemmillä lukukerroilla kuin ensimmäisellä? Miten? (*Vastaa, jos olet lukenut kirjat useammin kuin kerran.*)
20. Kuoliko sarjassa mielestäsi liikaa hahmoja, sopivasti vai liian vähän? Miksi? Oliko turhia kuolemia? Jäikö joku henkiin, jonka olisi mielestäsi pitänyt kuolla? Perustelee.
21. Mitä mieltä olet Rowlingin päätöksestä jättää Harry henkiin?
22. Onko vahva kuoleman ja kuolemattomuuden teema mielestäsi onnistunut Potter – sarjassa? Miksi / miksi ei?
23. Vaikuttavatko elokuvien versiot hahmoista ja heidän kuolemistaan lukukokemukseesi? Jos vaikuttavat, niin miten? Miksi / miksi ei?

Muita kysymyksiä kuolemasta nuortenkirjallisuudessa:

24. Minkä ikäisille suunnatuissa teoksissa mielestäsi saa kuolla tärkeitä hahmoja?
25. Tekeekö voimakas kuoleman teema teoksista synkkiä? Vai ovatko kuolemakuvaukset hyväksi? Miksi?
26. Miten suhtaudut henkilön kuolemaan, jos tämä on
  - a. Hyvä
  - b. Paha
  - c. Nuori/lapsi
  - d. Vanha/aikuinen
  - e. Päähenkilö/sivuhenkilö?

Voit vastata omin sanoin lyhyesti, niihin kohtiin, joista sinulla on sanottavaa.

Loppuun voit halutessasi sanoa vielä vapaan sanan, jos kysymyksissä ei tullut kaikkea ilmi, mitä haluaisit sanoa. Lämmin kiitos vaivannäöstäsi, kun vastasit kyselyyn!